

Senaryo

154 NO. 4 100 Kt.

AYLIK TİYATRO
VE
SİNEMA SAN'ATI
DERGİSİ

BU SAYIDA:

Her Şeye
Rağmen...

C A N
ve
M A L
GARANTİSİ
GENEL SİGORTA

Umumi Acenta: **SABRİ KORUR**
Garanti Han 612 - 614, İstanbul
Tel. 28131 - 21014

SENARYO

AYLIK TİYATRO ve SİNEMA SAN'ATI DERGİSİ

Ocak 1954

Müessis ve Sahibi: Teflik SADULLAH
Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası

REJİSÖR

Ressam, şair, bestekâr tuvalin, kâğıdın karşısında kendi başlarındadırlar. Bunlar ifade etmek istedikleri şeyi ancak kısmen ifade etmeğe muvaffak olabilirler, bu başarısızlıklarından sadece kendileri mesuldürler. Tıpkı bütün sanatkarlar gibi sahne vazı da «yapmak istediği» ile «yapabildiği» arasındaki kaçınılmaz fark karşısında mütevekkil boynunu bükme durumundadır. Yalnız, onun eksikliklerine bütün diğer iş arkadaşları da kendi eksikliklerini eklemektedirler. Başroldeki yıldızdan en küçük roldeki sanatkâra kadar, atölyeden sahneye, kulisten orkestra çukuruna kadar her yerde herkes, her işte kabiliyet ve iyi niyet sahib i olsa dahi, hattâ bütün bunlar

en mütecanis bir heyet vücude getirmiş görünseler bile, yine de rejisörün kendilerinden istediklerinin ancak bir kısmını verebilmekte, dolayısıyla onu küçültmekte, rötüsa tabi tutmakta, onun vechesini değiştirmektedirler. Bu yüzden sahne vazı daima kafasında, hayalhanesinde canlandırdığı şeylerin ancak tehzil edilmiş bir nümunesini arzdebilmeğe mahkûmdur. Yine bu yüzden hayal ne derece azametli olursa, hayal kırıklığı da o nisbette acı olmaktadır. Böylece, sanat telâkkileri en yüksek olan sahne vazı, meslekdaşları arasında en çok ızdırıp çeken kimse olmak durumundadır. Bu ızdırıp onu iş başında öldürmediği takdirde, günü gelecek, muhakkak «artık yeter, tahammülüm kalmadı!» diyecektir. O zaman ya kırlara kaçacak, yahut bir sinemanın karanlığına gömülecek, veya kendini öğretime vakfedecek, yahut meselâ kuklalarından meded umacaktır. Tiyatroya vakfedilen bütün bir ömrün mukabele görmeyen büyük bir aşk hikâyesinden başka birşey olmasına imkân yoktur.

Bununla beraber yine de hepimiz potaya attığımız şeylerin halita ve imtizacından cevherler çıkacağına inandığımız heyecan ve gurur verici anlar görmüşüzdür. Başka zamanlarda, böyle bir mucizeye de lüzum kalmadan çok, pek çok zavallı hemcinsimize kendilerini unutabilme imkânını sağlayabilmiş değil miyiz? Onlar içlerindeki endişeleriyle, fikirleriyle, hodgâmlıklarıyla bize geliyorlar ve bizim sayemizde, kendi kendilerinden sıyrılabilirler, başkalarının hayatlarını yaşıyorlar, başkalarının şahsiyet ve benliklerine bürünüyorlar, hattâ bazan bambaşka ülkelere intikal ediyorlar ve... biraz daha insan olarak çıkıp gidiyorlardı.

GASTON BATY

Ön kapak: Altan Karındaş ve Bu Akşam Se-
merkandda (Ali Ulvi'nin
kompozisyonu)

Arka kapak: Hazretî Davud'un Kılınca filmiyle
yeniden parlayan ve en
gözde yıldızlar arasında
yer alan Susan Hayward

Bu sayıda tam olarak: Her şeye rağmen

Kulisten

Şehirden

Küçük Notlar

Yazan: Fitne Fûcur

HERŞEYE RAĞMEN acaip talihli bir piyes. Şehir Tiyatrosunda da uzun süren münakaşalardan, tetkiklerden sonra nihayet sayın Valinin hakenliğiyle sahneye konulmağa karar verilen Herşeye Rağmen'de Mr. Antrobus rolünü üzerine almış olan değerli sanatkar Hadî Hürânî bir apandisit kriziyle ameliyat masasına yattı.

Öğrendiğimize göre ameliyattan sonra gözünü açtığı zaman Hadî'nin ilk sözü Herşeye Rağmen'deki rolünden bir cümle olmuş: « Ama benim kartın iyi kadındır » demiş.

Değerli sanatkarımıza âcil şifalar diler, devamlı başarılar temenni ederiz.

★

GEÇENLERDE ÖLEN Fransız müellifi Henri Bernstein elli yıllık verimli meslek hayatına başlarken, Fransa'nın en şöhretli müneltkidlerinden Francisque Sarcey de devrini tanımlamak üzere idi.

Bernstein'in ilk piyesinin ilk temsil gecesi gelip çatmıştı. Baş rolü oynayan aktris sahnedeki yerini almış perdenin açılmasını bekliyor, bu arada da muvaffakiyet temennisine gelmiş olan bir arkadaşıyla çene çalıyordu. Birdenbire, makrisatin bir hatâsı yüzünden perde, vaktinden evvel olarak açılıverdi. Tuhaflı değil mi, başroldeki sanatkar ne yapacağını şaşırarak, garip garip etrafına bakınırken, ziyaretçisi büyük bir soğukkanlılıkla:

— «Musaadenizle madam, Mutsabık kaldığımız üzere saat günü getir çalar saatinizi alırım»

Deyip çıktı ve piyes de böylece başlamış oldu. Tabiatıyla halk, bu meclisin eserde mescut olmadığını farketmedi.

Francisque Sarcey'e gelince, yeni revaç bumağa başlayan realist eserlerden pek hoşlanmadığı için Bernstein'in ilk eserini hayli yergi ve tenkit ettiği şeyler arasında bu çalar saat hikâyesine dokunmağı da ihmal etmedi.

«Birinci perdenin başında sahneye neden bir saatin çıkarılmasına lüzum görüldüğünü bir türlü an-

Yeni yılın bütün okuyucularına neş'eler getirmesini dilerim. Geçen senenin yerli filmlerini bir tarafa bırakıp ve bu seneye bakalım. Zeki Mürenin 12 şarkılı filmi epey süksa yapmış diyorlar; görmedim fakat her halde üç rejisörlü filmler enteresan olur zahır. Bu sene çıkmış bizim Ferdi Tayfur da bir film çevirmeğe kalkmış. Hem rejisörlüğünü yapacak hem de oynayacakmış. Çokdandır sesini merak eden bir okuyucuma bu vesile ile şunu söyleyeyim ki sesine hiç bir şey olmuş değildir Ferdi Tayfurun, yalnız dublaj yapmaktan bıktığı için konuşmuyor ve bu işlerle ilgili değil artık. Onu yakında Muzaffer Tema ve Ayten Çankaya'nın yanında beyaz perdede göreceğiz. Bu film bitir bitmez de Aytenle Muzaffer Tema evlenip soluğu İtalyada alacaklarmış. Ayten inceldi, yani aşk güzelliğine yardım etti. Bu filmin bir enteresan tarafı da dahili sahnelerin doğrudan doğruya evlerde çevrilmesi. Meselâ Feneryolunda Vidadan Moralinin muazzam ve hankulâde güzel köşkü bu filmde içli dışlı görünecekmiş. Pek zevkle düşünmüş olan bu evi hiç olmazsa beyaz perdede göreceğiz. Yine Şair Müstak Erenusun dağ evi de bu filmde görünecek. Senaryo kuvvetli, artistler iyi, Ferdinin sanatına hepimiz güveniriz, fakat hiç belli olmaz bitmeden bir şey söylemek doğru değil. Hele bir görelim o zaman fikrimizi söyleriz.

Feridun Çölgeçeni hepimiz tanırız. Pek muzip ve şakacı bir sanatkarıdır. Son zamanlarda hemen herkese Gönül Ülküden bahsediyor. Bir gün onu Müntaz Enerle evlendiriyor, ertesi günü kendisi onunla nişanlanıyor. Bazı arkadaşlar bu muzip delikanlının sözüne inanıp tebriklere kalkıyorlar; eminim sarışın Gönül Ülkü'nün bütün bunlardan hiç haberi yoktur, ama gelin de bunu Feriduna anlatın. Mamafih Feridun Çölgeçen'in hakkından da Muazzer Arca'y geliyor o da başka.

Güzel ve benli Selda (Ankaranın Seldası) Yılbaşını İstanbulda geçirdi. Konak otelinde kalıyorlar. Selda her gün biraz daha güzelleşiyor, hele siyah streplesinin içinde bir içim su idi. Galiba ikinci izdivaç kendisine uğurlu geldi pek mes'ut görünüyor, Tanrı daim etsin. Selda Ankaradan çok İstanbul'a yakışıyor, onun daima burada kalmasını temenni ederim.

Filmle başladık filmle, daha doğrusu sinema ile bitirelim. İpekei Kardeşler muazzam bir sinema yaptırıyorlar. Mimarı Emin Uzman, Bedri Rahmi ve daha bir sürü sanatkarlarımızın eli değecek bu binaya. Hatta hattâ bir de Sanat Galerisi olacak sinemanın içinde; çay salonu ve saire. Üç buudlu filmleri, sinoskopu ve saireyi hep orada göreceğiz. İsmi yine (Melek) olacak. İstanbul muazzam bir sinemaya kavuşuyor demektir.

hiyamadım. Evet, bu adam herhalde bir saatçi olmalı zira saat günü saatı almağa geleceğini söyledi. Ama hangi saatı. Sahnede bir çalar saat görmedik. Hos, adamın kendisini de bir daha görmedik. Ah bu gençler. Ne yapıp, ne yapmamak lâzımgeldiğini bir türlü öğrenemeyecekler!»

Sarcey, eserin umumi bir muvaf-

fiyet kazanması üzerine, yerdığı piyesi bir kere daha severtmeğe gitti. Tabiatıyla bu temsilde çalar saatın bahseden kimse yoktu. Bunun üzerine, ertesi günlük yazısında, Bernstein'a hitaben:

«Tavsiyemi dinlemekle hiç te hatâ etmediğinizden emin olabilirsiniz!» diye yazmaktan kendini alamadı.

★ İSTANBUL iki yeni binaya daha kavuşuyor. Bunlardan birincisi sevimli ve değerli sanatkârimız MUAMMER KARACA'nın yaptırmakta olduğu tiyatro. Mayıs'a kadar biteceği söylenen Karaca tiyatrosu, Türkiye'nin en iyi, en rahat, en modern salonu olmak iddiasında. Su Şirketinin bulunduğu sokakta inşa edilmekte olan salon Toplar müessesesinin modern bir pazar halinde işletmeği tasarladıkları Toplar Pasajı'nın üst katını işgal edecek. Sıcak ve soğuk hava tertibatıyla yaz kış tmesillere müsait bir şekilde hazırlanan tiyatrosunda, senelerdenberi kimseden yardım görmeden disiplinli, imanlı bir çalışma ile emeline kendi bileğinin gücüyle erişmiş olan Karaca, bir sanatkârın kendine seçtiği yolda karşılaştığı büyük müşkülleri müdrik olarak genç ressam ve heykeltıraşlarımıza eserlerini teşhir edebilecekleri bir de galeri yeri ayırmak kararındadır.

İKİNCİ BİNA İpekçilerin inşa ettirmekte oldukları sinemadır. Giriş kapısı Beyoğlundaki Hacıbekir Müessesesinin yanındaki sokakta olan bu yeni sinemada en rahat, en modern salon olmak iddiasındadır. Bu iddialarını tahakkuk ettirebilmek için Turgut Demirağ'ın ŞAN (AND) sinemasında başarmış olduğundan da daha ileri gitmek mecburiyetini kabul eden İpekçiler, hummalı bir faaliyetle çalışıyorlar. Tıpkı Karaca gibi, İpekçiler de salonlarında daimi bir sanat galerisine yer ayırmak kararındadırlar.

Büyük bir iftihar ve memnuniyetle karşıladığımız her iki teşebbüse de muvaffakiyetler diler, hemşhrilerimizden bir an evvel bu güzel salonlara kavuşmalarını temenni ederiz.

★ BİZİM SANATKÂRLARIMIZ artık yaşlandıklarından, rol ezberliyemediklerinden dem vuradursunlar, Londrada «ihtiyarlar» ömürlerinin en büyük zafer-

lerini kazanıyorlar. SENARYO sütunlarında bahsetmiş olduğumuz Anastasia piyesinde gran düşes rolünü harikulâde bir muvaffakiyetle oynamakta olan Helen Hays 78 yaşındadır. Graham Green'in 300 üncü temsilini aşmış olan The Living Room'un baş rollerinden birinde oynayan Mary Jerrold geçenlerde 76 ncı yıldönümünü kutlamıştır. Bir aydanberi büyük muvaffakiyetler kazanmakta olan A Question of Fact piyesinin 65 yaşındaki yıldızı Gladys Cooper için münek-kidler «elân göz alıcı bir güzelliğe sahip» diyorlar. Anglosakson tiyatro âleminin en gözde sanat-kârlarından Lunt'lar çifti ise altmış aşmış olmalarına rağmen her oynadıkları piyeste eşsiz başarı kazanmağa devam ediyorlar.

★ BİZDE HENÜZ DENENMEMİŞ bir tarz, bilhassa Anglosakson dünyasında büyük bir kitleyi cezbetmektedir: Temsil yerine okumak. Vaktile Charles Dickens'in açmış olduğu bu çığırda, son senelerde film çevirmekten sahneye çıkmağa vakit bulamıyan Charles Laughton yeni bir deneme yapmağa heveslenmiş ve Incilden Shakespeare'e kadar kendi beğendiği parçaları okumak üzere, o şehir senin, bu şehir benim yola çıkmıştı. Her gittiği yerde büyük bir rağbet gören, ekseriya bir defaya mahsus olarak ilân edilen programını tekrarlamak zorunda kalan Laugh-ton bu muvaffakiyetten sonra Charles Boyer, Sir Cedric Hardwick, Agnes Moorhead gibi şöhretli sanatkârları da böyle bir maceraya atılmağa ikna etmiş ve Bernard Shaw'ın Man and Superman (İnsan ve Üstün İnsan) eserinin çok uzun ve hareketsiz olduğu için hiç bir temsilde oynanmıyan hâtimesini Cehen-

nemde Don Juan adı altında ve dört sanatkâr gece tuvaleti ve smokinle, sahnede oturup okumak suretiyle «temsil» vermede başlamışlardı. Bu deneme tahminin üstünde bir muvaffakiyet kazandı ve «okuma» moda haline girdi. Halen yine Laughton'un tertibi ve Tyrone Power, Raymond Massey ıştırakî ile John Brown'un Cesedi isimli destanı şiirle «okuma» turnesine çıkmıştır.

Diğer taraftan, İngilterenin sayılı aktör-müelliflerinden Emelyn Williams da, bu çığır açmış olan Charles Dickens'in kalıp ve kıyafetine girerek Amerika turnesine çıkmış ve büyük muharirinin eserlerini okumakla o derece büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır ki, turne iki seneye yakın bir zaman devam etmiştir.

Bizde edebiyat toplantılarının kazanmakta olduğu rağbet de göz önünde tutularak gerek sahneye konulması hemen imkânsız olar, gerekse büyük halk kitlerini cezbetmiyeceği endişesiyle sahneye konulamıyan sanat eserleri veya piyeslerinin okuma suretiyle sanatseverlere sunulması pek yerinde olur kanaatindeyiz.

★ HALDUN TANER'in bir türlü sahne bulamıyan Günün Adamı nihayet kitap halinde meydana çıkabildi. Tiyatro ve sanatseverlere beynelmilel hikâyesimizin eserini hararetle tavsiye ederken, Günün Adamı'nın Muammer Karaca tarafından satın alınıp sahneye konulacağını okuyucularımıza bildirdiğimiz halde bu haberimizin de tahakkuk edemiyecğini üzümlere hatırlatmak isteriz. Piyesin sahneye konuluşu hususunda son dakikada ortaya çıkan anlaşmazlık eserin yine sahnesiz kalmasına sebebiyet vermiştir.

DOSTUM HARVEY, Şehir Tiyatrosu komedi kısmında görmeğe alıştıklarımızdan farklı bir eser olarak sunuldu. Dostum Harvey'yi temsil eden sanatkarlarımızı **GÜVEM-Lİ'nin** fırçası karşısında görüyoruz. (Soldan sağa Mufit Kiper, Gönül Ülkü, Reşit Baran, Bedi Muvahhit, Mehmet Karaca).

BU AKŞAM SEMERKANTTA: Mukadderata inanışın hikâyesini anlatan bu eser mevzuu bakımından bizce hiç yadırganmaması lâzımgelirken, Jacques Deval gibi usta bir müellifin ustaca kurulmuş bir piyesi olduğu halde yine de tahmin edilen rağbeti göremedi: (**GÜVEMLİ'nin** fırçasından Semerkant'ta kiler —soldan sağa— Talât Artemel, İ. Galip Arcan, Samiye Hüsnü, Necdet Mahfi Ayral, Altan Karındaş, Gazanfer, Necla Sertel).

Sadri Alışık, Heyecan Başaran, Cahit Irgat, Münir Özkul, Ağâh Hün, Mücap Oflluoğlu
Dümkü Çocukta.

Dümkü çocuk

Leylâ Erduran'ın Garson Kanin'den dilimize çevirmiş olduğu DÜMKÜ ÇOCUK (Bak: SENARYO No. 3) Küçük Sahnede fevkalâde bir başarı ile sahneye konuldu. Heyecan Başaran'ın Dümkü Çocuğu, Ağâh Hün'ün para ile herşeyi satın alabileceğine, âdeta diktatörleşebileceğine inanan iş adamı, Küçük Sahneye dönmüş olan Cahit Irgat'ın düşkün avukat'ı Sadri Alışık'ın Dümkü Çocuğun gözünü açan gazetecisi hemen bütün münekkiddlerin takdirini kazanan «yaratış» lar oldu. Küçük rollerinde Münir Özkul, Hicap Oflluoğlu, Lâle Uraloğlu da arkadaşlarının başarısına adım uyduran bir tempo ile temsile gerekli insicamı sağlamayı bildiler. En az iki ay —ve istenirse daha uzun müddet için— Küçük Sahne'yi işgal edeceği muhakkak olan Dümkü Çocuk'un Türkçesi ise tek kelime ile «harikulâde» idi.

YENİ ESERLER:

HER ŞEYE RAĞMEN — Eser: Thornton WILDER; tercüme: Tefvik SADULLAH; sahneye koyan, dekor ve kostüm eskizleri: Max MEINECKE; başlıca rollerde: Şakir AR-SEVEN, Samiye HÜN, Perihan TEDÜ, Jeyyan Mahfi AYRAL, Abdurrahman PALAY, Necdet Mahfi AYRAL, Şükriye ATAV (Dram Kısımında).

MAKİNE — Eser: Cevat Fehmi BAŞKUT; sahneye koyan ve dekor eskizleri: Max MEINECKE; başlıca rollerde: Mehmet KARACA, Reşit GÜRZAP, Esen GÖRKMEN, Bedia MUVAHHİT, Mahmut MORALI, Hümaşah HİÇAN, Kemal TÖZEM, Saimne ARCIMAN, Rauf ULUKUT, Gazanfer ÖZCAN (Komedide).

TERS YÜZ — Eser: Galip GÜRAN; sahneye koyan: Hüseyin Kemal GÜRMEN. Başlıca rollerde: Hüseyin Kemal GÜRMEN, Neclâ SERTEL (Nezahat TANYERİ), E. Behzat LAV, Melâhat İÇLİ, Nedret ARIBURNU, Celâl BALKIR, Yaşar ÖZSOY (Muhip ARCIMAN), Neşet BERKÜREN, İbrahim DELİDENİZ, Kadri ÖGELMAN, Sami AYANOĞLU, Arslan ALTIN, Aysel GÜREL, Refik K. ARDUMAN, Salâhaddin MOGOL, Saltık KAPLANGI.

Altan Karındaş

BU AKŞAM SEMERKANTTA, İstanbul halkına yeni bir yıldız kazandırdı, daha doğrusu bir sanatkarın kabiliyet ve değerinin anlaşılıp takdir edilmesine imkân verdi.

Küçük Sahnede küçük rollerde büyük mürâffakiyet kazanmış olan **ALTAN KARINDAŞ** Arpa Anbarı'nda da Nevin Akkaya'nın yaratmış olduğu rolde kendini göstermiş olmasına rağmen, genç sanatkar bu mevsim başında Şehir Tiyatrosuna geçtiği zaman «siyaset» «iltimas» diye haykırırlar olmuştur. Bu bakımdan Bu Akşam Semerkantta'da Altan —ve ona inanan onu kadroya almış olanlar— mühim bir imtihan geçirmekte idi. Altan'ın bu imtihanı büyük bir başarı ile verdiğini gerek münekkidler, gerekse seyirciler kabul ve teslim ettiler.

Evlence, boğanma gibi hâdiselerle mütemadiyen soyadı değiştiren sanatkar kadınlarımızın bu ucaın itiyatlarına kendini kaptırdığı için bugün kâh **KARINDAŞ**, kâh eşinin adıyla **HANOĞLU** soyadlarıyla anılan **ALTAN**, Altınordu'da eski bir sporcu ve Ankara Radyosunun Türk müziği bölümünde vazife almış sanatkar bir babanın —emekli Yüzbaşı Mahmut Karındaş— sporcu ve sanatkar kızıdır.

Bir taraftan Galatasaray'ı yüzmeye, kürekte, atletizmde temsil ederken diğer taraftan da Konservatuvarın batı müziği şan kısmına deram etmiş olan Altan, ikinci sınıfta sahneye çıkmak hevesinden kendini kurtaramıyarak Ercüment Behzat Lav'ın tiyatro derslerine yazılmış, tiyatro bölümünün bitirme müsamesesinde dikkat çekerek Küçük Sahneye girmişti. Bu mevsimden itibaren Şehir Tiyatrosuna iltihak eden Altan'dan büyük başarılar beklenmektedir.

Münekkidin tenkidi

Yazan: BİR TIYATRO AMATÖRÜ

Yeni yılınızı tebrik ederim. «Senaryo» nuzda bir amatörün yazılarına yer vermekte devam edişiniz beni cidden mütehasşis ediyor. Teşekkür ederim. Geçenlerde, bir tiyatronun ilk temsil gecesine gitmiştim. Hangisi olduğunu müsaadenizle söyleyemeyeceğim. Beni şahsan tanıyorsunuz, eğer söylersem, tanımak ihtimaliniz olur. Çünkü o gece siz, Senaryo'nun son sayısını münekkidlere dağıtıyordunuz, ben de dikkatle ve biraz müstehzi, seyrediyordum. Hattâ bir aralık bunun farkına vardınız ve gözlüklerinizin altından baktı. O dik dik baktınız. Bereket versin o aralık yanınıza güzel bir kadın geldi de, gözlerinizin mânası değişti. Beyazlaşmış saçlarına rağmen genç yüzü ile hayranlık ve alâkayı çeken bu hanım eşiniz mi idi? Eğer öyle ise bu satırları yazabilirsiniz. Değil ve evli iseniz, çıkartmanızı bilhassa ben rica ederim, sonunun ne olacağını pek iyi bilirim.

Fakat neden o kadar telâşlı haliniz vardı? Münekkidlere lâf yetiştirmeye kalkıyordunuz. Yoksa, yakında hem Şehir Tiyatrosunda hem Küçük Sahnede oynanacağı ilân edilen tercümeleri tarafınızdan yapılmış piyesler hakkında izahat mı veriyordunuz? Şimdiden haber vereyim, her iki tercümeniz hakkında, kalemi mi bilemekle meşgulüm. Bir defaya mahsus olmak üzere münekkidler tenkidini bırakarak, Senaryo sahibinin tercümelerini tenkit edeceğim. Tabii müsaade ederseniz.

Şimdi gelelim mâ nahnû fibumize.

«Gece Postası» nda zaman zaman yazılarını —met-hiyelerini— gördüğümüz bir münekkid var. Melih Vassaf. «Bu Akşam Semerkantta» nun rejisörünü dahi beğenmiş. Bu münekkid bay, Jacques Deval'in piyesini cynamakla, Şehir Tiyatrosunun artık dünya tiyatrosunu muntazaman takip etmeğe başladığını da yazıyor. A sayın münekkit, biz de bundan şikâyetçiyiz. Biraz da Türk tiyatrosu ile meşgul olsa diyoruz.

Ekrem Rasid'in bir cümlesi tuhafuma gitti. «Eser güzel hakikaten hülyayı mezc ediyor» diyor. Ne ile mezc ediyor? Fakat o da Fikret Adil ile birlikte piyesin lâıyıkı veçhile temsil edilemediğini, gayet ağır oynandığını, sahneye konamadığını söylüyor. Amma Altan Hanoglu'nu beğenmiyor. Mecbur değil. Heyecan Başaran'a rakip çıkmasını tabii istemez. Amma, hakikatî de görmemezlik edemiyor, bu itibarla takdir ederiz. Altan'ın bu rolde ezilmediğini söylemek kadîrşimliliğini mezc ediyor. Bu da ne demek? Herhalde Altan, münekkidin karnında kalmış olacak.

Zaten gazetesinde —bu gazete Ankarada çıkmakla

beraber İstanbulda da çok satılıyor— Kamertan imzalı birisi türemiş. Hiç hatır, gönül tanımıyor. Pek te ukalaya benziyor. Şimdi de diline Meinecke'yi dolamış. Şehir Tiyatrosunun hem Cevat Fehmi'nin hem de Senaryo sahibinin eserlerini aynı zamanda sahneye koymasına çalışıyor. Haksız da değil zannedersem. Bir rejisör iki piyesi birden, hele bir tanesi telif olur ve yâzıldığı dili bilmezse, nasıl sahneye koyar?

Tunç Yalman, Gençlik Tiyatrosu hakkında bir yazı yazmış. Orkestradan, amatör gençlerden, dâhi rejisör Avni Dilligil'den falan bahsediyor. Ne demek istiyor? Ben anlıyamadım, eğer vaktiniz olur, gazetenin o nüshasını bulursanız ve bulmaca çözmek merakınız varsa, okuyunuz. Bir netice alırsanız, bana da haber veriniz. Amma «sen kimsin» diyeceksiniz. Hakkınız var. «Senaryo» ya bir küçük makale halinde gönderiniz. Ben de okurum.

Siyavuşgil Gençlik Tiyatrosundan bahsederken, oynanan piyesin kalabalık bir aile pansiyonunun günlük hayatını acı ve tatlı taraflarıyla yaşattığını söylüyor.

Tuhaf şey. Eserde yalnız, eski bir aktris ile mütereddi bir asılzadeden dünyaya gelmiş beş çocuğun, ve siyah, beyaz ırk farklarının ortaya çıkardığı bir halile bahis mevzuudur.

Siyavuşgil bu piyesi bir daha görse ıyı olacak. Hiç olmazsa mevzuunu kavramış olurdu.

Hemî bir şey söyleyeyim mi? Siyavuşgil son günlerde biraz şaşkınlığa benzer. Şehir Tiyatrosunda gösterilmekte olan «Ceza Kanunu» için bakınız neler diyor: Ceza Kanunumuz değişmiş imiş, bizim tiyatronunki değişmemiş imiş. Çünkü bir polis darbedene bir ay ceza verilmezmiş, piyeste karı boşanıyormuş, halibuki şimdi Medeni Kanun varmış, piyeste fes, çarşaf varmış, Türkiye'de ise bunlar çoktan kalkmış imiş.

Bunları hatırlattığı için, sayın profesöre teşekkür ederiz. Bilmiyorduk, öğrendik, peki amma, «Yavru Kartal» da giyilen kostümler acaba bugün Fransada var mı? Orada yaşama tarzı değişmemiş mi?

Fakat Siyavuşgil, «Ceza Kanunu» nu pek beğeniyor. Çünkü halk ve bu arada kendisi kâhkahalarla gülmüş. Zira «replikler ve sayhalar, birer renkli fiske halinde yükseliyor; jestler ve mimikler kâh çevik, kâh ralantî bir tempo ile havada kabalistik şekiller çiziyor ve sahneden salona boşanıp duran böyle bir afson havası içinde seyirci günlük derdini unutup bu temiz kâhkaha sağnağına can ve gönülden katılıyor»

muş, münekkitt te, kendini bu «armak neşesine bir sa-
man çöpu gibi bırakmış!»

Beyhude gayret.

Güle güle!

Ekrem Reşit «Ceza Kanunu» nu tekrar görmekten pek büyük bir haz duyduğunu «itiraf» ediyor.

Neden itiraf? Ayıp mı, suç mu?

Her ne ise. Değenmiş, pek şarman bulmuş!

Fikret Adil de aynı fikirde. Bu münasebetle bir noktaya temas etmek isteriz. Fikret Adil, Siyavuşgil, Ekrem Reşit ekseriya, görüşlerinde ve tenkitlerinde birleşiyorlar. Acaba yazılarını yazmadan evvel sözle-şiyorlar mı dersiniz? Zannetmem. Çünkü aralarında şiddetli tartışmalar da oluyor. O halde bu görüş birliğini, onların Fransız kültürlerine vermek daha doğru olur.

Fikret Adil'in Ceza Kanununu beğenışı, eserin adapte olmasından. Ona göre, bizim aktörler adapte eserlerde tercümelerden daha çok muvaffak oluyorlar.

Galiba haklı.

Ekrem Reşit'in bir de film tenkidini gördük. Bu, «Beklenen Şarkı» isimli film için. Acaba nasıl oldu da üstad bir film, hem de yerli bir film için eline kalemi aldı? Belki de Zeki Müren'in hatırı içindir.

Mümkün.

Üstad, filmi beğeniyor. Siyahların siyah, beyazların beyaz olduğunu söylüyor. Biz filmi görmedik anma, ona inanıyoruz. Çünkü film, esasen renkli değil.

Burada, bir an için durup ciddi bir lâf edeceğim. Amma çok ciddi. Bazı münekkitt baylar, gördükleri eserler hakkında mütalâa beyan edecekleri yerde, bunu, eserlerin veya eseri veren müesseselerin sahipleri hakkındaki infiallerine vesile yapıyorlar. Af buyurunuz amma, böylesine, en hafif tabiriyle küçüklük derler. İşte bunlardan biri, Bay Arpad «Beklenen Şarkı» hakkında bu şekilde hareket ediyor, ve hemen bütün film münekkitleminin güzelliği üzerinde ittifak ettikleri filmi yermeğe çalışıyor.

Bay Arpad, 1920 yıllarında cerayan eden romantik bir aşk sahnesinde. İstiklâl Harbine giden sevgilisi:

«Gelmezsen başı duvaksız dulun olurum

Gelirsen yanında kulun olurum»

diyen genç kadının sözlerini «karamela beyti» diye alaya alıyor.

Ne deseydi? «Bay-bay» mı deseydi sayın bay!

Hem sonra, bay münekkitt bakınız artistlerden nasıl bahsediyor: «Zeki Müren'in annesi rolündeki Bedia Muvahhit, bu filmi seyrettikten sonra uzun müddet beyaz perdede görünmek arzusunu duymıyacaktır! Hele Bayan Sonku'nun öyle birinci plân fotoğrafları var ki, senelerce evvelki kordelalarında estetik bir zevkle seyrettiğimiz güzel kadın Cahide Sonku'yu hasretle ve üzümlere hatırlıyacağız.»

Bir sanat münekkidi görünmek isteyen Bay Arpad bu satırlarla nezaketsizlik yaptığının farkında mı? Aynı zamanda kendi kendini tekzip ettiğinin?

Nezaketsizlik yapmıştır, çünkü, bir kadından böyle bahsedilmez. Nerede kaldı ki, binlerce, yüzbinlerce seyirci gerek Bedia Muvahhidi, gerek Cahide Sonku'yu her gün sahnede görmekte dirler ve estetikleri hakkında hükümlerini bizzat verirler.

Kendini tekzip etmiştir: Genç ve güzel bir sanatkar anne rolünde «uzun müddet görünmek isteniyecği» kadar beyaz perdede görünmüş ise, o nisbette rolünde muvaffak olmuş demektir.

Acaba Bay Arpad, Beklenen Şarkı tenkidini bir kere de kendisi okusa, uzun müddet kalemi elinden bırakır mı dersiniz?

Sannıyorum. Aç tavuk kendini arpa anbarında zannedermiş.

DUBLÜR!

Yazan: Tevfik SADULLAH

Dünyanın her tarafında, sahnenin isimsiz bir fedaisi, gönüllü bir kahramanı vardır. Bu kahramanın adı bizim dilimize Fransızcadan geçmiş. Fakat biz ismi almış cismi bırakmışız. Evet dillerde bir *doublure* (Dublür) lafıdır gider. Nedir? Neye yarar? Maalesef tiyatrolarımızın içindekileri de dahil, yüzde seksenimiz bilmiyoruz. Bilmediğimizi itiraf ağır geliyorsa, isterseniz, biliriz de bildiğimizi tatbik etmeyiz diyelim.

Doublure, tiyatronun «perde açılacaktır» değişmez parolasının yarattığı bir zarurettir. Aktörler de insan olduklarına, tiyatro mevsiminin her yerde hassaten sonbahar ve kış aylarına rastladığına göre, basit bir nezle, alelde bir grip yüzünden perdenin açılmasını bekleyen seyircilere, kapalı perde önünden: «Efendim falancanın rahatsızlığı yüzünden maalesef bu akşam temsil veremiyeceğiz. Lütfen geçeye buyurup, ilh » demek için her piyeste bir iki saat içinde ezberlenip hazırlanamıyacak dercedeki uzun ve ehemmiyetli rolleri daima iki kişi tarafından hazırlanması tiyatrodaki köklü bir an'ane halini almış bir usuldür.

Bunu biz bilmiyor muyuz? demeyin. Hepimiz biliyoruz. Tiyatroya gidip de elimize programı aldığımız zaman mühim rollerin yanında iki ismi görerek bunun tiyatrolarımızca da bilindiğini, tatbik edildiğini sanıyor ve maalesef yanılıyoruz.

Yanılıyoruz, zira hemen her mevsim birkaç defa tekrür eden hadiseler bizlere bilfiil gösteriyor ki tiyatrolarımızda *doublure* un mevcudiyeti bir «yasak savma» dan ileri gitmemekte, gidenemektedir. Gerçi her piyeste gerekli roller için iki sanatkâr ismi ortaya atılmakta fakat günü gelip de şu veya bu sebeple *doublure*'ün sahneye çıkması icabediverince ya Devlet Tiyatrosunun âdeti usul ittihaz ettiği gibi perde de, kapılar da, gişeler de kapatılmakta, yahut İstanbulda olduğu gibi ya elde defter sahneye çıkılmakta, yahut rolünü ezberlememiş aktörün yerine süflörün sesi son sıralara kadar duyulmakta veya son hadisede olduğu gibi, arapsaçından daha karışık bir durumla karşılaşılmaktadır.

Doublure, ilk kelimemizde de belirttiğimiz gibi sahnenin isimsiz fedaisi, gönüllü kahramanıdır. Hususi teşebbüsün elindeki tiyatrolarda, pek tabii olarak başrole meselâ Laurence Olivier'yi seçip de onun *doublure*'lüğüne meselâ John Gielgud'u vermeğe maddeten imkân yoktur. Buna mukabil, Olivier'in rolünü hini hacette

oyynamak üzere seçilen aktör de tabiatıyla amatör bir delikanlı değildir. Herşyeden evvel içi sahneye çıkmak, bir sanat deviyile mukayese edilnek pahasına, kendini göstermek aşkıyle yanan, şöhrat yapamamış fakat cevherli bir aktördür. Her gün provadadır. Rolünü şu gibi ezberlemiştir. Mizansenî defterine işlemiştir. Zaman zaman sahneye çıkıp povaya katılmıştır. Esas provalar bittikten sonra rolünü rejisörle de prova etmiştir. İcabında müellifle, *doublure*'lüğüne yaptığı aktörle rolü üzerinde uzun uzun konuşmuş, velhasıl sahnede belki —evet belki— temsil etmeğe çağırılacağı şahsın kalıbına girebilmek için ne yapmak lâzımsa yapmıştır. Bundan sonra onun işi her akşam tiyatroya gidip fırsat beklemek, yorulmadan, bıkmadan, işi olurluna bırakmadan, fırsat beklemektir. Bu fırsat belki hiç bir zaman gelip çatmayacaktır. Fakat, Bugünün büyük sanatkârlarından kaç tanesinin yıldızı bir nezle yüzünden parlamıştır, hiç düşündünüz mü?

Resmî tiyatrolarda —mutemadiyen gözlemimizi çevirdiğimiz *Comédie Française*de ise *doublure* derdi diye birşey hemen hemen yok gibidir. Orada meselâ bir Jean Marchatın rolünü bir Jean Davy alıvermekte bir rolü iki, hattâ üç yıldız hazırlamış bulunmaktadır.

Şimdi soruyorum: Neden mutemadiyen garptan misal verip dururuz da onların yaptıkları iyi şeyleri gerçekten nümune olarak almıyoruz? Neden —sırf isim vermiş olmak için— Meselâ Hüseyin Kernal ile Talât birbirlerinin *doublure*'ü olmaz. Neden illâ role hazırlanan birinci sınıf bir aktörse *doublure*'ü üçüncü sınıf, yahut namzet bir aktördür? Neden role hazırlanan aktör gerçekten hazırlanır da *doublure* ya dublajdadır, yahut da rolünü dahi ezberlemeden, seyirci koltuklarında uyuklayıp sadece «isbatı vücut» etmektedir? An'ayan, bilen var mı?

HENRI BERNSTEIN

«Daha başlangıçtan itibaren münekkittler, biraz da hayranlıkla, genç müellifin enerjisini, ıstıdal ve kudretini takdir ettiler. İlk eseri bir tiyatro başarısı, bir deneme başarısı, bir üstatlık başarısı olmuştur.

«Bunun içi, dir ki, ismi dahi müellifinin mizacı, mükemmelen senbolleştiren *Rafale* (= Bora) m temsili, artık alelûde bir tiyatro hâdisesi olmaktan çıkmış, bir edebi hadise olmuştur. Müellifini mükemmelen tanıyan halk artık ondan sadece bir piyes beklemiyor, tam mânâsiyle dört başı mamur bir eser beklemek hakkı olduğunu pek âlâ biliyor.»

Geçen Aralıkta hayata gözlerini kapayan, Henri Bernstein hakkında yazılmış olan bu satırların tarihi 21 Ekim 1905 dir. Bu satırların bugün bizlere öğrettiği —hiç bir şey değilse— Bernstein'ın daha 1905 denberi tutulan, takdir ve eserleri takip edilen bir müellif olduğudur. Bir tiyatro müellifinin hemen yarım asır boyunca seyirciyi fethetmiş, heyecanlandırmış ve kendine bendetmiş olması başlı başına bir hadise değil midir? Asrın başında şöhret yapmış olup ta halen eser verneğe devam edebilen kaç müellif vardır? O devir-

de başarı kazanmış eserlerden kaç tanesi bugün sergici bulabilir?

Bernstein'ın dünkü başarıları hala sahnede ayakta durabiliyor, tıpkı yeni eserlerinin daima yerleri gülerce evvelden satılmış salonlarda oynandığı gibi. Başka hiç bir değeri olmasa, Bernstein sırf eserlerindeki bu tesiri bakımından tiyatro tarihinde eşsiz bir mevki işgal etmiş. Gerçekten, ilk adımlarında George de Porto-Riche gibi, Henri Bataille gibi şöhretleri sağlam temeller üzerine müesses sahne devleriyle rekabet etmek, yetmişinden sonra Anouilh gibi, Sartre gibi gönülleri fethetmiş ilâhlarla boy ölçüşmek bu rekabetten, bu boy ölçüşmeden her zaman muzaffer değilse bile, nâmağlûp çıkabilmek her faniye müyesser olmuş bir muvaffakiyet değildir.

Fransada, Bernstein'ı kâh Racine'le mukayese etmiş olan (Robert Kemp); kâh onu Shakespeare'le birlikte anmış olan (Lucien Dubech) münekkittlere, gerçek mânâsiyle «üstat» lığı dahi ona az görmüş olan sanatkarlara (Colette) rastlanmıştır. Buna karşılık Londra'nın *Times*'ına göre Bernstein ticari tiyatrunun,

melodramın eşsiz ustasıdır. İsviçreli münekkide göre onun eserlerini hayranlıkla sevmek kadar hiç sevmemek de mümkündür. Milano'nun *Corriere della Sera*'sına göre ise onun sağlam yapılı eserleri şinde değil teknikte gerçek başarı nümunesidir.

Yarım asır boyunca ayakta kalabilen Bernstein bu muvaffakiyetini her şeyden evvel kendini yenileyebilmesine medyundur. Seyircisinin nabzını yoklamasını mükemmelen bilen müellif her eserinde günün modasına uymaktan, bir adım daha ileri gitmeği, yarın havasını bugünden teneffüs ettirmegi bilmiştir.

Bernstein'in sahneye çıkardığı kahramanlarını kendi diliyle konuşan birer kukla olmaktan kurtarıp, canlı birer şahsiyet haline getirebilmiş olması onun sahne icaplarını mükemmelen kavramış bir müellif olduğunun delilidir.

Bernstein'in muvaffakiyet sırlarından bir diğeri de onun sadece yazmakla yetinmeyip eserinin sahneye konuluşunda da hâkim bir rol oynamasıdır. Tabiatıyla her müellifin rejisörün işine karışmak suretiyle muvaffakiyet kazanacağı iddia edilemez. Buna karşılık Bernstein sahne icaplarını mükemmelen kavramış olan bir müellifin rejisörü tamamlayabileceğini bilfiil isbat etmiştir. Bugün, Bernstein'in eserlerini Paris sahnelerinde görmüş olanlar, bu eserlerin güzelliği üzerinde

münakaşa etseler dahi, temsilin mükemmelliği hususunda en ufak bir fikir ayrılığına düşmemektedirler. Gaby Morlay'lar, Mme Simone'lar, Mary Bell'ler, Danielle Darrieux'lar, Madeleine Robinson'lar, Elvire Popesco, Janine Crispin, Hélène Perdrière, Gaby Sylvia, Simonne Renant'lar gibi Fransız sahnesinin eşsiz kadın yıldızları, Charles Boyer, Jean Gabin, Victor Francen, Claude Dauphin, Pierre Dux, Pierre Jourdan, Pierre Blanchard, Bernard Blier, François Périer, Jean Pierre Aumont gibi sanatkarları hep Bernstein'in piyeslerinde oynamışlardır.

Başlangıçtan itibaren muvaffakiyet kazanmış olmasına rağmen ne de olsa «henüz genç bir müptedi» sayılan Bernstein kısa bir zamanda bu sıfattan da sıyrılarak kendi eserlerini kendi sahneye koymağa başlamış. 1939 da Ambassadeurs tiyatrosunun müdürlüğüne geçmiş, burada, kendi eserleri yanında Roussin'in, Charles Morgan'ın, Jacques Deval'in, Marcel Achard'ın eserlerinin de aynı titizlik ve başarı ile sahneye konulmasına âmil olmuştur. Nitekim, geçen sene sahneye koymuş olduğu «Cinayet Var!» Ambassadeurs tiyatrosunda hâlâ oynanmaktadır.

Kısacası, France Soir münekkiddir'in yazdığı gibi, «Bernstein'in ölümüyle, asrın ilk yarısındaki Paris sahnesi hakiki mümessilini kaybetmiştir.»

SENARYO

Aylık Tiyatro ve Sinema Sanatı Dergisi

SAHİBİ :

Tevfik SADULLAH

Bu sayıda yazı işlerini bilfiil idare eden:

Zeynep T. HEMŞERİ

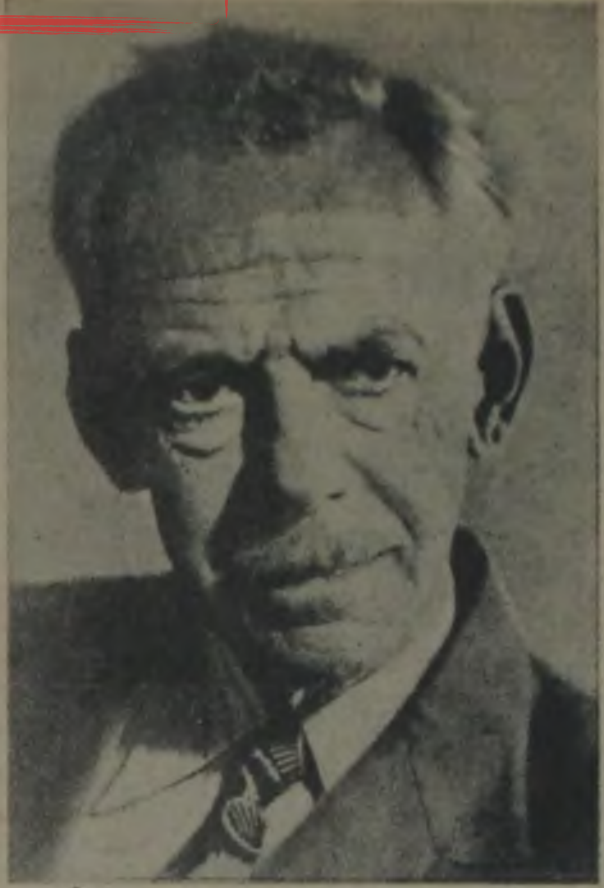
Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası,

SENARYO

Abone Şartları: Yıllığı 12 T. L., Altı Aylığı 6.00 T. L. (Dış memleketler için iki misli.)

SENARYO sizlerin Tiyatro ve sinema severlerin dergisidir. Gayesi sizlere faydalı olmak dolayısıyla Türk Tiyatro ve sinemasına hizmet etmektir. SENARYO da neyi beğenip neyi beğenmediğinizi, neyin eksik, neyin fazla olduğunu bize bildirmenizi bilhassa rica ederiz. Bu sayede beğendiklerinizi arttırıp beğenmediklerinizi atmak eksiklerimizi tamamlamak, size istediğiniz gibi bir dergi sunmak imkânını bulacağız. Yardıminıza şimdiden teşekkürler.

EUGENE O'NEILL

Bir ara Eugene O'Neill: «Ruhum bir denizaltıdır!» diye yazmıştı. Piyesleri onun bu «Denizaltı» dan saldı-ğı torpidolardı. Hayalhanesinin gamlı derinliklerinden saldı-ğı bu torpidoların en az yarısının manevra cepha-nesi kabilinden tesirsiz, kuru gürültülü nesneler olma-sına karşılık, geri kalan yarısı, Tokyo'dan Kopenhag'a kadar her tarafta tiyatro severleri kuvvetli sadmelele sarsmıştır.

Eugene Gladstone O'Neill tiyatronun öz evlâdıydı. Babası 1880-1890 arasında Amerika tiyatroseverlerinin göz bebeği idi. Sahnede Kont Monte Cristo rolünü ısmarlama esvap gibi üzerine yaraştırmış olan baba O'Neill, 16 sene boyunca, her gittiği yerde bu roman-tik kahramanı canlandırmak suretiyle gezgincilikten gayri hiç bir zorlukla karşılaşmadan kolay bir şöhet ve servet yapmıştı. Bir kuyruk gibi şehirden şehre, o-telden otele babasının peşinde dolaşan küçük Eugene bu köksüz hayata, otel küşelerine, tren istasyonlarına karşı büyük bir nefret beslemekle beraber sahnenin cazibesinden kendini kurtaramadı. Bir rivayete göre tahsil için gönderildiği Princeton Üniversitesinden Cum-hur Başkanı Woodrow Wilson'a bir bira şişesi fırlat-tığı için koğuldu. İşin hakikati bildiğini söyleyenlere inanmak icabederse genç O'Neill'in üniversiteden ayrılış sebebi ilk senenin bütün imtihanlarında «çak-mış» olması idi.

Üniversiteden mecburî ayrılışı takip eden bir kaç sene içinde O'Neill evlendi, boşandı; Honduras'ın ba-kir ormanlarında boş yere altın aradı, kendini denize

vererek Southampton'dan Cenubî Amerikaya kadar Atlantikte, limandan limana dolaştı durdu. Deniz O'-Neill için sihirli bir ilham kaynağı oldu. En iyi eser-lerinden bazıları —meselâ *The Moon of The Caribbees* (Karaibler Mehtabı)— ve en kötü eserlerinden bazı-ları —meselâ *Anna Christie*— deniz yosununun tuzlu-luğuna bürünmüş, bu eserlerin kahramanları yalnızlı-ğa kanıksamış, gözü pek denizcilerin acı diliyle ko-nuşmuştur.

Bu deniz seferleri arasında O'Neill karada «şari-bülleylivennehar» dolaşarak bir otel odasına ayda üç dolar verebilecek kadar para tutmadığı için, ömrünü Manhattan'da «Rahip» Jimmy'nin meyhanesinde geçir-di, meyhane masaları üzerinde yattı. Bu yıpratıcı ha-yatın tabii neticesi olarak 24 yaşında iken hafif bir ve-rem başlangıcı teşhisiyle hastahaneye girdi ve işte has-tahanede geçirdiği bu aylarda piyes yazmak merakı-na kapıldı. Bu merakla Ibsen'i, Strindberg'i âdeta yut-tuktan sonra Profesör George Pierce Baker'in Har-vard Üniversitesindeki kursuna yazıldı (Bak: SENAR-YO, No. 3).

O'Neill'in neşrolunan ilk piyesi, setil bir pansiyon-da geçen *The Web* (Örümcek Ağı) dir. Örümcek Ağı'nın —beşikteki gayrimişin çocuk sayılmazsa— üç kah-ramanı bir fahişe, bir cinsî sapık ve bir de katildir. Pi-yesin ilk repiliği ise «Aman Yarabbim! Ne gece, ne gece!» dir. Bundan sonra O'Neill'in hemen aynı çeşit eşhası ve aynı repliği, aynı gamlı havayı birçok piyes-

lerinde kullanması G. B. Shaw'ın onu «Ölüm habercisi Shakespeare» diye anmasına sebep oldu. Gerçekten, sayıldığı zaman O'Neill'in piyeslerinde yedi cinnet getirme, sekiz intihar vak'ası, on iki cinayet ve yirmi üç ölüm görülmektedir. O'Neill'in dramları gerçekleşmiyerek hüyanın, garimesru aşkın, kırık ümidin tahlil ve teşrihini yapmaktadır.

Rivayete göre, 1920 de, O'Neill'in Broadway'da ilk muvaffakiyet kazanan eseri *Beyond the Horizon* (Utkun Ötesinde) yı gördüğü zaman babası genç müellife: «Niyetin ne yani? Seyirciyi evine döndüğü zaman intihara mı sevk etmek?» demiştir. Fakat, O'Neill'in eserlerindeki *hazgin*, hayattan bezdirici havaya rağmen dünyanın dört bucağından tiyatro severler bu eserleri seyretmek için —münekkiddileriniz duymasın— üç defa —*Utkun Ötesinde*, *Anna Christie* ve *Strange Interlude* (Garip Aranağme) piyesleriyle— Pulitzer mükâfatını kazanan O'Neill 1920-1935 arasındaki verimli devrede 1.000.000 dolara yakın telif hakkı alarak Sinclair Lewis'den sonra Nobel mükâfatını kazanmağa muvaffak olan ikinci Amerikalı oldu.

1930 da Nobel mükâfatını alışı vesilesiyle İsveç Akademisine hitabesinde Sinclair Lewis bir taraftan Amerikan edebiyatının bazı putlarını yıkarken, diğer taraftan da beynelmilel kıymet ifade eden bu mükâfata kabiliyet ve meziyetleri ile en az kendisi kadar hak kazanmış olduklarını iddia ettiği Amerikalıları öğ-müştü. Bu öğütlenler arasında O'Neill de vardı. O Aralık gününde Sinclair Lewis: «Eğer sizler son on, on iki sene içinde Amerikan tiyatrosunun parlak ve hünerli hilebazlıklara istinad eden sahte âlemini tamamıyla yıkıp bunun yerine bir ihtişam, korku ve azamet âlemi ikame etmekten gayri bir şey yapmamış olan Mr. Eugene O'Neill'i seçmiş olsaydınız, o zaman sizler onun hayatı istihkardan da daha ileri gitmiş olduğunu, onun hayata bir âlimin çalışma odasında derli toplu bir şekilde düzenlenecek bir nesne göziyle değil fakat dehşet verici, harikulâde ve ekseriya bir kasırgaya, bir zelzeleye, kasıp kavuran bir yangına hayli benzeyen müthiş bir şey göziyle bakmış olduğunu hatırlatacaktı» demişti.

O zamanlar, çokluk olmamakla beraber, O'Neill hakkındaki bu sözleri alaya alanlar olmuştu. Üç sene sonra İsveç Akademisi, O'Neill'i Nobel mükâfatıyla tacerüddirdiği zaman, daha da gürültülü istihzalar duyulmuştu. Fakat bugün, O'Neill'in eserleri hakkında gerçek malûmat sahibi olanlar arasında ne Sinclair Lewis'in sözlerinden ne de İsveç Akademisinin seçimde göstermiş olduğu isabetten şüphe edenler yoktur.

Bir tiyatro müellifi olarak O'Neill sadece Amerika'ya değil, bütün dünyada eşsiz bir mevki işgal etmektedir. O rakipsiz ve eşsiz olarak tek başına dindik durmakta idi. Bu yüzden onun göçüşünü indifa halindeki heybetti bir volkan adasının birdenbire sular arasında kayboluşuna benzetmek mümkündür.

Tabiatıyla, Sinclair Lewis'in iddia ettiği gibi O'Neill'in Amerikan tiyatrosunu «tamamıyla» bir ihtişam

âlemine kalbettiğini yahut Amerikan tiyatrosundan her çeşit sahne hilesini attığı, her çeşit calılığı ortadan kaldırdığı kabul edilemez. Hiç bir devirde, dünyanın hiç bir tarafında tiyatroyu sahte kıymetlerden, göz boyacılarından, sün'ilik bezirgânlarından kurtarmak mümkün olmamış, hiç bir zaman, hiç bir yerde böylelerini susturmağa tek başına —Shakespeare de dahil olmak üzere— hiç bir kimse muvaffak olamamıştır. Nitekim biz-zat O'Neill sahne hilelerinden tamamıyla vazgeçmemiş, en nefis eserlerinden biri olan *Emperor Jones* (İmparator Jones) da kulisten mütemadî tam tam sesi duyurmuş, *The Great God Brown* (Büyük İlah Brown) da maskelerden faydalanmış, *Lazarus Laughed* (Lazarus Güldü) de koro ilâhileriyle atmosfer yaratmıştır. Buna karşılık O'Neill hiç bir zaman bu sahne hilelerini muvaffakiyet kazanmak kaygusuyla kullanmamıştır. Hattâ denilebilir ki, kazandığı maddî ve manevî muvaffakiyetlere rağmen yirminci asır yazarları arasında beğenilmek kaygusuna kendini kaptırmayan erder sanatkârlardan birisi de O'Neill'dir. Nitekim, alelâde bir mevzuu dilediği şekilde işlemek, sahnedeki eşhasa muayyen hadiseler karşısında kafalarından geçeni yüksek sesle söylemek arzusuyla O'Neill *Strange Interlude* de dört saat süren dokuz perdelik bir piyes yazmaktan çekinmemiştir.

O'Neill'in — yani bir Amerikalının— devrimizin en büyük trajedi müellifi olarak anılmasını garipseyenler pek çoktur. Maddî olarak tanınan Amerikalıların gülmeğe, iyimserliğe meyyal olmaları daha tabii görülmektedir. Bununla beraber, dünyanın hiç bir yerinde, modern diğer hiç bir tiyatro müellifi O'Neill kadar trajedinin tesiri altında kalmamış, devamlı olarak gerçek trajediden ilham almamıştır, denilebilir. Fakat O'Neill'in de *Desire Under the Elms* (Kara Ağaçlar Altında —Arzu—) da hattâ hassaten *Mourning Becomes Electra* (Yas Elektraya Yaraşıyor) nın ilk iki kısmında olduğu derecede kuvvetle yazabilmezden evvel, başlangıçta yazdığı bir perdelik piyeslerin kaba saba mizahından kurtulabilmesi, içindeki melodram temayülünü kontrol edebilmeği öğrenmesi icabetmiştir.

Gerçekten O'Neill'in başlangıçtaki bir perdelik piyesleri kendine en güvenmiyen müptedilere dahi cesaret verecek kötü eserlerdi. Bunların sahneye konulduğunu görenlerin kendi eserlerinin bunların yanında mükemmel sayılabileceğine hükmetmelerini için hemen hiç bir sebep yoktu. Bununla beraber, O'Neill'in bir perdelik piyesleri, bütün kötülüklerine rağmen, müellifi bütün muasırlarından ayıran, tiyatro edebiyatında ona üstün bir pnevki kazandıran hususiyetini de meydana koymakta idi. Bu piyeslerde eşhas sadece birbirleriyle değil aynı zamanda kaderlerini kontrol eden kuvvetlerle de mücadele, hattâ harp halinde idiler, bu kuvvetler de onlara karşı tamamıyla bigâne değildi. Faniler ile onların hayatlarına şekil ve mana veren kuvvetler arasındaki bu münasebet onun en zayıf ve en kötü eserlerine dahi bir çeşit azamet, haşmet sağ-layan âmildi.

Aristo, trajedi kahramanının fevkalâde büyük itibar, yüksek şeref ve mevki sahibi bir kimse olması

lâzımgeldiğini belirtmişti, hukiki hayattaki kahraman-
alriyle âdeta içli dışı, sendi benli olmaktan hoşlanan
Amerikalıların ise tiyatrodaki kendilerinden ayrılan bir
kahraman tipi kabul edeniyecekleri âşikârdır. Nitekim
O'Neill'in kahramanlarını da öyle düştükleri, yıkıldık-
ları zaman tarrakaları dört bucakta duyulacak derece-
de yükseklerde aramamak lâzımdır. Onlar ekseriya kal-
dırımdan çıkura yuvarlanıveren cinsden âlelâde
yaratıklardır. Nitekim *The Iceman Cometh* (Buzcu Ge-
liyor) için haşın bir münekkid «bütün eşhas piyese bir
serseri sarhoşlar güruhu halinde başlıyorlar ve bu hal-
lerini piyesin soruna kadar muhafaza ediyorlar» de-
mişti.

Diğer taraftan O'Neill derecesinde şöhret yapmış,
itibar ve ehemmiyet kazanmış pek az müellif onun ka-
dar birbirini tutmaz derecede ölçüsüz yazmağa «mu-
vaffak» olmuştur. O'Neill kadar yükseklerle erişebilen-
ler, nadiren onun düştüğü kadar derin girdaplara yu-
varlanmışlardır. O'Neill'in en acımacak tarafı, trajedi
görüş ve sezişire sahip olmasına karşılık bir şair di-
line sahip olamamışdır. Büyük sahne ve meclisleri se-
zip, duyup tahayyül edebilmesine karşılık bu «iyi ti-
yatro» nun aynı zamanda «iyi edebiyat» olmasını sağ-
layacak tiradları yazmak kabiliyetinden O'Neill mah-
rumdu. Bununla beraber, İngilizcenin kanadını hudu-
nu zaman zaman kırmış olmasına rağmen O'Neill'in bi-
le bile kötü dil kullandığını söylemeğe de imkân yok-
tur.

Kusurlarına rağmen O'Neill'in devrimizin tiyatro-
suna çok şeyler «vermiş» olduğu inkâr edilemez. Ger-
çekten muasır tiyatro müellifleri arasında, denilebilir ki
hiç kimse onun kadar pervasızca yenilik denememiş-
tir. Hiç kimse onun kadar maddi muvaffakiyete ehem-
miyet vermeden hudutları aşmağa, çeşit çeşit şekiller
kullanmağa, kendini tiyatroya değil tiyatroyu kendine
benzetmeğe cesaret edememiştir. Bu yüzden de devri-
mizin tiyatro müellifleri arasında yalnız Shaw ile Sean
O'Casey O'Neill'i aşmağa hak kazanabilmişlerdir. O'-
Neill, nihai hedefine ulaşmağa, trajedi tepesini de aşip
en yüksek, en asil zirveye irişmeğe muvaffak olama-
mıssa da onun devrinde bu derece yükseğe ulaşabil-
meğe heveslenenlere dahi nadiren rastlanmış, bunlar

arasında ise onun üstünlüğü seviyeye irişenler daha en-
der olmuştur.

Trajedi yazmış olan O'Neill'in kendi hayatı da bir tra-
jedidir. 1918 de ikinci defa evlenen O'Neill izdivaç me-
rasiminin «... ölüm bizi ayırmaya kadar» vaaadini «aşk
bizi ayırmaya kadar» la değiştirmiş ve 11 sene sonra
gelip çatan yeni bir aşkla ikinci karısından ayrılıp
The Hairy Ape (Kılıklı Maymun) unda başrolü oynama
olan aktris Carlotta Monterey'le evlenmiştir. İkinci aşk
California Üniversitesi civarında, Berkeley'de muazzam
bir köşk inşa ettirmişler ve O'Neill burada bir Ame-
rikan ailesini alıp bütün Amerika tarihi boyunca takip
edecek olan on bir piyeslik projesi üzerinde çalışmağa
koyulmuş ve işte bu sırada etrafındaki âlem çökmeğe
başlamıştır.

Evvelâ ünlü ve değerli bir ilim adamı olan bür-
yük oğlu Eugene Jr. —rivayete göre aşk yüzünden—
intihar etmiş, hemen arkasından küçük oğlu Shane u-
yuşturucu zehir kullanmak iptilası yüzünden tevkif
edilmiştir. Bunu müteakip kızı Oona dördüncü defa
evlenmekte olan Charles Chaplin'in izdivaç teklifini
babasına rağmen kabul etmiş, bu yüzden baba bir da-
ha kızını affetmemiş, ölünceye kadar kızının yüzünü
görmemiştir. İkinci Cihan Harbinin patlaması O'Neill'in
bütün yazmak arzusunu yıkmış, kısa bir zaman sonra
Parkinson hastalığına tutulması yüzünden yazması
maddeten imkânsızlaşınca on bir piyeslik seri için yaz-
mış olduklarının çoğunu bizzat yırtıp atmıştır. Bundan
sonra kansiyile mütemadiyen kavga eden O'Neill bir
ara eşini tınarhaneye tıkağa çalışmış fakat tabia-
tiyle muvaffak olamamış ve ömrünün son günlerini
kâh hastahanelerde, kâh otel odalarında yalnızlık için-
de geçirmiştir.

Nihayet arabık ayında Boston'da, en az 47 piyesin-
deki kadar kasvet verici bir otel odasında doktoru, has-
tabakıcısı ve daya doya kavga ettiği karısının önünde
son nefesini verdiği zaman O'Neill, yine de, üç yeni
piyesi mdras bırakmıştır. Bunlardan hayatının hikâyesi
olduğu iddia edilen *Long Day's Journey Into the Night*
(Uzun Bir Gün Geceye Doğru Yo'culuk) un vasiyet-
namesine uyulduğu takdirde, 1978 den evvel sahneye
konulması muhtemeldir.

«İti» üç ayrı kelimenin baş harflerinden mürekkep bir isimdir. «Institut International du Theatre» Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü'nün kısaltılmış adı. Şimdi, İTİ nasıl doğmuş? Nasıl vücuda gelmiştir? Vazife ve gayesi nedir? Biraz da laından bahsedelim.

Alakadariarca malûmdur ki: bütün Birleşmiş Milletlerin bilim, eğitim, kültür ve sanat vâdisinde ve tamamen sosyal sahada işbirliği ettikleri —ve yine altı kelimenin baş harflerinden müteşekkil— UNESCO adlı milletlerarası muazzam bir kurum vardır. Bu kurumun gayesi; camiasında toplanan milletleri karşılıklı dayanışma; tanışma ve sevişme yolu ile daimî sulh ve müsaletmeye ulaştırmaktır. İşte, muhtelif dil ve terbiyede insanları birbirlerine sade fikir ve menfaat değil, aynı zamanda duygu ve bedîî heyecan bağları ile yaklaştırıp sevdirmede en kuvvetli birer âmil olan güzel sanatların ve bilhassa tiyatronun bu gayeye müessir bir tarzda hizmet edebileceğini düşünen UNESCO, bundan yedi yıl önce Paris'te bu maksatla umumî bir kongre tertip etmişti. Bu toplantıda bütün milletlerin ittifakiyle bir «Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü» kurulması için salma sanatları mevzuunda tanınmış ihtisas erbabından mürekkep bir beynelmîl konferans aktine karar verilmişti. Konferans yirmibeş milletin murahhaslarıyla toplandı ve aynı senede UNESCO'ya bağlı olmamak fakat haslangıçta onun yardım ve himayesiyle teşekkül etmek üzere bir (Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü) kurulmuş oldu. Merkezi Paristedir. İlk içtimada bütün azanın ittifakiyle iki esaslî nokta üstünde mutabık kalmıştır:

1 — Beynelmîl Tiyatro Enstitüsünün Anayasasını yapmak.

2 — Enstitünün hemen bugün harekete geçeceği ve yarın için meşgul olacağı faaliyet sahasını tayin etmek.

Bu hususları tatbik için derhal üç komite seçildi. Bu komiteler şunlardır:

A) Teşkilât komitesi. Vazifesi; resmî, yarı resmî ve hususî müesseseler tarafından himaye gören müstakîl millî merkezler ihdası yolunda konferansa rehberlik etmek. Bu merkezler daima Anayasaya sadık kalmak şartıyla idare ve teşebbüslerinde mensup oldukları memleketler içinde tamamen istiklâllerine sahip olacaklardır.

B) Turneler komitesi. Vazifesi yabancı memleketler arasında turneler tertip etmek. Milletlerarası sanat mübadelesi mevzuunda teknik ve mali müşküllerin halini karşılıklı temsil heyetlerinin yol, ikamet ve hareket kolaylığı bulmalarını temin hususunda âcilen ne gibi bilgilere ihtiyaç varsa hazırlamak.

C) Metin mübadelesiyle mükellef bir komite. Sahne eserlerinin milletlerarası mübadelesini mümkün olduğu kadar fazlalaştırmak için lüzumlu tedbirleri almak.

İşte tiyatro bilirkişilerinin bu komitelerde gösterdikleri faaliyetle hazırlanan neticeley şunlardır:

I — İlk toplanacak milletlerarası tiyatro kongresinin tasvibine sunulmak üzere İTİ'nin ana hatlarını ve gayelerini belirten bir anayasa tasarısı hazırlanmıştır.

II — On iki memlekete mensup tiyatro mütehasşlarının her memlekette bir İTİ millî merkezi kurulması hazırlığına derhal başlamalarına.

III — Milletlerarası temsil heyetlerini ve sahne sanatlarını ilgilendiren bütün yayınların mübadelesine girişmek üzere bir konferans akdine ve UNESCO'nun bu kurucu hareketlere zahir olmasına,

IV — Millî merkezlerini kurmuş bulunan bütün milletlerin murahhaslarını İTİ'nin anayasasını tasdik ve programının tatbikine yarayan tedbirlerin alınmasını temin için 1948 yılı baharında bir umumî kongreye içtimaa davetine,

V — Japonya ve Almanyadan maada bütün memleketleri bu enstitünün kurulabilmesi ve hemen çalışmalara başlayabilmesi için birer millî merkez teşkiline davete,

Karar verilmiştir.

İTİ hakkında 1948 de Paris'te yayınlanmış olan özel bir mecmuada Enstitünün Başkanı (ve bir kaç sene evvel Ankarada ve İstanbul'da temsil edilmiş bulunan «Bir Komiser Geldi» ve geçen sene Eminönü Kolu'nun açılış temsiline oynanan «Tehlikesi Dönemeç» piyeslerinin bahtiyar müellifi) J. B. Priestley'nin bir başyazısı var. Bu yazıda Priestley, bütün dünya sahne sanatçıları için pek hayırlı ve yepyeni bir gelişme ufğunun açıldığını müjdelemektedir. Muharrir bu yazısında bize; «İTİ'nin sağlam temeller üstüne kurulup bütün dünya tiyatro sanatçılarını birbirine halkaladığı zaman her türlü şeref ve menfaati insanlık camiasına mal olacak parlak festivaller, turneler, sergiler hazırlanabileceğini, her dil-den sanat ve teknik yazıları ihtiva eden bir milletlerarası derginin yayınlanabileceğini, sanat ve sanatkar mübadelelerinin kolaylıkla yapılabileceğini, her yıl toplanacak olan umumî kongrelerde her türlü yeni fikir ve ihtiyaçların tatbik çarelerini müşterek bir imarla düşünüp meydana konulacağını ve sahne sanatlarının bir çiğ gibi büyüyerek ilerleyebileceğini» çok veziz bir ifade ile izah etmektedir.

UNESCO'ya dahil bulunan Türkiye Millî Komisyonu bu yıl bizde de bu hayırlı teşebbüse girişmiş bulunuyor. Merkezi Paris'te bulunan «Milletlerarası Tiyatro Enstitüsü Türkiye millî merkezi» kurulmuş ve yönetmeliği hazırlanmış, âcil bazı işlerin yürütülmesi için muvakkat bir yönetim kurulu da seçilmiş bulunuyor. Bu yönetmelik tasdikten çıkar çıkmaz asıl idare heyeti işe başlayacak ve bu muazzam teşebbüsün memleketimiz ve insanlık adına pek hayırlı semereler verebilecek bir programın tatbikine —imkân nisbetinde— katılacaktır.

THORNTON WILDER

Bizim Şehir'in, Her Şeye Rağmen'in şöhreti dünyaya yayılmış müellifi Thornton Niven Wilder: «Öldüğüm zaman mezar taşıma, ömrü boyunca uysal ve yarıdım sever olmağa çalışmış bir adamdı, diye yazın!» der. Gerçekten «lüzumundan fazla titiz bir âlim» görünüşüne rağmen Wilder etrafındakilere yardım etmek, onlara birşeyler öğretebilmek gayretiyle ömür tüketmektedir. Denilebilir ki onun bu merakı kendi kendine de adamakıllı yardım etmesine imkân vermiş, Wilder bu merakı sayesinde muazzam bilgi edinmiş, boks şampiyonlarından, Chicago'lu gangsterlerden, lokanta garsonlarına, kumarbazlara, tövbekâr alkoliklere kadar cemiyetin her tabakasından çeşitli fakat sadık dostlar kazanmıştır. Mükmemel Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca konuşan Wilder Hong Kong'dan Califor-

nia'ya, Alaska'dan Roma'ya kadar dünyanın hemen her tarafında dolaşmış, yaşamıştır.

Öğrenmek kadar öğretmek te Wilder'in merakıdır. Fırsat buldukça Lawrenceville gibi, Chicago Üniversitesi gibi, Harvard gibi Birleşik Amerika'nın tanınmış öğretim merkezlerinde bilfiil vazife almış olan Wilder'in yanına yüksek sesle diğer misafirlere okuyacağı bir şey almadan bir davete gittiği, Anderson'un masalındaki kavallı adam gibi irili ufaklı birçok yolcuları peşine takınadan bir transatlantik güvertesinde dolaştığı görülmemiştir. Öğretmen müellifin hemen her girdiği yerde bir müddet sonra avant-scene'e çıkan aktör gibi odanın orta yerine geçip şimdi «Siz beni dinleyin çocuklar» diye söze başlamak itiyadı, «Dünkü Çocuk» müellifi rejisör Garson Kanin'e: «Ne zaman,

hangî üniversiteye gittin? diye sorarlar. Thornton Wilder Üniversitesine, diye cevap veresim geliyor!» de-dirtmiştir.

Kendine sorulduğu zaman Wilder: «Öğretmek be-nim için en tabii ifade tarzıdır. Bu benim için irsi bir itiyaddır» diyor. Gerçekten Thornton'un Yale Üniver-sitesinde iktisat doktorası yapmış olan babası Amos Parker Wilder aile ocağı içinde hususi bir tahsil ve terbiye sistemi geliştirmiş olan bir aile babasıdır. Evi-nin dışında cana yakın, neşeli bir adam, nüktedan bir hatip olarak tanınan baba Wilder çocuklarını karşısın-da bir dediği iki edilmeyen müteahhik bir öğretmen kalıp ve kılıfına girmiş, onlara ahlâk dersini Walter Scott'u, Dickens'i, Shakespeare'i okumakla vermiştir. (Thornton'un anlatığına göre babasının kanaatinece **Kral Lear** babaların kızlarına karşı müstik davranma-ları lâzımgeldiğini belirtmek için yazılmıştır.) Babanın disiplinliliğine karşılık damarlarında Fransız kanı ak-kan, gönlü neşe dolu anne Wilder de çocuklarına Ye-ats'dan şürler, Maeterlinck'ten nesirler okumak sure-tiyle onlara güzellik mefhumu hakkında bir fikir ver-meğe çalışmıştır.

Bugün 56 yaşında olan Thornton'un dört kardeşi için baba Wilder daha çocuklar mektep çağında iken plânlar yapmış, çocuklarını hangi mesleğe göre yetiştireceğini daha o zamandan kararlaştırmıştır. Bu plâna göre kardeşlerin en büyüğü Amos rahip olacaktır (A-mos halen Chicago Üniversitesinde din profesörüdür); Thornton'un küçüğü Charlotte doktor olacaktır (Char-lotte profesör ve şair olmağı tercih etmiştir); Isabel hastabakıcı olacaktır (Isabel bugün roman yazmakta-dır); Janet bir fen adamı olacaktır (sonunda Janet ev kadını olmağı Zooloji'ye tercih etmiştir.) Fakat gel ge-lelim baba Wilder biri ölü doğan ikizlerden Thornton'u, ne olmasa lâzımgeldiğini bir türlü kestirememiş «Za-vallı Thornton! Omrü boyunca ona buna yük olmaktan başka bir işe yaramıyacak» diye uzun uzun hayıflan-mıştır.

Gerçekten «zavallı» Thornton, her gittiği yerde et-rafindakilere hiç benzemiyen bir çocuk olarak göze çarpmıştır. Bir ara babasının konsolosluk vazifesiyle bulunduğu Şanghai'daki Alman mektebinden başlıya-rak gittiği her mektepte Thornton öğretmenlerinin kâh koltuklarını kabartan, kâh onları sonsuz bir ümitsizli-ğe düşüren anlaşılmaz bir çocuk olarak tanınmıştır. Kendi hayal âlemine çekiliveren bu kısa pantolonlu, süka, utangaç çocuğun en büyük zevki kız kardeşlerini çuval parçalarından yapma kostümlere bürüyerek on-ları kendi yazdığı birer perdelik piyeslerde oynatmak-mış!

Dahî ilk mektepte iken Thornton Dostoyevski, Puşkin, Gogol gibi Rus müelliflerinin eserlerini tercü-melerinden okumağa başlamış, bozan kendini okuduk-larına kaptırarak, elinde kitap, deri ortasında perin-den fırlayıp sınıfın arka tarafında bir tepeği bir yukarı, okuya okuya dolaşmağa koyulmuştur. Thornton daha çocukluğundanberi etrafindakilerin kendi hakkında ne

düşündüklerine ehemmiyet vermemeğe, kılık kıyafe-tine aldırış etmemeğe alışmıştır. Bugün topu topu dört kat elbisesi olan Thornton'un kıraatı çarpık, pantalo-nu ütüsüzdür.

Orta mektepte iken mitolojiyi, Shakespeare'i Geor-ge Moore'u ve Mme de Sevigné'yi hazmetmiş olan Thornton muallim mektebine girdiği zaman **Rus Pren-sesi** — **Bir Fantezi** isimli bir piyes yazmış, cebir kitap-larının boş sahfe kenarlarını muhayyel kitapların mu-hayyel fihristleriyle doldurmuştur.

Üniversite tahsilinin ilk iki senesini Oberlin'de ya-pan Thornton, edebiyat zevk ve kültürünü burada pro-fesör Charles Wager'den almıştır. Birinci Cihan Harbi-nin patlak vermesiyle Kıyı Koruma birliğine intisap eden Wilder «sırf askerî kabiliyet ve bilgisi sayesinde» enbaşılığa yükseldikten sonra terhis edilmiş ve niha-yet Yale Üniversitesine geçmiştir. Üniversite yatakh-aesindeki odasını onsekizinci asır Paris'in salonları-na benzer bir münazara salonu haline getiren Thorn-ton Yale'den sonra öğretmenliği meslek edinmek he-vesiyle ve babasının «Lâtincesini kuvvetlendirmek» ka-rarıyla arkeoloji öğrenmek üzere Roma'daki Amerikan Akademisine gitmiş burada iken günün birinde baba-sından: «Gelecek ders yılı için Lawrenceville'de sana bir öğretmenlik buldum. Çabuk Fransızca öğrenmeğe bak!» diyen bir telgraf almış ve Fransızca öğretmen-liği yapabilmek için alelacele Fransızca öğrenmiştir.

Devrin modası icabı, edebiyat ve sanat meraklısı Amerikalıların Seine nehrinin «Sol Sahil» inde Bo-hem hayatı yaşadıkları sırada, kendi tabiriyle «Benim neslim içinde Parise gitmemiş olan tek Amerikalı» Thornton orta mektep öğrencilerine Fransızca öğret-meğe koyulmuş, bu ara, «binanın her tarafında ışıklar söndürüldükten, abuk sabuk gramer temrinleri tashi-h edilip kırmızı kalemle çizildikten sonra» Roma'da iken tıklım tıklım doldurmuş olduğu not defterlerinin yar-dımıyla ilk eserini tamamlamağa muvaffak olmuştur. 1926 da yayınlanan **The Cabala** (Fesat Cemiyeti) mü-nekkitlerin takdirini kazanmıştır. Bu ilk eser, Wilder'in daha geniş şöhret kazanmış olan piyeslerinin de ön-cüsüdür. **The Cabala**'da Wilder eski ilâhları modern kı-lık kıyafete sokmuş, kısacası, Romanın bütün geçmi-sini bir «pakete» halinde bir araya toplayarak bunun üzerine 1920 damgasını vurmuştur. Bizzat kendisinin de itiraf ettiği gibi Wilder bu tarzdan kolay kolay vaz-geçemeyecektir. Zira: «İnsan bir kere arkeolog kazma-sını ele almayagörsün. Ondan sonra bir daha eski ha-lime dönemez. Böyle birisi meselâ Times Square'e ba-karken, burasının 2000 sene sonraki bir kazıda ne hal-de bulunabileceğini düşünmekten kendini alamaz!»

1925-1926 da Fransız edebiyatı üzerinde tetkikler yaparak **Master** derecesini almak üzere Princeton Ün-iversitesine devam eden Wilder burada Prosper Méri-mée'nin bir perdelik bir piyesinden aldığı ilham kıvı-l-cemiyile oturup San Luis Rey Köprüsü'nü yazmış ve eser, gerek tabii gerekse baba Wilder'in hayretleri a-rasında, büyük bir muvaffakiyet kazanarak bir sene

içinde 300.00 nüshası satılmış ve « Köprü» Fransızca, Almanca dahil beş dile çevrilmiştir.

Bu muvaffakiyet üzerine bir müddet için öğretmenlikten ayrılan Thornton Wilder —tercümesi Vatan gazetesinde tefrika edilen— *Andros Kadını*'nı yazmış, bu eseri de büyük bir rağbet görünce müellif kız kardeşi Isabel'i de yanına alarak bir Avrupa seyahatine çıkmıştır. Bu seyahatinde G. B. Shaw gibi, Arnold Bennett gibi edebiyat âleminin meşhurları ile tanışmış Berlune geçerek «büyük Alman eserlerinin hepsini okumak» projesini tahakkuk ettirmiştir.

İktisadî buhranın dünyayı sardığı, Amerikayı temelinden sarstığı, sol cenahı realizminin moda, hattâ salgın halinde cemiyeti kemirdiği sırada «kültür âleminin hakiki mümessili» diye anılan Wilder modern Amerikanın sesini duyurmağa davet edilmiş ve *Heaven's My Destination* (Gideceğim Yer Cennettir Benim) isimli eserini yazmıştır. Dünyanın ve hassaten münevverlerin acaip durumlarıyla inceden inceye alay eden bu eser, tabiatıyla proleter şairlerin hiç te hoşuna gitmemiştir.

1930 da Chicago Üniversitesinin rektörü ve Wilder'in Yale'den sınıf arkadaşı olan Robert Hutchins şöhretli müellife Üniversitede bir kürsü vermiş, böylelikle hemen hiç bir arzularını reddetmiyen profesörlüğüyle, günün her saatinde akın akın onun odasına koşan öğrenciler arasında dillere destan olan bir dostluk, bir arkadaşılık teessüs etmiştir.

Bu arada Amerikanın Fransada yaşayan edibesı Gertrude Stein ile de yakın bir dostluk tesis etmeğe muvaffak olan Wilder üniversiteden istifa edip tekrar Avrupa seyahatine çıktığı zaman dosdoğru Bayan Stein'in köşküne gitmiş, orada, günlerce ve günlerce sanat-kâr ve mütefekkir kadının dizi dibine oturarak onu dinlemiştir. Bu konuşmaların, daha doğrusu, Gertrude

Stein'in yüksek sesle «tefelsüfü» nün Wilder'in müteakkip tiyatro eserleri üzerindeki tesirleri pek büyüktür. Gertrude Stein'a göre «insan mızacı ile insan akıl ve fikri arasında bir tefrik yapmak lazımdır. İnsan mızacı itibarıyla hüviyetlere, zamana ve mekâna bağlıdır. Halbuki insan akıl ve fikrinin hüviyeti yoktur, o tamamıyla saf bir var oluşa ve tamamıyla saf bir yaratışa yönelmiştir ve bilmediğini bildiği zaman bilmektedir. İnsan akıl ve fikrinin bu halini şaheserlerde müşahade etmek mümkündür. Zira mütemadiyen yeni bir vechesini bizlere göstermekte olan hudutsuz Hali ancak şaheserler anlatabilmektedir. Bunu ayrıca Amerikada da bulmak kabildir. Zira Amerikalılar hudutsuzluğa inanan bir terbiye almışlardır.» Stein'e göre «Amerikanın coğrafyası dahi insanı sergüzeşte davet edici mahiyettedir.»

Wilder bu yeni fikirlerle Amerikaya dönerek *Bizim Şehir*'i yazmış bütün sahne kaidelerini hiçe sayan bu eser, Türkiyemiz de dahil, dünyanın bir sahneye sahip olan hemen her memleketinde oynanmış ve her tarafta büyük bir muvaffakiyet kazanmış, klâsik kaideleri yıkarak klâsikleşmiştir.

Bizim Şehir'i takip eden *The Skin of Our Teeth* de aynı muvaffakiyete erişmiştir. İlk bakıma ikâncisi birincisine kıyasen biraz daha muğlak, biraz daha karışık görünen bu iki sahne eserinin halkı saran mümeyyiz vasfı bu piyeslerin klasik tiyatro ile tam bir tezat halinde oluşudur. Bu tezat hepimizin bildiğimiz gibi ilk defa Wilder tarafından denenmiş değildir. Nitekim Wilder'in de böyle bir iddiası yoktur. Bizzat kendisi de kabul ettiği gibi onun müelliflik hayatı takdir ettiği muharrirlerin karasvedasına tutulmakla geçmiştir.» Yine kendi tabiriyle Wilder «yeni ruh hâletleri yaratmamakta, sadece eski defineleri onarmakla yetsinmektedir.» Bununla beraber Wilder'in tiyatrosunda yine de taptaze bir hava esmektedir.

PIYES. MUHARRİRLİĞİ ÖĞRETİLEBİLİR Mİ?

Fransa veya Amerikadaki genç müellifler gibi Alman gençleri de tabiatile bir çok teknik zorluklarla mücadele etmek zorundadırlar. Bununla beraber piyes yazmağa hevesli Alman gençleri arasında yapılan bir anket, bunların karşılaştığı ilk ve en büyük engelin psikolojik mahiyette olduğunu meydana çıkarmıştır.

Gerçekten, körü körüne bir sadakatle savaşa koşmuş olan Alman gençleri ideallerinin boş, hattâ sahte olduğu acı hakikatile karşılaşınca âdeta «harpten hesap sormağa» kalkışmışlar ve bu yüzden harp sonrası Almanyasında gençlerin yazdıkları sahne eserlerinde Harp, Askerin Dönüşü gibi temalar âdeta sıkıcı bir yeknasaklık ve tekerriirle ele alınmış, bunların içinde tek bir genç, Wolfgang Borchert, 26 yaşında iken yazdığı Draussen vor der Tür (Kapalı Kapı Önünde) adlı eserile muvaffakiyete ulaşabilmiştir.

Almanyanın hakiki gençleri hemen daha dün sayılacak derecede yakın bir geçmişe ait mevzulara saplanmış kalmış oldukları için bugünün Almanyasında «genç» derken hâlâ, 1933 den itibaren yavaş yavaş ortadan çekilmiş olup harp sonrasında tekrar birer müptedi gibi meydana çıkmaya başlayan, yaşları kırk ile elli arasındaki «eski»ler hatıra gelmektedir.

Bu durumu hemen sadece Almanya'ya has bir durumdur. Tabiatile, er geç bir gelişme olacak, gerçekten genç müellifler yavaş yavaş sahnelerde bellirecek ve, yine tabiatile, bu gençler ruhi kâbuslarından derece derece sıyrıldıkça teknik eksiklerini daha ciddi bir şekilde sezeceklerdir.

Beynelmîlel, büyük anketimizin Almanya'ya ait kısmı bu görüşle tertiplenmiş, istikbalin müelliflerine mümkün mertebe yardım edebilmek maksadile Krankheit der Jugend (Gençliğin Hastalığı), Die Verbrecher (Mücrimler) ve Elizabeth von England (İngiltere «Kraliçesi» Elizabeth) isimli eserlerle dünya çapında bir şöret yapmış olan Ferdinand Bruckner; hâlen Almanya'nın en tanınmış ve Almanya dışında eserleri en çok oynanan müelliflerinden Carl Zuckmayer (bak SENARYO, sayı 3) ile Doğu Almanya'da kolektif bir topluluk vücude getirmiş olan Brecht'e müracaat edilmiştir. Brecht Topluluğu'nun ideolojik mahiyeti gözönünde tutulmadıkça, bu topluluğun kasden tahrik edici mahiyette olan cevaplarının bir mâna ifadesi etmeyeceği aşîkârdır.

Almanların cevapları

1. PİYES MUHARRİRLİĞİ ÖĞRENİLEBİLİR Mİ?

Bruckner: Evet, tabiatile dramatik kompozisyon sanatı öğrenilebilir; yalnız istidat ve kabiliyet öğretim mahsulü olamaz.

Brecht Topluluğu: Evet, öğrencinin esasen bir piyes müellifi olması şartile.

Zuckmayer: Herhangi bir «zanaat» gibi, piyes müellifliği zanaatı de öğrenilebilir ve tecrübe ile mükemmelleştirilebilir.

2. AMERİKAN USULLERİ VE PİYES MUHARRİRLİĞİ KURSLARI HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

Bruckner: Ben bu kursların Prof. Baker, Koch ve

Conkle'in nezaretleri altındaki faaliyetini bilfiil müşahade etmek inkâmına sahip oldum. Kanaatimce bu kursları idare edenler nazariyelerini fazlasile mihaniki bir görtüş zaviyesinden istihraç ediyorlar. Bu itirazıma karşılık Eugene O'Neill'in Profesör Baker'in kurslarından Paul Green'in de Koch'un kurslarından mezun olduklarını ileri sürüyorlar. Bana öyle geliyor ki bu iddialar Amerikan usulünün bizzarure muvaffak sayılmasını gerektiremez, zira bu iki müellif kurslara devam etmiş olsalar da olmasalar da kendilerine büyük muvaffakiyetler temin edecek meziyetlere sahiptiler.

Tabiatile sadece istidat ve kabiliyet te kâfi değildir. Nitekim bir musiki dehası olmazdan evvel Beethoven dahi harmoni, contre-point ve orkestrasyon öğrenmek zorunda kalmıştır.

Brecht Topluluğu: Bu usuller müellifi tiyatronun dışında bırakmaktadır. Biz Güzel Sanatlar Akademisinde bir sahne kompozisyonu kürstisi ihdas etmeyi ve öğrenciye Berliner Ensemble'de ameli mümaresi sağlamağı düşünmekteyiz.

Zuckmayer: Ben şahsi tecrübe taraftarıyım. Her müellif kendine şahsi bir üslup yaratmaktadır ki bu da kendine has bir tekniğin mevcudiyetini gerektirmektedir. Şu halde öğrenim devresinde takip edilecek usulün de her müellif için değişik ve münferid olması icap eder. Diğer bir deyişle bir müellifin Shakespeare'i tetkik etmekle pek çok şey öğrenmesine mukabil, bir diğerinin bir Bach Toccata'sından yahut bir Brühel tablosundan hattâ bizatihi tabiatın çok daha fazla şeyler öğrenmemesi için hiçbir sebep yoktur. Hassaten ben, kısa bir zaman için New York'ta bu kurslarda bizzat öğretmenlik yapmış olduğum için, bu kurslara pek fazla değer verenlerden değilim.

3. BİR MÜELLİFİN SİRF SEYİRCİLE TEMAS SAYESİNDE SANATININ ESASLARINI ÖĞRENMESİNE İMKÂN VAR MIDIR?

Bruckner: Genç müelliflerin, kendi yarım-yamalak eserlerini seyirciye arz etmekten büyük eserlerin halk üzerindeki tesirlerini müşahade etmek suretile daha çok şeyler öğrenebilecekleri kanaatindeyim.

Brecht topluluğu: Bir genç müellif için tiyatro tekniğini tetkik etmek daha ehemmiyetlidir.

Zuckmayer: Müellif ve aktörlerden sonra seyirci, tiyatronun üçüncü kuvvetidir. Bununla beraber prova-larda deneme ve tashih yine de seyirci önünde denemeden ders almağı müraccaktır. Bir müellif bütün provalara iştirak etmek suretile neyin sahnedan salona intikal edip neyin edemeyeceğini, diyalog ve aksiyonda neyin gerçeğ neyin cāl göründüğünü, neyin sözle neyin de hareketle ifade edilebileceğini en nihayet neyin oynanamıyacağını pek âlâ tesbit edebilir. İyi aktörlerin tepkileri hayvanların tepkileri gibi değişmez ve emniyetlidir. Gerçekten kalçanın, baldırın niye yaradığını; çalılığın, hendeğin ne olduğunu anlayabilmek için bil-fil ata binmiş olmak lazımdır.

4. İLK PİYESE BAKARAK BİR MÜELLİFİN MEZİYETLERİ HAKKINDA FİKİR EDİNMEK KABİL MİDİR?

Brecht Topluluğu: Her halde Titus Andronicus için Shakespeare'i «müjdeledi» denlemez. Buna mukabil Wozzeck'i gören herkesin Bruckner'in meziyet ve kabiliyetlerini kabul edeceği de muhakkaktır.

5. SİZ NASIL MUVAFFAKİYETE ERİŞTİNİZ?

Bruckner: Ber. Berlinde Yeni Tiyatroda iki sene rejisör ve «dramatürg» olarak çalıştım. Bundan sonra da kendi tiyatromu kurarak bu tiyatronun rejisörlüğünü yaptım, altı sene içinde otuz kadar eseri sahne-

FERDINAND BRUCKNER — Başlıca eserleri: Krankheit der Jugend, Die Verbrecher; Elisabeth von England

ye koydum. Bence müellifler için gerçek mektep budur.

Zuckmayer: Başlangıçta aşmak zorunda kaldığım en zorlu mania devrin edebî modası olan ekspersionizmdi. Heidelberg Üniversitesinde tahsilini tamamlamakta olan meçhul bir sabık askerden başka bir şey olmadığım bir sırada Leopold Jessner'in cesaretle sahneye koymuş olduğu ilk eserim, sahne icapları bakımından bir hata idi ve tabiatile hiçbir muvaffakiyet kazanamamıştı. Fakat, aslında, bir muvaffakiyetsizlik, kolay bir muvaffakiyetten çok daha faydeli oluyor. Nitekim ben de, muvaffakiyetsizliğimin sebpelerini idrak ettikten sonra, bu sebepleri görebilmiş olmamdan cesaret alarak yeniden deneme yoluna atıldım. Beş sene sonra Heinz Hilpert tarafından sahneye konulan ikinci eserim hararetli müakasalara sebebiyet verdi. Bu giddetli târizler devam edegelirken, aynı yıl içinde üçüncü eserim «Neşeli Bağbozumu» kat'i bir zafer ile Kleist mükâfatını kazandı.

6. BUGÜNKÜ HALDE GENÇ MÜELLİFLERİN MESLEKLERİNDE İLERLİYE-BİLMELERİNİ KOLAYLAŞTIRMANIN YOLU NEDİR?

Bruckner: Genç müelliflere yardım etmenin ameli ve maddeten elverişli bir usulü tiyatroların bu çeşit gençleri sahne âmirliği, rejisörlük, lektörlük, (piyes okuyucusu) gibi vazifelere yardımcı olarak almalarıdır.

BERTOLD BRECHT — Adını taşıyan Topluluğa dinamizmini de veren müellifin başlıca eserleri: *Drei Groschenoper*, *Mutter Courage und ihre Kinder*, *Galileo Galilei*.

Küçük rolleri istidat ve kabiliyetleri —dolayısıyla istikballeri— olmıyan aktörler yerine bu çeşit genç müelliflere vermemek için bir sebep var mıdır? Her halde sahneye çıkmış olmak bir müellif için fazlasile faidedir.

Brecht Topluluğu: Genç bir müellifin mesleğinde ilerliyebilmesini sağlamanın yegâne yolu ona para vermektir.

Zuckmayer: Genç bir müellifi teşvik etmenin yegâne yolu eserlerini sahneye koymaktır. Seyirci yetli, bilinmiyen, kusurlu veya değeri önceden kestirilemiyen bir eserle karşılaşmaya alıştırılmalıdır.

7. MÜSABAKALAR İLH. GİBİ İLK PİYESE YARDIM MAKSADİLE HÂLEN TATBİK EDİLMEKTE OLAN USULLER ELVERİŞLİ VE KİFAYETLİ MİDİR?

Bruckner: Müsabakalar, mükâfatlar hiçbir zaman

yeni bir eser yaratmış değildir. Buna karşılık bir eser vücuda geldikten sonra bu esere ne kadar yardım edilse azdır. Almanca konuşulan memleketlerde (Almanya, Avusturya, İsviçre) hâlen yüzden fazla tiyatro vardır. Eğer bunların her biri her sene bir tek yeni piyes oynasalar, istidat ve kabiliyeti olan her yeni müellifin arzı ve emelleri tatmin edilmiş olurdu.

Brecht topluluğu: Bugünkü hallerile müsabakalar da diğer teşvik usulleri de faydasızdır. Tâbii jürileri biz seçersek vaziyet bambaşka olur.

Zuckmayer: Müsabakalar ender olarak esasen doğum halinde olmıyan yepyeni bir değerın keşfine yol açmıştır. Bu durumda meselâ resmen maddi yardım görmekte olan büyük tiyatrolara, ticari muvaffakiyet kaygusu olmadan tecrübi mahiyette eserler sahneye koymaları için ayrı bir tahsis yapılamaz mı? suali akla geliyor.

Kendi hesabıma ben daima sinema, radyo ve televizyon müesseselerinin kazançlarından vergi almak fikrini müdafaa etmişimdir. Bu vergiler tecrübi mahiyetteki tiyatroların dâimî mevcudiyetini teminat altına almış olacaktır. Buna karşılık ta, vergiyi veren müesseselere bu suretle meydana çıkarılmış olan eserlerden ticari şekild feaydalanmak hususunda bir rüşhaniyet hakkı tanınacaktır.

8. VASITALI HAL ÇARELERİ ARAMANIN LÜZUMUNA KANI MİSİNİZ? MESELÂ AKTÖR - MÜELLİF, SUFLÖR - MÜELLİF YAHUT ROMANCI - MÜELLİF GİBİ?

Bruckner: Müelliflerin sahne tecrubesi kazanmalarına ne derece ehemmiyet verdiğimi yukarıda da belirttim.

Brecht Topluluğu: Bâzi memleketlerde tiyatro müellifliğine en elverişli meslek kahvehane garsonluğudur.

Zuckmayer: Bir kere daha kendimden misal vereceğim için özür dilerim. İlk eserlerimi yazmakta olduğum devir boyunca ben bir taraftan da tecrübe kazanmaya bakmakta idim. Bu maksatla evvelâ taşrada, sonra da Berlinde Reinhardt'ın yanında çalıştım. Böylece, Deutsches Theatre'da figüranlıktan rejisörlüğe kadar her işte çalıştım. Bir insanın tiyatroyu bütün en-sacında hissetmesi, tiyatronun her an âdetâ parmaklarının ucunda olması tiyatro mevzuununda «allame-i kul» olunmaktan çok daha mühim ve faydalıdır.

Georg Kaiser kaideyi isbat eden bir istisnadır. O hiç bir zaman provaya, hattâ eserinin ilk temsiline gitmez, daima tiyatrodan uzak kalmaya bakardı. Buna rağmen Kaiser'i gelmiş geçmiş piyes müellifleri arasında en sağlam ve en büyük piyes «mimarlarından» biri olarak tanıyoruz. Buna karşılık Kaiser'in de sahnede yarattığı durumlar fazlasile —riyazi derecede— hesaplı, eşhas şematik ve büyük mikyasta oynanılmaz tiplerdir.

9. Genç bir muellif acaba yalnız bir trupla bağlanarak sadece o trup için mi eser yazmalıdır?

Bruckner: Her büyük tiyatro bir değil bir kaç genç muellifi alıp bunlara eser yazma imkânını sağlasa, pek iyi bir fikir diyebilirim.

Brecht Topluluğu: Bahis mevzuu trup Berliner Ensemble ise suale «evet!» cevabını verebiliriz.

Zuckmayer: Tam bir fikir ve ifade hürriyetine sahip olarak istediğini yazmak, aynı zamanda da sanat temayülleri ve uslûbu ile tam bir anlayışta halinde olduğu muayyen bir trupla çalışmak, genç olsun ihtiyar olsun bütün tiyatro müellifleri için ideal durumdur.

CARL ZUCKMAYER — Almanyanın en tanınmış ve Almanya dışında eserleri en çok oynanan müellifi. Başlıca eserleri: Şeytanın Generali, Gesang im Feterovdi.

DİĞER CEVAPLAR

Aşağıdaki kısımda ankete cevapları ITİ'nin (Beynelmilel Tiyatro Enstitüsü) mahalli kolu delâletıyla topluca değil de münferiden yollamış olan müelliflerin düşüncelerini okuyacaksınız. Bunlardan Silvio d'Amico (Tiyatro Tarihçisi), Ugo Betti, Diogo Fabbri, C. V. Ludovici, ve Ermano Contini (münekkid) İtalyandır. Keçiler Adası'nı Küçük Sahne'de görmegi umduğumuz Betti'nin geçenlerde olmuş olduğunu 1. sayımızda yazmıştık. Münferiden cevap verenlerden Axel Strindberg İsveçlidir. Jan Prochazka ise genç bir Çekoslovak müellifidir.

1. PIYES MUHARRİRLİĞİ ÖĞRENİLEBİLİR Mİ?

Silvio d'Amico: Şair yetiştirmek için bir mektep açılmasını nasıl tasavvur edemezsem piyes muharrirleri için de bir mektep kurulmasını aynı şekilde aklımdan geçiremem. Müstakbel bir piyes müellifi için faydalı olan, tek bir teknik öğrenmek değil, bütün büyük muharrirlerin tekniğini tetkik etmek ve bunlardan, imkân bulursa, kendine has bir teknik istihraç etmektir.

Ugo Betti: Muhasebe defteri tutmak, bir Dizel motoru çalıştırmak nasıl öğrenilebilirse, resim yapmak, beste yapmak da aynı şekilde öğrenilebilir.

Diogo Fabbri: Kanaatimce muayyen bir tiyatro sanatı tekniğini öğretmek ve öğrenmek mümkündür.

Jan Prochazka: Piyas, edebi şekillerin en griftidir; maharet ve bilgi ister; bunları da öğrenmek mümkündür. Geçmişte teknik kifayetsizliği Çek piyeslerinin müeyyiz vasfı idi; Karel Capek ise bu kaideyi isbat eden istisna idi. Müelliflerimizin bütün dikkatlerini mazruf üstüne teksif ve dramatik kompozisyon kaidelerini ihmal etmiş oldukları için umumiyetle, Çek piyeslerinin üçüncü perdeleri zayıftır.

Daha 15 sene evvelindenberi, rejisör E. F. Burian S. S. C. B. deki emsalini takiben eserlerini sahneye

koymasını isteyen müelliflerle işbirliği yapmaktadır. Bu sayede evvelce olduğu gibi müellifin eserine ihanet edilmesinden, rejisörün ise bîrız teknik hatalardan şikâyetçi olmaları yüzünden müellifle rejisör arasındaki anlaşmazlık ve itimatsızlık ortadan kalkmıştır.

Nihayet iki sene evvel Teplice Tiyatrosu müelliflerden, «dramatürğ»den ve rejisörden müteşekkil yaratıcı bir tiyatro grubu vücuda getirmiştir. Böylece her piyes doğum anından itibaren müştereken münakaşa edilmekte ve neşvü-nemâsı adım adım takip edilerek elbirliğiyle büyütülmektedir.

Bu yüzden, halen, Çekoslovakya'da bir piyese başlanmazdan evvel müellifin bir tiyatro ile temasa geçmesi, gunbegün, bir kaide halini almaktadır. Böylece müellif temasını sahne adamlarıyla münakaşa etmekte, o yazdıkça diyalogları aktörler tarafından okunmakta bu sayede de müellif bu sahne adamlarının tavsiyelerine uyarak eserini tâdil etmekte, bazı meclislerini kısmakta, diğer bazılarını ise genişletmektedir. Bu usul fazlasıyla faydalı olmuştur. Bu sayede bizler de bugünün insanların hayatları, siyasi ve sosyal meseleleri ile bağdaşan bir çok sahne edebiyatının doğumunu alkışlamak imkânını elde etmiş olduk.

Axel Strindberg: Bir taraftan piyes müellifliği fitri bir istidattır, diğer taraftan ise müstakbel piyes müel-

hfinin mevzuunu sahneye intikal ettirebilme sanatını tetkik ederek öğrenmesi icap etmektedir.

Betti: Fakat, larzedelim ki öğrenci kabiliyetsizdir. Beceriksiz bir ressam en nihayet dekoratör, boyacı olabilir, muvaffakiyet kazanmayan musikîşnas meselâ piyano dersini vermekle geinebilir. Amma ve lâkin kabiliyetsiz piyes müellifi ne yapabilir?

Contini: Amerikan usulü, tecrübe vahlelerinde geliştirilecek istidatları olanlar için mükemmeldir. Aksi halde vakit israfından başka bir işe yaramaz.

2. AMERİKALILARIN GENÇ MÜELLİFLER İÇİN PİYES MUHARRİRLİĞİ KURSLARI AÇMALARI İHAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

Fabbri: Piyas yapısının esasî kaidelerini tesbit maksadıyla girişilen her çeşit denemeyi havli faydalı addetmekteyim.

Ludovici: Bizzat ben de Roma'da bu çeşit bir mektep idare ettim. Bu, Silvio d'Amico'nun Tiyatro Sanatı Akademisine yerleşmiş olan gönüllüler için meccanı, gayriresmî bir mektepti. Mektebe girebilmek için heveskârın kendi yazdığı bir piyesten bir veya birkaç perdenin müsveddelerini göndermesi kâfi idi. Mektebin havası daha ziyade bir dernek havası idi, tarzı da, öğrenci ressamların, upkı kunduracı çıraklarının ustalarından pençe yapmayı öğrenmeleri gibi, resim yapmayı öğrenmekte oldukları geçmişteki ressam atölyelerinin tarzı idi. Her iki günde bir klâsik eserleri estetik zaviyeden değil de teknik zaviyeden tetkik etmekte idik. Mütenavip günlerde de öğrencilerin yazdıkları okunuyor, tenkid ediliyordu. Ugo Betti gibi müellifler dahi bize gelir eserlerini sahneye konulmadan yahut neşredilmeden evvel okuyarak umumî tenkide arzederlerdi.

Vekilin bir imzasıyla vücade getirilmiş olan bu mektep dört aylık verimli bir faaliyet devresinden sonra, yine aynı şekilde, bir kalem darbesile ortadan kalkıverdi.

Prochazka: Kollektif usul bize fevkalâde iyi neticeler sağladı. Bir piyes müellifin masasında değil, müellif aktörler ve rejisörün işbirliğiyle doğrudan doğruya sahnede doğar. Bu yaratma hürriyetini tahdit etmek değildir; zira yine de son söz yapılan tavsiyeleri dinleyip dinlememekte serbest olan müellifindir. Böylece, müellif başka hiç bir yerde elde edemeyeceği bir tekniği öğrenmek imkânını bulmuş olmaktadır; zira, bilindiği üzere, Çekoslovakya'da Profesör Baker gibi mustakillen bir kurs idare edebilecek nazarı bilgiye sahip kimseler yoktur.

Doğruyu söylemek icab ederse, bizim bu denememizin ilk günlerinde yeni müelliflerin mikdarı bunların kabiliyet ve mezyetlerinden aşkındı. Halen çaresini aramakta olduğumuz derdimiz budur. Herhalde, bence, genç müellifler için bu çeşit bir işbirliği bulunmaz bir nimettir. Bu da, herhangi bir nazarı öğretime müraccah görülemez mi?

Strindberg: Bu usul, muhakkak ki, her genç müellifin müptedilik devrinde aşmak zorunda olduğu «Via dolorosa-yı (ızdıranlı yol) kısaltmak bakımından mükemmel bir çare sağlamaktadır. Fakat bu müsterek eğitim yine de münsifend «çıraklık» lüzumunu tebariz ettirememektedir. Halbuki bir müellif sanatı için en lüzumlu ve en mügkûl esasları ancak kendi imkânlarıyla elde edebilecektir.

Fazla olarak, küçük memlekelerde, bu çeşit öğretimde kâhplasma tehlikesi vardır. Birleşik Amerika'da kuraların çokluğu bu tehlikeyi bertaraf etmektedir. Tek bir mektep olmaksansa hiç olmaması tercihe şayandır gibi geliyor bana.

3. MUVAFFAKİYETE NASIL ERİŞTİNİZ?

Fabbri: 1930 da, henüz 19 yaşında iken Gençlik klüpleri için yalnız erkek eşhası bir kaç piyes yazmıştım. 1940 da profesyonel tiyatrolar için de eser vermeğe heveslenince, sahnenin esasî meselelerinin hiç de evvelce bildiklerimden farklı olmadığını gördüm. Eserimi sahneye kavuşturabilmek için ben de malûm ve mahut seçim komiteleri ve müsabakalar yolundan geçmek zorunda kaldım.

Ludovici: Ben, Talli'den büyük mikyasta yardım gördüm. Tiyatroların maddî yardım görmediği, dolayısıyla kendisi gibi rejisörlerin bir eseri sahneye koymak istedikleri zaman kendi cepplerinden masraf ettikleri bir devirde Talli benim ilk piyesimi aldı. Piyesi heraberce tetkik ederken parmağla müsveddenin bir yerini işaret ederek: «Oğul, senin piyesinin burasını yuhalarlar... Evet, evet işte üçüncü perdedeki şu sahneyi. Fakat benim eserini almamın sebebi de işte bu üçüncü perde ya!» dediğini hiç unutamıyacağım. Gerçekten büyük rejisörün dediği aynen çıktı. Onun bu cesareti bana da devam etmek cesaretini verdi.

4. MÜPTEDİLERE NASIL YARDIM EDİLEBİLİR. BUGÜNKÜ YARDIM ŞEKİLLERİ KÂFİ MİDİR?

Silvio d'Amico: Sanat tiyatroları desteklenmelidir. Bu tiyatrolar genç müptedilere dün yahut altı veya yirmi asır evvelist doğmuş olup da el'an halkı cezbetmekte olan eserleri görebilmeleri imkânını sağlamak suretiyle işe başlayabilirler. Bunu müteakip, malûm müsabakalar, mükâfatlar, edebî heyetler aşıldıktan sonra sanat tiyatrolarını kapılarını müptedi müelliflerin eserlerine açabilirler.

Contini: Güçlükler, hiç bir zaman hiç bir kimseyi yolundan alıkoymamıştır. Bilâkis! İtalyada gençlere fazla müsamahalı yardım yersiz ihtirasları körüklemekten başka bir netice vermez.

Fabbri: Salâhiyet ve ihtisaslarından şüphe edilemeyecek kimselerin idaresindeki mektepler veya stüdyolar gençler için müsabakalardan çok daha faydalıdır.

Ludovici: Kanaatimce genç müelliflere yardım mevzuu, burs verebilecek, temsil tertipliyebilecek ve en iyi öğrencilerin yabancı memleketlere gönderilmesini mümkün kılabilen şekilde vakıflarla desteklenen, tam mânasiyle tecrübe ve bilgi sahibi kimseler tarafından idare edilen dramatik kompozisyon mektepleri tesisi mevzuu ile birlikte müteale edilmelidir.

Prochazka: Çekoslovakya'da bugün asıl dâva yerli müelliflerin eserlerinin asıl derecede bol mikdarda temsil edilmesidir. Münekkidler buna itiraz etmekte ve bu yolun kalite düşüklüğüne sebebiyet vereceğini idida etmektedirler.

Bununla beraber halen gelişmekte olan yeni müelliflerden fazlasile ümitvarız.

Strindberg: Finlândiya'da olduğu gibi İsveç'te de genç müelliflerin tecrübe kazanabileceği «Cep tiyatroları»a ehemmiyet verilmektedir. Nitekim Stokholm'da Sahne Müellifleri Stüdyosu on iki senedenberi faaliyet halindedir. Bu müesseselerin bir kısmı devletten yardım görmekte, diğerleri ise sahne-severlerin teberürlerinden faydalanmaktadır. Tabiatıyla bunların hemen hepsi hâd derecede maddî müzayaka içindedir, dolayısıyla genç müellifler «muvaffak olamamak» fırsatından da, ihtimalinden de hattâ hakkından da mahrum kalmaktadır.

Bazı bazı bizler bir İskandinav Tiyatro Üniversitesi kurabileceğimizi ve burada şimal memleketlerin her birini temsil eden profesörlerin her çeşit yeni temayülü âdilâne ve sadıkane tedric edeceklerini tahayvül ediyoruz.

Yuvarlak Tiyatro nazariyesi ve tatbikâtı

Yazan: WILLIAM SCHALLERT

Yuvarlak tiyatro (dairevi tiyatro, arena tiyatrosu, pist tiyatrosu tabirleri de aynı mânâyı ifade etmektedir) tabiriyle, seyircinin oyun oynanan merkezi bir saha etrafında toplandığı tiyatro kastedilmektedir. (Bak: Şekil 1) Tabiatıyla bu tarife göre tek tertip tarzı, 1 numaralı şekilde görülen tarz değildir. Bu kroki istikbalde muhtelif imkânlar açan bir başlangıç noktasından ibarettir (Bak: Şekil 3). Nitekim oyunun sabit bir saha içinde mahdud kalması şart değildir. Oyunun halkın arasına, koltuklar arasındaki geçit yerlerine, seyircilerin arkasında veya üstünde kalan bir galeriye, hattâ salonun çevresine, elverişli bir platforma veya seyircilerin başları üzerinde kalan bir asma köprüye intikali mümkündür. Daha da ileri giderek, «seyircinin kendini oyun dışında kalmış telâkki etmesine yol açmamak şartıyla» akla gelebilecek hemen her çeşit tertibi kullanmak caizdir demek kabildir. Yuvarlak tiyatrodaki esas olan seyircinin oyunu «dışarıdan» seyretmeyip kendini de «eşhas» tan farzedebilmesidir. Kısacası: «Seyirci ile oyuncu, etrafı çevreli aynı alan içinde müştereken mevcut olabildikçe, yuvarlak tiyatro da mevcuttur.» Diğer bir deyişle yuvarlak tiyatrodaki herşeyin aynı salon içinde cereyan etmesi, bu salonun da pek büyük olmaması lâzımdır. Bundan dolayıdır ki Avrupanın sahneleri şeklen dairevi olan tiyatrolarını «yuvarlak tiyatro» kabul etmek caiz değildir. Bu çeşit tiyatrolarda, seyirci dairevi sahneyi çevrelemekle beraber, seyirci adedi bini bulmakta, hattâ aşmakta ve bu şartlar altında aktör ile seyirci arasında, yuvarlak tiyatroya has psikolojik havayı yaratmağa imkân olmaktadır.

Kanaatimce, yuvarlak tiyatro için esas olan şartlar şunlardır: Küçük bir salon (azami 400-600 kişilik) ve elverişli bir hava. Bu bakımdan, Dallas'ın dünya çapında şöhretli «Yuvarlak Tiyatro» sunu idare etmekte olan Margo Jones seyirciye tahsis edilen yerlerin altı sıradan daha derine yayılmaması lüzumunu müdafaa etmektedir. Tabiatıyla, bu iki şartı bir araya getirebilmek için her tiyatronun şekline, seyirci yerlerinin vaziyetine göre en uygun hal çaresini bulması en doğru yoldur.

Bugünkü şekliyle yuvarlak tiyatro'nun başlangıcı olarak Gilmore Brown'ın California'da, Pasadena House ismiyle anılan büyük bir salonun ortasında yaptığı deneme zikredilmektedir. Bunu 1926 da Play Box Tiyatrosunda yapılan deneme takip etmiştir. Bu 100 kişilik kullanışlı küçük salonda oyun kâh seyirci koltukları-

nın arasındaki orta yollukta, kâh salonun köşelerine yerleştirilen platformlar üzerinde oynanmıştır.

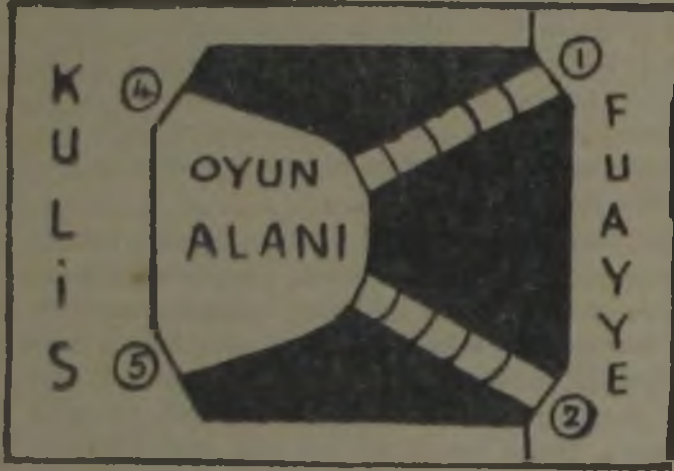
1930 ile 1940 arasında, yuvarlak tiyatro Birleşik Amerikada üniversitelerde ve sosyal kulüplerde hayli gelişmiştir. Hassaten 1940 da, Glen Hughes Seattle'deki Washington Üniversitesinde sırf bu maksatla kullanılmak üzere tasarlanmış ve teçhiz edilmiş olan ilk yuvarlak tiyatroyu inşa ettirmiştir. O zamana kadar yuvarlak tiyatro adıyla anılan tiyatroların çöktüğü esas itibarıyla şekil 1 de görülen tertibin muaddel bir çeşidinden ibaretti.

Bu tarz tiyatro fikrinin âdetâ birdenbire yayılıp gelişivermiş olmasının sebeplerini, yaratıcı sanat seviyesinde orijinal gelişme imkânları araştırmaktan ziyade yuvarlak tiyatro inşasının, böyle bir tiyatrodaki temsil vermenin nisbeten daha ucuza mal edilmesinde aramak lâzımdır. Nitekim, Birleşik Amerikada, yuvarlak tiyatroya, hemen daima, pek bol yeni imkânlar arzeden bir tiyatro şekli olarak değil mutad, yüksek sahneli tiyatronun yokluğunu kısmen olsun giderebilmek maksadıyla müracaat edilen elverişli bir hal çaresi gözüyle bakılmıştır. Hattâ, İkinci Cihan Harbini müteakip, ünlü profesyonel tiyatro adamlarının yuvarlak tiyatroların idarelerini ele almalarından sonra dahi bu dar görüş bir müddet devam etmiştir. Bu durumun nadir istisnalarından birisi Margo Jones'in 1947 de tesis edilen Dallas Tiyatrosu'dur. Burada dahi hemen daima, seyirciyi çepeçevre oyun alanının etrafına sıralayan şekil 1 deki klâsik tarz kullanılmıştır. Kanaatimce bu tarz yuvarlak tiyatronun imkânlarını lüzumsuz yere tahdit etmektedir. Buna karşılık Dallas Tiyatrosu, Birleşik Amerikadaki yuvarlak tiyatroların çoğlundan farklı olarak ne tiyatro edebiyatının muayyen bir devresine sadık kalmamak, ne de hep aynı stilde temsiller vermemek suretiyle ileri bir adım atmıştır.

Profesyonel tiyatro adamlarının vücutta getirdikleri halde ticarî bir zihniyete bend olmadan işletilen diğer bir yuvarlak tiyatro şekli, 1946 danberi faaliyet halinde olan ve bizzat benim de ortak-sahip ve aktör olarak dört buçuk sene boyunca alâkadar olduğum Hollywood'un Circle Tiyatrosudur. Burada tiyatronun şekli bakımından görüş tarzımızın mahdud kalmış olmasına rağmen, bizler yine de aktörle seyirciyi birbirine yaklaştırmak bakımından istikbal için çeşitli imkânlar arzeden iki esaslı unsuru meydana çıkarmağa çalışmış bulunuyoruz. Başkalarının da ayrı ayrı çalışmalar sonunda ulaşmış olabilecekleri bu ne-

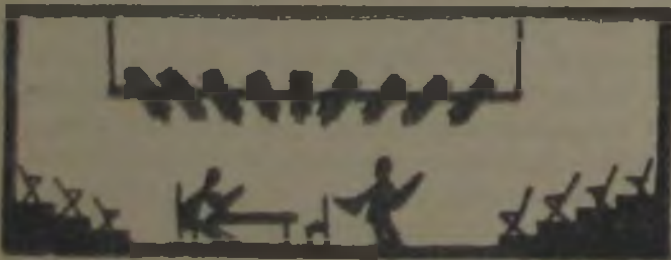
ŞEKİL 1 — Yuvarlak Tiyatronun mutad şekli. Aktörler ortada oynamakta seyirciler 1 den girmekte. aktörler be dört girişten de faydalanmaktadır.

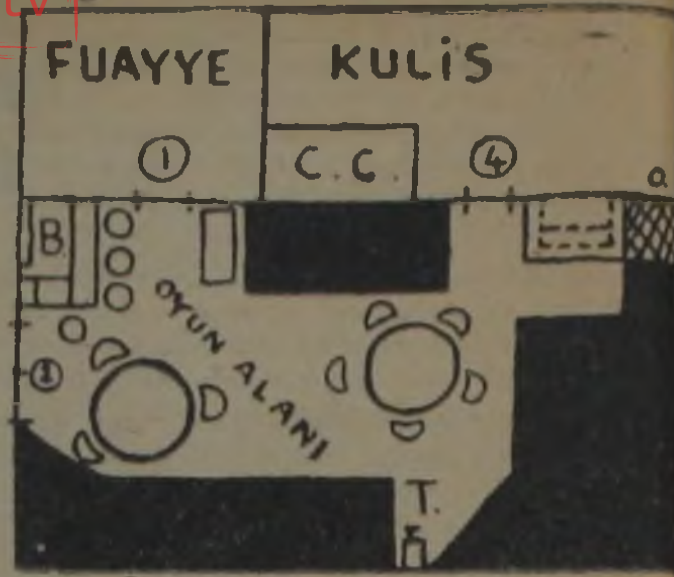
ŞEKİL 2 — At mılı şeklindeki tiyatro. Seyirciler 1 ve 2 den aktörler ise 4 ve 5 den girmektedirler.

ŞEKİL 3 — Değişik bir yuvarlak tiyatro şekli. Seyirciler 3 den, aktörler ise 1, 2 ve 3 ten girmektedirler. A ve B platformdur.

ŞEKİL 4 — Yuvarlak tiyatro makta. Birinci sırada koltuklar sahne ile aynı seviyededir. Işık tertibatı tavandadır.

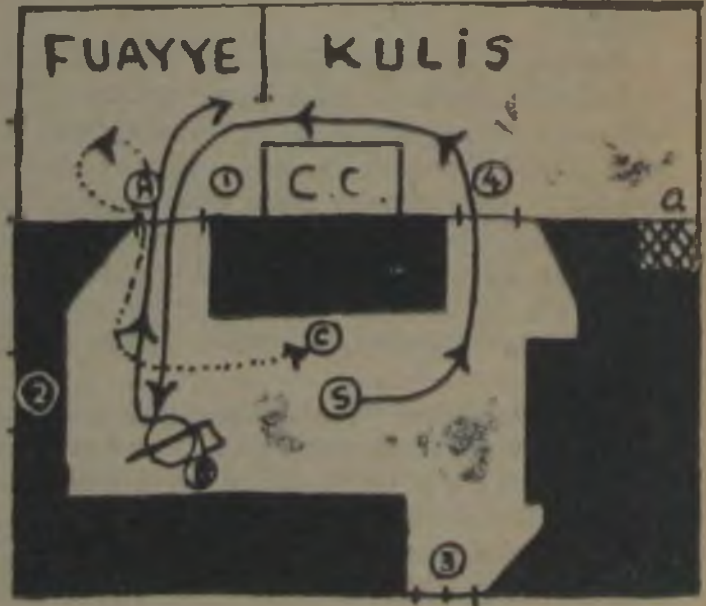

ŞEKİL 5 — Hollywood'un Circle Tiyatrosunun Saro-yan'ın Time of Your Life isimli eseri temsil edilirken kul-landığı tertip. Siyah kısımlar seyirci yerleridir. Sahne bir barı göstermekte olup seyirciye tiyatroya girerken bir barı girdiği hissi verebilmek için bu tertip tercih edilmiştir.

Aktörler 1 ve 4 den girmektedir. CC teknik ve kontrol odasıdır.

ŞEKİL 6 — Yine Circle Tiyatrosunun başka bir temsil için aldığı tertip. Siyah kısımlar seyirci yerleridir.

ŞEKİL 7 — Circle Tiyatrosunda Zoraki Tabib'in birinci sahnesi. Yegane aksesuar kutuk ve baltadan ibarettir.

tice şudur: Evvelâ: imkân oldukça, bütün tiyatro —baştan aşağı her tarafında— oyunun cereyan edebileceği tarzda tadil edilmek lâzımgeliyor. (Bak: Şekil 5 ve 6) sanîyen, gerek perdelerden evvel, perde değişiklikleri esnasında arzulanan havayı tesis ve idame ettirebilmek maksadiyle, gerekse oyun esnasında, tabiatıyla eserin imkân verdiği nisbette, tesiri daha belirli hale getirebilmek için müzikten faydalanmak gerekiyor.

Yuvarlak tiyatro çalışmalarımızda William Saroyan'ın *Sam Ego'nun Evi* isimli komedisini ilk defa olarak biz sahneye koyarken alâka verici bir mesele ile karşılaşmıştık. Bu piyeste oyun, küçük bir California şehrinin bir mahallesinden diğerine intikal etmekte idi. Bizim tiyatromuzun mahdut mesahası içinde bir evi nakletmek, bir şehrin ayrı ayrı mahallelerini göstermek hayli müşkil bir mesele idi. Biz bu zothı meseleyi, salonun çevresine, hattâ doğrudan doğruya duvarlar üzerine şehrin ticaret mahallesi gibi, ikametgâh mahallesi gibi, kilise, aşağı mahalle gibi muhtelif semtlerini temsil eden dekorlar çizmek suretiyle halletmeğe muvaffak olduk. Bundan sonra gerekli şekilde ayarlanan ışık oyunları, muayyen bir aksesuvarın bir taraftan diğer bir tarafa nakli suretiyle, bir mahalleden diğer bir mahalleye intikali seyirciye kabul ettirmeğe muvaffak olduk. Bu hal tarzı Saroyan'a has fanteziye ve senbolizme kaçan ekpantrikliği de ayrıca belirtmiş oldu.

Demek istiyorum ki yuvarlak tiyatro, ilk bakışta, imkânları bakımından mahdut görünmekle beraber, aslında seyircinin muhayyilesini tahrik edebilecek çeşitli imkânlar arz etmektedir.

Yuvarlak tiyatrodaki oynayan bir aktörün ruh hâletini de merak edeceğinizi sanıyorum. Tabii, her şeyden evvel, aktör seyircinin kendisine fazlasıyla yakın olduğunu mükenmelen farketmektedir. Buna karşılık, yine pek tabii olarak, seyirci ile aktör arasında mevcut olagelmış olan psikolojik «paravan» ince de olsa, elân mevcuttur. Bunu böylece tesbit ettikten sonra, hiç çekinmeden, yuvarlak tiyatrodaki oynamak bir aktör için unutulmaz, eşsiz, harikulâde bir tecrübeyi diyebilirim. Yuvarlak tiyatrodaki aktör şanoda olduğu gibi, isimsiz, vuzuhsuz, canavarlaşmağa her an için hazır seyirci kütlesini teşkil eden suratlar ve gözler denizinin üzerinde yapayalnız değildir. Burada aktör, sadece kütle halinde değil, ferden ferda seyirci ile kendi arasında husule gelen ruh birliğini sezmemekte, âdeta gözle görebilmektedir. Seyircinin mevcudiyeti, yuvarlak tiyatrodaki aktörün içine kadar işlemektedir. Burada artık ikilik yoktur. Bunun neticesi olarak aktörün oyununun tamamıyla sade ve tabii ve «namuslu» olması lâzımgelmektedir. Calılığa kaçan bir aktörün yuvarlak tiyatrodaki yeri yoktur. Buna karşılık, tabii oynayan ve dolayısıyla seyirciyi kazanan aktör, yuvarlak tiyatrodaki, eşini alelâde sahnede asla bulabilmesine imkân olmayan bir ruh birliğinin, bir vahdetin sonsuz hazzine mazhar olmaktadır.

Mutad herhangi bir piyesin yuvarlak tiyatrodaki oynanmasının mümkün olacağını ifade ettikten sonra (Bak: şekil 5 ve 6) bu çeşit piyeslere bağlı kalmanın,

yuvarlak tiyatronun sağladığı imkânları tahdit etmek demek olacağını da belirtmeliyim. Halen yeni tiyatro şekillerinin sağlayacağı muazzam imkânlar üzerinde düşünmeye ancak başlanılmıştır. Bununla beraber, Yunan tiyatrosundan itibaren XVIII. yüzyıllara kadar sahneye için yazılmış olan hemen her eser müddet yuvarlak tiyatro için yazılmış gibidir. Bunu tevdi için eski devirlerin tiyatrolarında seyirci ile aktör arasındaki münasebeti, dekorun aşırı mikolarda kullanıldığını hatırlamak kâfidir. Diğer taraftan, Elizabeth devri tiyatrosunu göz önüne alırsak, bu benzerlik bütün aşıklaşılmaktadır. Gerçekten, tıpkı Shakespeare tiyatrosunda olduğu gibi, yuvarlak tiyatrodaki da esasa sahne hadisesi hemen tamamıyla aktör, aktörün kıyafetine, ve eserin metnine inhisar etmekte ve üstüne bir mizansen veya göz alıcı dekorlara tabii olmamaktadır. Meselâ Margo Jones *Krallar Gecesi*'ni sahneye koyduğu zaman dekor ve aksesuvarı üç oturma masasına inhisar ettirmiştir. Bu sayede, dekor değiştirmek için oyun inkıtaa uğramamış, şairin misraları, seyircinin muhayyilesi gerekli havayı tesis edivermiştir. Bizde, Circle Tiyatrosunda Moliere'nin *Zoraki Tahib*'ini sahneye koyduğumuz zaman, uzak seyirciye hitaben söylenen nükteli bir repilğin ıera ettiği tesir ile, hemen burnumuzun dibindeki seyircilere —sanki onların da katıldıkları bir hikâyeyi anlatmış gibi— söylenen bir nüktenin tesiri arasındaki farkı aşıkâr olarak gördük.

Son olarak sizlere, yeni bir tiyatro şekli araştırmalarında yuvarlak tiyatronun namütenahi imkânlarını, kanaatince herkesten daha iyi belirtmiş olan bir tiyatrodan bahsetmek isterim. Bahis konusu olan Moskova'nın «realist» *Okholpkov* Tiyatrosudur. Okholpkov şano ile mahdud kalmayı reddetmiş ve, yerine göre, salonun her tarafundan istifade etmek yoluna gitmiştir. Böylece oyun her tarafa, hattâ seyircilerin üstüne, platformlara, küçük balkonlara, galerilere intikal etmiştir. Her yeni temsil için Okholpkov, piyesin icaplarına göre salonda yeni bir oyun sahası seçmiştir. Böylece, onun yuvarlak tiyatro görüşü piyes müellifini alelâde tiyatronun zaman ve mekân bakımından bağlı kalmak mecburiyetinde olduğu tahditlerden kurtarmış, müellife Shakespeare'in Elizabeth devri tiyatrosunun sahip olduğu hareket serbestisini kazandırmış, bu sayede tiyatro sadece ve sadece müellifin, seyircinin ve aktörün muhayyile kabiliyetleri ile mahdud kalmıştır. Okholpkov'un denemiş olduğu enteresan bir montaj şekli de oyunun ayrı ayrı sahnelerinin, salonun ayrı ayrı köşelerinde oynanması, böylece seyirciye sinemadakine yakın bir değişiklik görmek imkânı verilmesidir. Diğer bir usul de seyirciyi oyuna biffil iştirak ettirmekdir.

En nihayet şunu söylemek isterim: Yuvarlak tiyatro, tiyatronun seyirci ile aktör arasında bir ruh birliği vücade getirmek esas ve gayesine mümkün mertebe tatmin edici bir şekilde ulaşabilmek maksadiyle girilen denemeler âleminde açılan bir penceredir. Bu esas gayeye yaklaştıkça tiyatro, radyo gibi, televizyon gibi, sinema gibi mihaniki vasitalardan uzaklaşmakta, teferrüd edebilmekte, bu sayede üstünlüğünü isbat edebilmektedir.

Dünyada Tiyatro Hareketleri

NORMAN KRASNA'nın **Kind Sir** isimli komedisi Broadway'e yepyeni bir tarzda ve bir rekor tesis etmiş olarak geldi. Şimdiye kadar New York civarındaki eyaletlerin küçük şehirlerinde

yapılması mutad olan deneme bu defa New Orleans gibi hayli uzak ve büyük bir şehirde yapıldı. Piyas buradaki haftalarca oynandıktan sonra «ilk temsil» için Broadway'e nakledildi. Charles Boyer gibi şöhretli bir aktörün yanında Mary Martin'in ilk defa olarak müzikli olmayan bir komedide görülmesi daha piyasa oynanmadan 600 bin dolarlık peşin bilet satılmasına sebebiyet verdi. **Kind Sir** New York'ta oynandıktan sonra, bütün münekkidler, hemen kalem birliğiyle, şöhretli bir aktris ile

Dışişleri Bakanlığının ileri gelen diplomatlarından birisi arasındaki aşk macerasını anlatan ve diplomatın «kapana kısılmak» için «evliyim» demesi trüğüne istinad eden komediyi fazlasıyla yavan buldular. Buna rağmen biletler peşin satıldığı için piyasa çok tutulan bir eser gibi, en az bir mevsim oynanacaktır.

(Aşağıda vaktiyle İstanbulu ziyaret etmiş olan Boyer'in hassaten okuyucularımız için türkçe imzalamış olduğu resmi görünmektedir.)

Türkiye'ye Selamlar—
Charles Boyer

★ **GEÇEN YILIN** bilançosu yapıldığı zaman tiyatrolarımızda büyük başarıların hususî teşebbüse müyesser olduğu görülmektedir. Muammer Karaca'nın 1953 mevsimî sonlarına doğru sahneye koymuş olduğu **CİBALİ KARAKOLU** elân zinde olarak ayakta duruyor. 16 Şubat'ta 250 nci temsili kutlanacak olan Karakol bu rekoru daha da kırılması müşkil bir seviyeye ulaştırmak ve Türkiyemizde ilk defa olarak bütün bir sene oynanan piyes olmak durumundadır.

Karaca'nın bu muvaffakiyetini Küçük Sahnenin **ARPA ANBARI** ile bu mevsim oynanan **ZİYAFET**'i takip ediyor. Bu iki komedi de 50 nci ilh. gibi afişler yapmadan 75 inci temsile kadar ulaşmış ve rahat rahat daha oynanabilecek durumda iken yeni eser vermek kaygusuyla sahneden çekilmişlerdir.

Şehir Tiyatrosunun ilk büyük muvaffakiyeti **LİLİOM** olmuş, Feriç Molnar'ın bu fantezisi 62 defa temsil edilmiştir. Çeşitli tenkitlere yol açmış olan **TARTUFFE** mevsim sonunda oynanması yüzünden kısa ömürlü olmuş buna karşılık tiyatro severlere rahmetli Orhan Veli'nin harikulâde türkçesini tatmak imkânını vermiştir. Geçen senedenberi oynanıp oynanmaması hayli münakaşalara yol açmış olan **YAVRU KARTAL** nihayet bu sene Dram Kismında mevsimi açmış ve Sabri Esad Siyavuşgil'in emsalsiz şiiri, Cahide Sonku'nun heyecanı «modası geçti» denilen eserin 50 nci temsili aşmasına yol açmıştır.

Geçen yıl açılan Eminönü Kolu bir hayli bocaladıktan sonra Vasfi Rıza Zobu, Bedî Muvahhid, Behzat Butak gibi sanatkarların da iştirakiyle oynanan **Hisse-i Şayia**'nın gördüğü büyük rağbet karşısında «yolunu bulmuş» olmanın sevinci içinde yeni mevsimi de yine eski bir piyesle, **Renkli Fener**'le açtı ve aynı muvaffakiyeti kazandı.

Devlet Tiyatrosu maalesef Şehir Tiyatrosunun seviyesine dahi ulaşan bir faaliyet muvaffakiyeti gösterememiş, buna karşılık 500 üncü fetih yıldönümü münasebetiyle İstanbulu ziyaret eden Opera ve Temsil Kolu sanatkarları «İstanbulun tiyatroya karşı alâkasızlığından» sözünü gülmeye sevk ettiler. Aslında

operaya susamış İstanbulluların bu nev'e karşı büyük bir alâka göstermiş olmalarına mukabil, tiyatro kolunun beklenen rağbeti görmemiş olmasının sebeplerini seçilen eserlerde aramak lâzımdır, kanaatindeyiz.

KÜÇÜK SAHNE'nin takdire şayan diğer bir hizmeti de ecnebi trupların getirilmesine devam etmek olmuştur. **The English Players** alelade bir program takdim etmiş olmakla beraber tamamiyle değişik bir temsil tarzının zevkini tatırması olmak bakımından takdir kazanmıştır. İkinci defa Türkiyeye gelen **BERNARD BIMONT** heyeti, Paris'te sahne devleri arasında yer almış olan İstanbullu **MICHEL VITOLD**'ın sanat kudretine Türk tiyatro severlerinin de hayranlığını kazandırmıştır.

PARİS, LONDRA VE BROADWAY, üçüncü sayımızda da belirttiğimiz gibi aynı eserleri devretmekle meşgul olmuştur. Bu arada Küçük Sahne'de göreceğimiz ilân edilen **GEL SHEBA'CIĞIM**'ın müellifi **WILLIAM INGE**'nin **Picnic**'i (Broadway'da) **T. S. ELIOT**'un **The Confidential Clerk**'i (Londra'da) **CLAUDEL**'in **Christophe Colomb**'u ile **ANOUILH**'in **Alouette** (Jeanne d'Arc) 1 (Paris'te) temayüz etmiştir.

PARİS:

★ Sanat hayatına sahne yoluyla - hem de Racine'in **Phèdre**'inde - atılmış ve Erskine Caldwell'in «Tütün Yolu» nda dilsiz rolünde unutulması güç bir muvaffakiyet kazanmış olan **MARTINE CAROL** uzun seneler beyaz perdede güzelliğini teşhir ederek şöhretini bütün dünyaya yaydıktan sonra, şimdi tekrar sahneye dönmek arzusundadır. Parisys sarışın yıldızı Michel Tiyatrosuna kunturatla bağlamak ümidine kapılmış fakat **MARTINE CAROL** oynayacağı piyesi bilmeden her hangi bir taahhüde girişmemesi tercih etmiştir. Gelecek mevsim sahneye nakledileceği söylenen **Caroline Chèrie**'nin yıldız beyaz perdede cihaşümül bir şöhret kazandırmış olmasına rağmen Martine bu piyesi dahi beğenmemektedir.

Dünya Tiyatrolarında

TÜRKİYE:

Devlet Tiyatrosu — Güzel Helen (Selâhattin Batu) - Gelin
İstanbul Dram — Her Şeye Ragmen
İstanbul Komedi — Makine
Eminönü — Teri Yüz
Küçük Sahne — Dükkân Çocuk
Muammer Karaca — Cibali Karakolu
Sea — Vents Bar

LONDRA:

Aldwych — The Seven Year Itch
Apollo — Seagulls Over Borrento
Cambridge — Affairs of State
Garrick — As Long as They're Happy
Globe — Someone Waiting
Haymarket — A Day by the Sea
Lyric — At the Lyric
Phoenix — The Sleeping Prince (Terence Rattigan; Olivier-Leigh)
Piccadilly — A Question of Fact
St. James — Anastasia
Savoy — The Devil's General (Zuckermayer)
Westminster — Carrington, V. C.
Whitehall — Reluctant Heroes (4 sene)
Winter Garden — Lucky Boy
Wyndham's — The Living Boom (G. Greene)

PARİS:

Ambassadeurs — Crime Parfait (Cinayet Var)
Antoine — L'Heure Eblouissante
Ambigu — J'y suis, j'y reste (1000 ind)
Apollo — La Cuisine des Anges
Atelier — Les Quatre Vérités (A. Ay. me)
Athénée — Tovaritch
Bouffes Parisiens — Trezor de Rochet — L'homme au Parsplais (Sensiyeli adam)
Edouard-VII — Demeure Chaste et pure (Seven Year's Itch)
C. Wagran — Zec
Herbertot — La Maison de la Nuit
Madeleine — Hélène ou la Jolie de vivre
Michodière — Le ciel de Lit
Montparnasse — L'Alouette (Anouilh)
Noctambules — Les Hussards
Nouveautés — Lorsque l'Enfant Parait
Oeuvre — Eté et Fumées (T. Williams)

NEW YORK:

Alvin — Kind Sir (Boyer-Mary Martin)
Cort — The Fifth Season
Fulton — The Seven Year Itch
Lyceum — Take a Giant Step
Morosco — My Three Angels
Music Box — Picnic
National — Sabrina Fair
Playhouse — Gently Does It
Playwrights — Tea and Sympathy
Plymouth — Dial M. for Murder (Cinayet Var)

DÜNYADA SİNEMA HAREKETLERİ

★ **TELEVİZYON** rekabetti karışında ne yapacağını şaşırılmış durumda olan sinema sanayii halâs caresini üç buudlu filmde ararken, senenin en beklenen filmleri yine alelâde, iki buudlu kordelalar oldu. **LESLIE CARON, JEAN-PIERRE AUMONT** ve **MEL FERRER**'in zarif komedisi **Lili** beğenilen filmlerin en başında geliyor.

Sinemanın ilk günlerinde geniş halk kitlelerini cezbetmiş olan cowboy filmlerinin hâlâ revaçta olduğunu isbat etmek ister gibi **ALLAN LADD**'ın **Shane**'i her tarafta büyük bir rağbet görüyor.

Orduda hayatı büyük bir realizmle aktettiren **From Here to Eternity** daha şimdiden **Akademi Mükâfata** namzet gösteriliyor. İlk defa olarak şarkı söylemeden aktörlük kabiliyetine güvenmekte olan **FRANK SINATRA**'nın da bir **Oscar** kazanacağına muhakkak göziyle bakılıyor.

Beylik mevzulardan sıyrılarak tabiatı, insanın tabiatla mücadelesini canlandıran üç eser: **WALT DISNEY**'nin **Yaşayan Çöl**'ü, İngilizlerin **Himalâyanın Fethi** ile **Zalim Deniz**'i saf sinema sanatı numuneleri olarak her tarafta takdirle karşılanıyor.

★ **CHARLES LINDBERGH**, ilk defa olarak tek başına tayyare ile **Atlantığı aşışının** hikâyesini, çeyrek asrı aşan bir sükût devresinden sonra bizzat kaleme almıştı. **Kitap** halinde büyük bir alâka ile karşılanan **The Spirit of Saint-Louis** (Tayyarenin ve Kitabın İsmi) **MGM** şirketi tarafından satın alınmış ve **Lindbergh**'e sinema tarihinde rekor sayılan bir telif hakkı —1.000.000 dolar— ödenmiştir. **Lindbergh** ro-

Senenin en beğenilen yıldızlarından
ELIZABETH TAYLOR

... ve Bizde!

ARAMIZDA YAŞIYAMAZSIN

Bundan bir hayli sene evvel **Kani S. Kıpçak**'ın rejisörlüğünde bir film çevrilmişti. İsmi zannederseniz "Ölünceye kadar seninim". Bir hayli alâka çeken ve bazı iyi hamleler görülen bu serit, o zamanlar yeni kurulmuş olan "İyi Film" şirketinin ilk filmiydi. Konusu itibarıyla yeni ve kaliteli bir hüviyeti olmayan kordelâ, rejisi ve film anlayışı yönünden bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Bu dahi muhakkak ki bir kazandı. Pek tabii sevinmiştik. Fakat 1948 den bu yana, "İyi Film" başka eser vermedi. İşte, "Aramızda Yaşıyamazsın" bu şirketin epilye uzun bir lükatadan sonra verdiği ikinci meyvası. Filmin senaryosunu şirketin sahibi olan **Namık Kılıçoğlu** yazmış. Rejisörlüğünü de **Sırrı Gültekin** yapıyor. Baş rollerde de, **Güllistan Cemal, Bülent Oran, Neşe Yulaç** ve **Reşit Gürzap** var. Filmin konusu kısaca şu. Fakir bir ressam olan **Bülent, Güllistanla** evlidir. Mesutturlar. Ressam bir komünist sebekesine, sırf para için girer. Birçok karmakarışık hadiseden sonra, milliyetperver bir kadın olan **Güllistan** kocasını vurmuş kalkar. Neticede sebekे yakalanır. Ve ressamın pollsten olduğu anlaşılır. Film tatlıya bağlanır ve biter. İlkâyenin pek kuvvetli bir tarafı yok. Hattâ çok basit bir hüviyette. Fakat bu tip filmlere giderek tarafı da yok değil. Yeter ki, iyi bir anlayış ve çalışma ile senaryo haline konulabilsin. Kaliteli bir senaryo ile hiç değilse arzu edilen heyecan filmi yapılabilir. Fakat ilkâyenin yanı sıra senaryonun hâd derecede zayıflığı ile film bütününden çok şey kaybetmiş. Öyle ki, birçok kısımların çok hafif geçirilmesine mukabil bazı lüzumsuz teferruatın üzerinde ısrarla durulmuş. Ve esas vakayı bir tarafa çekerek filmin bütünü ile alâkası olmayan başka hadiseler ele alınmış. Ana vaka da böylece sıkışıp kalmış. Hattâ unutulma derecesine gelmiş. Meselâ en lüzumsuz sahnelerden biri, o küçük kadının kaşık oyunu ile mors vermesi. **Cebelitarık Casusu** filminde **Vivian**

Romance vari bir jestle mors verdir. mek. Hem de çiftetelli benzeri bir müzikle, tahta kasıkları takırdatmak su, retille. Hadî pekala. Amma o oyuncu kadın da kim? Nerden çıktı? Ne diye burnuna sokar bu tip işlere? İşte bu, anı anlayılması seyircinin yüksek takdirine bırakılmış. Amma seyircinin takdirini ne kadar yüksek olursa olsun bu husus anlaşılmıyor. Yalnız bu noktada olsa, amennâ. Bunun gibi pek çok sahne var ki, lüzumsuz.

Film, bugün için temas ettiği dava yönünden bir kıymet ifade edebilir. Amma bazı ısrar ve ters anlatımlar aksi netice de verebilir. Hic değilse ya, pılmak istenen şeyi küçültülebilir. Bu bakımdan böyle filmler için son derece ustalıklı bir senaryo, rejî ve mizan, sen lâzım geliyor. Dialoglar bir kaç yerdekliler müstesna pek zayıftı. Hele fonda konuşan zatın sözleri çok ağıdali ve arabi idi. Zaman zaman da parti başkanı lisanına kaçıyordu.

Rejisör ise elindeki karışık senaryo içinden bir şeyler çıkarmaya olanca kuvvetiyle çalışmış. Oldukça da muvaffak olmuş sayılabilir. Zayıf bir eseri iyi vermek güç bir iş olduğuna göre, **Gültekin** vazifesini başarıya çalışmıştır. Yer yer plânların dağınık; bazı sahnelerde lüzumsuz teferruatın mevcut olmasına ve şahsiyetini tam anlamda meydana koyamamış olmasına rağmen rejisör imkânları nisbetinde muvaffaktır. Bilhassa bunun ilk filmi olduğu düşünülürse...

Fotoğraflar, Özen'den beklediğimiz güzellikeydi. Yalnız bazı ısık hataları ile ısrarlar olmasa...

Aktöre pek imkân bırakmayan senaryoya rağmen ortaya çıkmasını bildiğimiz olan **Bülent Oran** ve **Neşe Yulaç** takdire şayandır. Bilhassa her filmiyle biraz daha olgunlaşan **Bülent Oran** bu rolle tam bir başarı elde edebilmiştir. **Serbset** hareketleri, dozunu kaçırmanın mimikleri ile **Oran Türk** perdesinin özlediği fündür.

Ç. A. ÖZKIRIM

lünü kimin oynayacağı henüz tesbit edilmemiştir.

★ **HARPTEN EVVEL**. Avrupa piyasasının en revaçta firmalarından biri olan **UFA** yeniden canlanmaktadır. Bilindiği üzere **UFA** —hassaten Hitler devrinde— Alman sinemacılığını inhisar altına almış durumda idi. Yeni şirketin de hemen hemen aynı çeşit bir inhisar vücude getirecek tarzda teşkilât-

lanması Alman basını ikiye böl-müştür. Sinemanın bugünkü buharanlı devresini göz önünde tutanlar böyle bir inhisardan kuvvet doğacağını iddia ederlerken, diğer taraftan harp sonrası Alman sinemacılığının hususi teşebbüsle kalkınma yolunda büyük adımlarla ilerlemekte olduğuna işaret edenler de bu inhisarın yıkıcı bir tesir icra edeceğini ileri sürmektedirler.

Türk Ticaret Bankası

nın

İkramiyeli Tasarruf
Hesapları

YUVANIZIN SAADETİDİR

Her 150 liraya
bir iştirak hissesi

Taksim
Belediye
Gazinosu

LOKANTA ve PAVYON

Beşmilmil atraksiyon

SENARYO'DA ŞİMDİYE KADAR ÇIKAN PİYESLER:

No. 1 — KARAKOLDA:

Yazan: Sidney KINGSLEY

Çeviren: Tefik SADULLAH

No. 2 — LILIOM:

Yazan: FERENC MOLNAR

Çeviren: Asude ZEYBEKOĞLU

No. 3 — MAKİNE:

Yazan: Cevat Fehmi BAŞKUT

No. 4 — HER ŞEYE RAĞMEN

(Düğünün Zarı)

Yazan: Thornton WILDER

Çeviren: Tefik SADULLAH

THORNTON WILDER

Her Şeye Rağmen

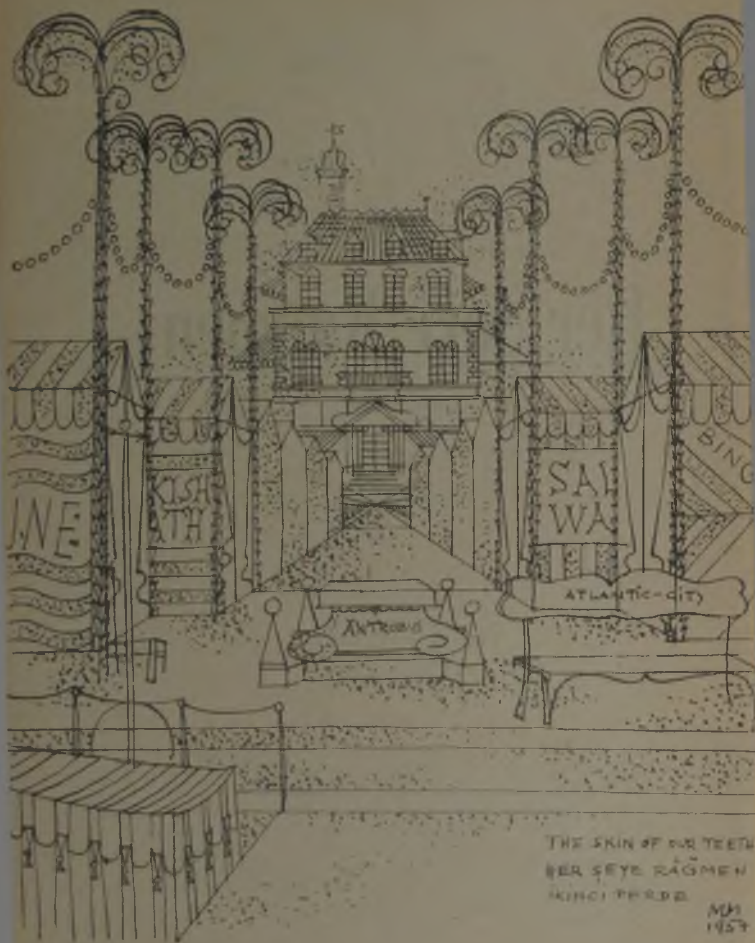
(Dışımızın Zarı)

Piyes 3 Perde

Çetiren:

TEVFİK SADULLAH

1943 Yılı Pulitzer mükâfatını kazanan *THE SKIN OF OUR TEETH* deneme mahiyetinde Connecticut Eyaletinin New-Haven şehrinde Shubert Tiyatrosunda temsil edilmiştir (5/10/1942). Bu denemenin muvaffakiyetli netice vermesi üzerine eserin ilk New-York temsili 18 Kasım 1942 Günü Plymouth Tiyatrosunda verilmiştir. Türkiyede ilk defa Devlet Tiyatrosunda «Ramak Kaldı» adıyla oynanan eserin müteakip sahifelerdeki tercümesi rejisör Max Meinecke tarafından Ocak 1954 te İstanbul Şehir Tiyatrosu Dram kısmında sahneye konulacaktır.

THE SKIN OF OUR TEETH
HER SEYE RAGMEN
KINCI TERDE

MAY
1957

1. Perde

Perdenin ortasında bir sine-
ma perdesi görülür. İlk cam
projeksiyonu üzerinde tiyatrolu-
nun ismi ve DÜNYA HAVA-
DİSLERİ kelimeleri okunur. Bu
arada Spikerin sesi duyulur:

SPIKER — Tiyatro idaresi
sizlere: Dünya Havadislerini tak-
dim etmekle şeref duyar.

(perdede güneşin ufuktan yük-
selmekte olduğunu gösteren pro-
jeksiyon)

Freeport Long Island: Güneş
bu sabah saat 6,32 de doğdu. Bu
şükre değer hadise ilk defa ola-
rak, derhal belediye reisine tele-
fon etmiş olan Long Island Eya-
letinin Freeport şehriden Mrs.
Dorothy Stetson tarafından gö-
rülmiştir. Kıyamet Gününü Tu-
yin ve Tesbit Cemiyeti azaları
derhal hususi bir toplantı yapa-
rak evvelce tesbit etmiş olduk-
ları hadise gününü yirmi dört
saat tehir etmişlerdir. Bu yük-
sek amme hizmetinden dolayı
Mrs. Stetson'u tebrik ederiz.

New-York: (Piyesin oynan-
makta olduğu tiyatrolun ön ka-
pısını gösteren cam. Üç hademe
kadın ellerinde tahta bezi ve su
kovalarıyla görülmektedir.)

X Tiyatrosu. Bu tiyatrolun
gündelik temizliği esnasında
Simpson, Pateslewski ve Moriarty
isimli bayanlar, mutad üzere,
bir takım unutulmuş eşya bul-
muşlardır. Bugün bulunan eşya
arasında iç tarafında: «Adem'den
Havva ya; Tekvin; II; 18» yazılı
bir nikâh yüzüğü de vardır. Hü-
viyet tesbiti için gerekli vesika-
ları ibraz ettikleri takdirde, yü-
zük sahib veya sahibesine iade
olunacaktır.

Tippehatche, Vermont: (Bir
cümudiye gösteren cam projek-
siyonu.) Bu yazın görülmemiş
soğukları, sebep ve mahiyetleri
bir türlü tatmin edici bir şekilde
izah olunamıyan durumlar yarat-
mıştır. Verilen bir habere göre
bu bölgelerden cenuba doğru mu-
azzam bir buz duvarı ilerlemek-
tedir. Memleketi tarumar etmek-
te olan soğuk dalgasının ulaştır-
ma şebekesini de tahrip etmiş ol-
ması yüzünden kat'i malûmat el-
de edebilmek hayli güçleşmiştir.

Bununla beraber, cümudiyelerin
Canada'daki Montreal katedera-
lini tâ Birleşik Amerikanın Ver-
mont Eyaletindeki St. Albans

mat için gündelik gazetelerine mu-
racaat etmeniz tavsiye olunur.

Excelsior, New Jersey: (Mole-
razi bir hanlıya evini gösteren
cam projeksiyonu.) İşte, tekerle-
ği icat eden Mr. George Antro-
bus'un evi. Manivelanın tesdinin
hemen akabinde tekerleğin de
icat edilişi memleketin dikkatini
şu gördüğünüz cazib sayfiye ma-
hallesinde oturan Mr. Antrobus-
un üzerine çekmiştir. Mr. Antro-
bus'un yedi odalı geniş evi res-
mî okulun, Metodist kilisesinin
ve itfaiye karakolunun civarında
olduğu gibi, A ve P sokaklıyesi-
nin de hemen yakınındadır.

(Mr. Antrobus'u evinin önün-
deki basamaklarda mütebessim,
bir elinde hasır şapkasile selâmı
verir vaziyette, diğer elinde bir
tekerlek olduğu halde gösteren
cam projeksiyonu) ... Ve işte biz-
zat Mr. Antrobus. Çok eski bir
aileden gelen tekerlek mucidi,
hemen hemen hiçten başlayarak
hayatta bugünkü mevkiine kendi
sâi gayretile ulaşmıştır. Söylen-
diğine göre Mr. Antrobus bir va-
kitler bahçivanlık yapmış fakat,
sonradan, bu vaziteyi terk etmiş-
tir. Mr. Antrobus'un bahçivanlık-
tan ayrılış sebebi hakkındaki ri-
vayetler muhtelifdir. Mr. Antro-
bus birçok harplere iştirak etmiş
eski muhâriplerden olup, önden
ve arkadan birçok yaralar almış-
tır. (Elinde gül demeti olduğu
halde Mrs. Antrobus'u gösteren
cam projeksiyonu) Burada da
Excelsior Anneler Kulübünün za-
rif ve sevimli başkanı zarif ve se-
vimli başkanı Mrs. Antrobus'u
görüyorsunuz. Mrs. Antrobus iğ-
ne işlerinde emsalsiz bir ev ka-
dını olduğu gibi, son zamanlarda
üzerinde hayli alâka verici deği-
şiklikler ve ilâveler yapıldığına
şahit olduğumuz önlüğün de ha-
kiki mucididir.

(Antrobus ailesi ile birlikte
Sabina'yı gösteren cam projek-
siyonu) Sindi de Antrobus'ları
oğulları Henry, kızları Gladys ve
bir aile dostları ile birlikte görü-
yorsunuz. Arkadaki aile dostu ay-
nı zamanda ev hizmeti de gören
Lily Sabina'dır. Bu tipik ame-
rikan ailesini üstün başarıların-
dan dolayı hepimizin tebrik etmek
rikan ailesini üstün tebrik etmek

E Ş H A S

(Sahneye giriş sırasile)

Radyo röportörü

... NECMİ OY

Lily Sabina

... PERİHAN TEDÜ

Sahne Amiri ...

... NECDET M. AYRAL

Mrs. Maggie Antrobus ...

SAMIYE HÜN

Dinosa...

... ZİHNİ KÜÇÜMEN

Mamut ...

GAZANFER ÖZCAN

Telgraf müvezzii ...

... FERİH EGEMEN

Gladys ...

... JEYAN AYRAL

Henry ...

... ABDURRAHMAN PALAY

Mr. George Antrobus

... HADI HÜN

SAKIR ARSEVEN

Profesör ...

... FUAD İSHAN

Hâkim Musa

... SİRRI GÜLTEKİN

Sarkıcı Homer ...

... ERTUGRUL BILDA

Miss. E. Muse (İlham perisi) ...

... TÜRKÂN TEKTEL

Miss. T. Muse (İlham perisi) ...

... SUNA PEKUYSAL

Miss. M. Muse (İlham perisi) ...

... REHA KIRAL

Genç Kız ...

... GÜL GÜLGÜN

Genç Kız ...

... MELÂHAT HASANOĞLU

Falci Kadın ...

... SÜKRIYE ATAV

Koltuk sürücüsi ...

... ATIF AVCI

1. Delege ...

... İSMET AY

2. Delege ...

... FERDİ TALAY

3. Delege ...

... HAMİT AKINLI

4. Delege ...

... ARSLAN ALTIN

5. Delege ...

... KEMAL AKŞAHİN

6. Delege ...

... NEJAD SAYDAM

Tiyatro hademesi ...

... ŞAKIR ARSEVEN

Sulör ...

... ALTAN HANOĞLU

Tiyatro muhasebecisi ...

... FATMA BÜRÜN

Programcı ...

KEMAL ERGÜVENÇ

şehrine kadar sürmüş olduğu yo-
lundaki rivayetler henüz teyit
edilmektedir. Daha fazla malû-

istiyeceğinizden eminim. Hepiniz adına Mr. Antrobus'a istikbalde de büyük muvaffakiyetler temenni ederim. Şimdi, tiyatro idaresi kısa bir ziyaret için sizleri bu cazib evin içine davet etmektedir.

(Perde kalkar. Bir banliyö ovinin oturma odası. Saman sarısı saçlı, dudakları yanakları aşırı boyalı SABINA, ikinci plânda, ortadaki pencerenin önünde durmaktadır. kolunun altında toz almaya mahsus tüylü sopa vardır.)

SABINA — Vay! Vay! Vay!.. saat dokuz olmuş. daha efendi hâlâ eve dönmedi. İnşallah Hudson Nehrini geçerken başına bir kaza gelmemiştir. Ona birşey olursa epeyce üzülürüz. Hem üstelik daha ucuz bir mahalleye taşınmamız da lâzımgelir. Doğrusunu isterseniz, ne olacağız? onu da bir türlü kestiremiyorum. Baksanıza: Ağustosun ortasında olduğumuz halde senenin en soğuk günü.. Dondurucu buz gibi bir soğuk.. Sokaklarda, köpekler bile donmuş gibi kaldırımlara yapışmışlar.. Bu neden böyle oldu. İzah edebilen var mı? yok!.. Tabii ben hiç şaşmıyorum. Zaten bütün dünya arap saçı gibi karma karışık bir âlem oldu. Hani ev bile nasıl olup da çoktan çöküp yıkılmadı? mucize doğrusu. (Sağ duvarın bir kısmı tehlikeli bir şekilde sahneye doğru meyleder. Sabina asabi bir eda ile o tarafa bakar, pano yavaş yavaş doğrulur.) Her akşam aynı endişe: Acaba efendi sağ salim eve dönebilecek mi, diye. Hayatın ortasında sanki ölümle karşı karşıya gibiyiz.. Evet.. Evet.. bundan doğru söz olamaz: (Duvar panosunun bir kısmı yukarıya doğru uçar. Sabina şaşkınlıktan dibi tutulmuş gibidir. Sonra, omuz silker ve Mr. Antrobus'un koltuğunun - alt tarafı da dahil tozunu almaya başlar.) Tabii Mr. Antrobus pek âlâ bir adamdır. Mükemmel bir ev erkeği ve aile reisi. Kilisenin temel direği. kendiru âmme menfaatine vakfetmiş bir erkek.. Ne zaman bir polis önünden geçse vücudunun bütün âzaları ayrı ayrı gerilir.. Amına canım, bana sorarsanız muayyen suçlar vardır ki bunlar suç sayılmamalıdır.. hattâ dahasını isterseniz bunların suç sayılmasına

müsaade bile etmemelidir. Hepimiz insanız değil mi ya?..

(Mrs. Antrobus'un de sallanır koltuğunun tozunu alır.) Mrs. Antrobus da yer yüzünde görmeyi umabileceğiniz kadar eyi bir kadındır. Ömrünü sırf çocuklarına vakfetmiştir. O kadar ki hani çocuklarına bir faydası olacağını bilse, topumuzun birden ölüp de ayakları ucuna serilmemize bakar, bakar da kılı bile kıpırdamaz. İnanın ki doğru söylüyorum.. Mrs. Antrobus hakkında daha fazla bir şeyler öğrenmek isterseniz dişi bir kaplana bakın hem de dikkatle bakın! Çocuklara gelince.. Henry Antrobus gerçekten teiniz bir Amerikan çocuğudur. Bu günlerde High School'dan mezun olacak.. Olacak amma, tabii alfabeyle de bir az daha kolaylaştırmaları şartile.. Henry eline bir taş geçirdi mi, mükemmel bir nişancıdır. Kuşu da, ağabeyisini de hani gözünden vurur.. O o! Bunu söylemek istemiyordum amma.. Ne yapalım işte? Tadsız bir kazadır oldu.. Hani polisi de evden çıkarıncıya kadar epey zorluk çektiği doğrusu.. Mr. ve Mrs. Antrobus'un kızlarının adı Gladys'dir. Gladys günün birinde eyi bir erkeğe eyi bir ev kadını olabilir.. yeter ki hayâlindeki erkek sinema perdesinden inip gelsin ve evlenmeye talip olsun! İşte böyleleee!.. Epi uzun zamandanberi, göbeklisi de siskası da, didişe didişe bugüne kadar yaşayabilmemizin yolunu bulduk. Eh Dinozorlar bızleri ayakları altında ezmezler. çekirge de bahçelerimizin mahsulünü yiyip bitirmezse, kimbilir belki daha da uzun boylu yaşar, daha da eyi günler görürüz.. Aman tahtaya vurun nazar degmesin! Antrobus'lar ailesinde, her yeni çocuk doğumu onlarca, sanki bütün kâinatı yeniden harekete geçirmek için kâfi bir sebeptir. Çocuklardan birisi öldü mü de, yavrucukları bu elemli kederi dünyadan kurtuldu diye teselli bulurlar.. Bunun sonu neye varacak, halâ belli değildir. Anlayacağınız, yok sıcağı, yok soğuktu demeden, epey zamandır yuvarlandık gittik işte.. (Kapının üzerine isabet eden duvar panosu, havaya uçar gözden kaybolur.) Hani bana sorarsanız nedendir? Ne içindir? dememeli çanağınızdaki dondurmayı yeyip key-

finize bakmalısınız.. Benim hayat felsefem bu işte!.. Unuttunuz mu? hani birkaç sene evvel Her Şeye Rağmen, büyük iktisadi buhrandan güç bela kurtulabildikti. Bir kere daha böyle bir badireye çatarsak, kimbilir halimiz nice olur? (Bu bir işaret repertuvidir. Sabina kızgın nazarlarla mutfak kapısına doğru bakar ve tekrarlar:)

İktisadi buhrandan Her Şeye Rağmen kurtulabildikti. Bir kere daha böyle bir badireye çatarsak kimbilir halimiz nice olur?

(Şaşkın, telaşlı, telaşlı sağ duvarda boş kalan pano yerinden dışarıya bakmaya gider.. sonra tekrar orta pencereye dönerek, perdenin açılışını tekrarlar:) Vay! Vay! Vay!.. saat dokuz olmuş, daha efendi hâlâ eve dönmedi. İnşallah Hudson Nehrini geçerken başına bir kaza gelmemiştir.. Baksanıza, Ağustosun ortasında olduğumuz halde senenin en soğuk günü.. dondurucu, buz gibi bir soğuk! köpekler kaldırımlara yapışmışlar.. Bir kere daha böyle bir badireye çatarsak, kimbilir halimiz nice olur?

KULİSTEN BİR SES — Devam edin! uydurun bir şeyler uydurun!

SABINA — Eee.. Evet cidden güzel bir amerikan evi.. Eee. Eeee... herkes mesut ve eee... (Birdenbire artık rol icabını fulan tamamille bertaraf ederek infialle ön plâna geçer, halka hitaben:) Siz söyleyiniz Allâh aşkına. piyesin böylesine insan ne uydurabilir ki.. Herhalde ben, beceremediğimden adeta memnunum. Bu piyesten de, içindeki her kelimeden de nefret ediyorum. Hoş bana sorarsanız, bir kelimesini bile anladığım yok ya.. Yok efendim beşeriyetin geçirdiği bütün dertleri, ızdıraqları hikâye eden bir piyes imiş.. Alın size mevzu işte!.. Üstelik muharrire olacak adam da ne yapmak istediğinin farkında değil. Acaba vak a tâ mağara devrinde mi? yoksa bugünkü New Jersey'de mi geçer? Bir türlü karar verememiş. Bu katarsızlık, piyesin sonuna kadar sürüp gidiyor. Neden sanki bugün yine Kayseri Gülleri gibi, La Dam o Kamelya gibi piyesler yazmazlar? Pek âlâ piyeslerdi bunlar. İnsan hem hoş vakit geçirir hem de

kissadan hisse çıkarırdı. Meccur kalmamam vallahi bu piyese elimi bile sürmezdim. Hani iki sene nedir işsiz güçsüz oturup bir sandovıç ve bir fincan çayla günümü gün ederek, ergeç tiyatrosunun da kalkınacağı gün gelecektir diye beklemekle vakit geçirmemiş olsaydım, elimi bile sürmezdim bu piyese. Düşünün bir kere Faust'da oynayan, L'Aiglon'da oynayan. Tartuffe'de oynayan ben.. Şimdi bu piyese.. üstüme eyilik sağlık!..

SAHNE ÂMİRİ — (Sahne müdürü dekorun açık kalan kısmından başını uzatır:) Perihan Hanım! rica ederim. (1).

SABINA — Of, canım. Ne farkı var ki.. yüz sene sonra da olsa aynı hikâye (Yüksek sesle:) İktisadî buhrandan Her Şeye Rağmen, kurtulabildik. Evet, gerçekten, bir kere daha böyle bir badireye çatarsak kimbilir halimiz nice olur?

(Mrs. Antrobus — Anne — girer:)

MRS. ANTROBUS — Sabina! Bırakmışsın, ateş sönmüş!

SABİNA — Yok şu idi, yok bu idi! insan aklı başında mı, değil mi frakında bile değil! arap saçı gibi karma karışık bir evde yaşamaktansa ölmek evlâdır..

MRS. ANTROBUS — Sabina, bırakmışsın ateş sönmüş! Ağustosun ortasında, senenin en soğuk günündeyiz ve sen, bakmamışsın ateş sönmüş!

SABİNA — Mrs. Antrobus, işte size iki hafta evvelinden haber veriyorum. Evet, Mrs. Antrobus, benim gibi bir kız, ne zaman istese, evlerinin her odasında ocak yakılacak derecede zengin kimselelerin yanında iş bulabilir.. Hem de Mrs. Antrobus bütün ev yükünün benim gibi bir kızcağızın iki omuzu üzerine yıkılmıyacağı bir evde.. çocuksuz bir evde, Mrs. Antrobus! Çünkü, çocuk dediğiniz nesnelr, Mrs. Antrobus, ancak ananın babanın tahammül edeceği nesnelerdir. Evet, Mrs. Antrobus sözün bundan daha doğrusu olamaz.. öyle bir ev ki Mrs. Antrobus, evin efendisi, kendi halindeki namuslu kızcağızlara karanlık koridorlarda her rastladığında çimdik de atamaz.. yok hayır, isim falan

zikretmiyorum. Şikâyet de etmiyorum. Mrs. Antrobus, Anlaşıldı değil mi?

MRS. ANTROBUS — Bırakmışsın, ateş sönmüş! Mamutu sağdın mı bari?

SABİNA — Of Allahım, bu piyesten bir şey anlıyorsam arap olayım. Evet efendim Mamutu sağdım.

MRS. ANTROBUS — Mr. Antrobus eve dönünceye kadar ateşimiz yok, yiyeceğimiz yok. Komşulara git de biraz ateş iste.

SABİNA — Mrs. Antrobus gidemem. Gitsem de yolda ölürüm, siz de pek alâ biliyorsunuz ki yolda ölürüm. Ocak ayındakinden daha beter soğuk. Höpekler bile duvar dışlarına yapışmış kalmışlar. Ölürüm yolda!

MRS. ANTROBUS — Pek alâ! Ben giderim.

SABİNA — (Bütün bütün şaşırmış, aklı başından gitmiş gibi, ileri gelip diz çökerek:) Sağ salım geri dönemezsiniz; bizler de hep mahvoluruz. Mr. Antrobus eve dönecek mi? dönmiyecek mi? biz ne bilelim. Siz de çıkar gidersiniz ben kendimi öldürürüm.

MRS. ANTROBUS — Ayağa kalk, Sabina!

SABİNA — Her akşam aynı endişe: Efendim eve dönecek mi? dönmiyecek mi? Açlıktan mı öleceğiz? Yoksa soğuktan mı donup gideceğiz? Yoksa yanıp kavrulacak mıyız? Yoksa hırsızlar mı gelip te bizleri öldürecekler? Neden sanki halâ yaşıyoruz? Bilmiyorum, neden sanki halâ, halâ yaşıyoruz? Ölmek o kadar daha kolay ki! (Kollarını masa üzerine açar ve başını da kolları arasına gömer. Müteakip repliklerinde ya sadece başını kaldırır, yahut, bazan, kollarını da kaldırır, fakather defasında tekrar başı kollarının arasına gömülür.)

MRS. ANTROBUS — Hep aynı terane! Yarı yolda pes deyi-verirsin! Sabina, hep kendi ölümünü kendin kabul ediyorsun. Amma sana bir yeni şapka, yahut, ne bileyim, meselâ bir çanak dondurma - veya bir sine-ma bileti vermiye görsünler.. O zaman ebede kadar yaşamak istersin!

SABİNA — Biz yaşamışız, yahut ki ölmüşüz, sizin ne umurunuzda? sizin aklınız fikriniz hep kendi çocuklarınızda. Hani onlara bir faydası olacağını bilseniz, hepimizin ölüp şuracıya serilme-

mizi memnuniyetle seyredersiniz!

MRS. ANTROBUS — Kimbilir? belki dediğin doğrudur.

SABİNA — Amma, Ya onlar? Onların aldırış ettikleri var mı? Kendileri.. evet yegâne düşün-dükleri; kendileri. (Bağırır gibi, içne!) Arkanızdan sizinle alay ediyorlar! yok, yok, demeyin: sizin anaları olmanızdan bayağı utanç duyuyorlar. İkide birde «biz başkasının çocuklarıyız» demeye getiriyorlar. İşte size teşekkürle-ri.

MRS. ANTROBUS — Ben onlardan teşekkür beklemiyorum.

SABİNA — Ya Mr. Antrobus? Bari onu olsun anlayabilseniz! Bütün çalışmaları gayretleri.. alfabe-yi, kerrat cedvelini icad edebilmek uğrunda didinmeleri.. Adamcağız ne zaman yeni bir şey öğrenmeye çalışsa siz de hep mâ-ni olmaya çalışıyorsunuz.

MRS. ANTROBUS — Seni ben iyi tanırım Sabina. Mr. Antrobus Sabina dağlarında ırzına geçip seni bu eve getirdiği zaman, bunu bana hakaret olsun diye yapmıştı. Evet güzel yüzünün cazibesine kapıldı idi amma, yine de bana hakaret olsun diye yapmıştı.. Sen onun yeni karısı idin, değil mi? Bir iki sene yan gelip yatağına uzandın. Bütün gün, elinin ayağının tırnaklarını boyayıp parlattın durdun.. Tarağına takılan saçlardan topuklar yapıp bunları tavanlara üflemeyle eğlenirdin.. Ve ben o günlerde senin iç çamaşırlarını yıkar, sana tavuk suyundan çorbalar yapardım. Yine de Mr. Antrobus'un çocuklarını karnımda ben taşır ve doğum sancıları arasında, yüzüne süresin diye senin için kremler yapardım. Fakat bilirdim ki senin de modan geçecektir. Ve modan geçti, Sabina!

SABİNA — Amma, Mr. Antrobus'u alfabe-yi de vücuda getirmeye ben teşvik etti idim. Ayıptır söylemesi amma, güzel bir kadın değilsiniz. Bayan Antrobus! Sonra bir erkeğin niyet ettiği zaman, nelere kadir olabileceğini, siz hiç bir vakit anlayamazsınız. Kerrat cedvellerinin icadını ilham edenler yine benim gibi kızlardır.. Ayıptır söylemesi amma, güzel bir kadın değilsiniz, Mrs. Antrobus! Ayıptır söylemesi amma.. Ne yapayım ki hakikat bu!

MRS. ANTROBUS — Evet senin de modan geçti ve - mutfağa

(1) Burada rolü oynayan artistin ismi kullanılacaktır (T. S.)

döndün... Bari orada bir işe yarasan". Hayır, bırakmışsın ateş de sönmüş. Tevekkeli değil ölüm senin daha kolayına geliyor. Okumak, yazmak parmaklarıyla sayı saymak... Bütün bunlar iyi, hoş şeyler. Fakat aile ocağını idame ettiren benim! Bakındı.. şu dinozor'da yine ön bahçeye gelmiş.. kışt! git.. git oradan! kışt!

(Yarın dinozor başını pence-re-den içeri sokar)

DINOZOR --- Soğuk var!

MRS. ANTROBUS — Sen hele evin arka tarafına, kendi yerine git!

DINOZOR — Soğuk var. (Dinozor kaybolur. Mrs. Antrobus sakin, dışarı çıkar. Sabina ağır ağır başını kaldırarak halka hitab eder. Orta duvarın orta kısmı yükselir, bir an durur, sonra harada kaybolur.)

SABINA — Bakıyorum, sizler bu piyesi seyre devam ediyorsunuz. Ben de bir şeyler anlar gibi oluyorum. Fakat yine de saat onikiyi ipe çekiyorum. Hele bu akşamki temsil bir bitsin... bir daha böyle bir piyeste sahneye adımı bile atmıyacağım.

(Bu sırada arka kulis duvarından telgraf müvezziinin sağ taraftan gelmekte olduğu görülür. Sabina farkına varır varmaz bağırmağa başlar.)

SABINA — Mrs. Antrobus! Mrs. Antrobus! imdat! Eve doğru yabancı birisi geliyor, imdat!

MRS. ANTROBUS — Çabuk, gel! sen de yardım et. (İkisi birlikte mobilyeleri yığmak suretiyle kapıyı barikatlar.) Kim O? ne istiyorsunuz?

TELGRAF MÜVEZZİİ — Mrs. Antrobus için bir telgraf var. Şehirden Mr. Antrobus'dan geliyor.

SABINA — Enin misiniz? emin nusunuz? belki bir tuzaktır.

MRS. ANTROBUS — Sesini tanıdım! Sabina kapıyı açabiliriz.

(Üniformalı Telgraf Müvezzi girer. 12 Yaşlarında bir çocuktur. Önün arkasından Dinozor'la Mamut ta içeri girerler, sağ tarafta otururlar.) Affedersin seni beklettim... Mâlum ya! Dikkatli olmak lâzım bu günlerde... (Hayvanlar!) Hımm, uslu duracak mısınız? (Hayvanlar baş sallarlar) İçeri alıncak vaziyette misiniz? (Hayvanlar baş sallarlar) Evlad üzerinde ateş var mı? Şu halde, ocağı yakiver, olmaz mı?

(Çocuk başını sallar, çakmağa benzer bir şey çıkarır, muhayyel ocağın bulunduğu yere - rampanın orta tarafı - çömelir. Bir an süküt) Bu soğuk hava hakkında ne diyorlar? (Çocuk pek bir mâna ifade etmez şekilde omuz silker) Sabina, şu çırayı al da git, mutfak ocağını yakiver.

SABINA — Söylediğimi gibi. Mrs. Antrobus: ben size iki hafta evvelinden haber veriyorum. Kanun da iki hafta diyor. Anlaşıldı değil mi? (Çıkar)

TELGRAF MÜVEZZİİ — (Gözlerini önüne dikerek:) Tabii, ben fazla bir şey bilmiyorum. Amma diyorlar ki, Kuzeyden Güneye doğru buzdan bir duvar geliyormuş. Öyle diyorlar.. Telgrafla Boston'u bulamıyoruz. Hartford'da da piyanoları yakıyorlarmış. Bu buzdan duvar önüne gelen herşeyi, kiliseleri, postahaneleri belediye binalarını.. herşeyi sürüp götürüyormuş. Ben.. Ben de Brooklyn'da oturuyorum.

MRS. ANTROBUS — Ahali hiç bir şey yapmıyor mu?

TELGRAF MÜVEZZİİ — Ne bileyim?... çokluk konuşuyorlar. Yahut, Şubat ortasında, buz gibi bir günde ne yaparsanız onu yapıyorlar. Bazıları da Güneye gitmeye çalışıyorlar. Yollar hep insan dolu.. Amma, böyle soğuk bir havada yaşlıları, çocukları çok uzaklara götüremezsiniz ki.. MRS. ANTROBUS — Ya bu senin getirdiğin telgrafta ne deniliyor?

TELGRAF MÜVEZZİİ — (parmaklarının ucu ile şakaklarını tutarak:) Bir dakika beklerseniz hatırlamam lâzım, evvelâ..

(Hayvanlar köşelerinden ayrılmışlar şimdi Telgraf Müvezziini koklamaktadırlar. Bir lahza sonra biri çocuğun bir yanına, diğeri öbür yanına çöker, haberci hayvanlar gibi, çocuğun beline yaslanarak dururlar). Bu telgraf ışıkla Murray Hill'den University Heights'a verilmiş sonra, duman işaretile University Heights'den Staten Island'a ulaştırılmış. Ondan sonra lamba işaretile Staten Island'dan New Jersey'de Plainfield'e verilmiş, okuyorum: (Boğazını temizledikten sonra:) «Mrs. Antrobus. Excelsior, New Jersey»

Sevgili karıcığım bir saat gecikeceğim. Büroda çok iş var. Soğuktan üzülme, çocukları da

korkutma, onları ısıtılmak için ne varsa yak, yalnız Shakespeare müstesna» (Bir lahza süküt)

MRS. ANTROBUS — Şu erkekler... Çocuklarımdan bir taneceğinin neze olmasını önlemek için, seve seve on Shakespeare yakacağımı pek alâ bilir ya! Daha ne diyor? (Sabina girer).

TEGRAF MÜVEZZİİ — «Bugün pek büyük keşifler yaptım. «M» ile «N» yi tefrik ettim.»

SABINA — Biliyorum. Neden bahsettiğini biliyorum. Alfabe-den bahsediyor. Evet alfabeden! Mr. Antrobus gerçekten insanların en zekisi.. Hele şu alfabe tamamlansın bakın göreceksiniz, neler olacak! Artık istikbali falan kolayca okuyuvereceğiz!»

TELGRAF MÜVEZZİİ — Şimdi de şunu dinleyin «on tane on yüz ediyor noktalı virgül, bunun şumulu çok büyüktür nokta» (Ne tesir bıraktığını anlamak için bakınır.)

MRS. ANTROBUS — Dünya buz kesiliyor, onun ise bütün derdi yeni yeni rakkamlar icat etmek.

TELGRAF MÜVEZZİİ — Amma, Mrs. Antrobus, bizim telgrafhanedeki baş memura bakılırsa, bunun gibi bir kaç keşif daha yapıldı mı, insan, buz kesildiğine gam yememeli imiş!

MRS. ANTROBUS — Daha dediği bir şey var mı?

TELGRAF MÜVEZZİİ — Bu.. bu kısım biraz güç! (tekrar boğazını temizler ve şarkı halinde)

Kutlu Yıldönümü

Mutlu yıldönümü

(Hayvanlar mesrur homurdanmaya başlarlar. Sabina keyifli çılglık atar)

MRS. ANTROBUS — Dolley, Frederick! Susulun!

TELGRAF MÜVEZZİİ —

Kutlu Yıldönümü

Sevgili Havvacığım

Mutlu yıldönümü

MRS. ANTROBUS — Bu da telgrafta böyle mi yazılı? Şimdi artık telgrafları şarkılı mı yapıyorlar? (çocuk başını sallar.) Dünya öylesine acaipleşiyor ki.. Tevekkeli güneş buz kesilmiyor?

SABINA — Mrs. Antrobus, size iki hafta evvelinden verdiğim istifayı geri almak isterim. Mrs. Antrobus böyle hoş telgraflar gelen bir evi terk etmek istemiyorum. Söylediklerim için

beni affedin.. Bütün kalbimle af dilerim.

MRS. ANTROBUS — Oğul, sana katlandığın zahmet için bir şeyler vermek isterdim. Fakat Mr. Antrobus daha henüz eve dönmedi, evde ise para da yok yiyecek de...

TELGRAF MÜVEZZİİ — Mrs. Antrobus.. Aç gözlülük etmek istemem.. Anma.. Hani siz söylediniz de...

MRS. ANTROBUS — Ne var? ne istiyorsun?

TELGRAF MÜVEZZİİ — A-caba fazla bir dikiş iğneniz var mı? Karım bütün gün evde oturuyor, dikiş makinesi de... Dikiş iğnesi de diye tutturuyor.

SABINA — (Çılgık atar gibi) Bizde de olan biten iki tanecik-ten ibaret. Mrs. Antrobus, pek alâ biliyorsunuz ki evde olan biten iki tanecik iğneden ibaret.

MRS. ANTROBUS — (Sabina'ya azarlar gibi baktıktan sonra, yakasından bir dikiş iğnesi çıkararak:) Tabii oğul.. tabii.. işte bu bize fazla. Al!

TELGRAF MÜVEZZİİ — (gözlerini öne iğerek) Teşekkür ederim. Mrs. Antrobus. Size bir şey daha sorabilir miyim? Benim de iki oğlum var. Soğuk daha da kötüleşirse, ne yapayım dersiniz?

SABINA — Bana sorarsanız, hep mahvolup gideceğiz. Evet bana sorarsanız Ağustosun ortasında böylesine soğuk kıyamet alâmetidir. (Sükût)

MRS. ANTROBUS — Bilmem ki? Şu veya bu dert karşısında ne yapabiliyoruz ki? Mümkün olduğu kadar çocukları sıcak tutmaya çalış! ve Sakın ne çocuklara ne de karına endişe ettiğini belli etme.

TELGRAF MÜVEZZİİ — Hak-kınız var.. Teşekkür ederim.. Eh artık ben de gideyim.. A, az kal-sın unuttuyordum. Telgrafda bir cumle daha var:

«Üç kere şâ şâ şâ: tekerleği tead ettim.»

MRS. ANTROBUS — Tekerlek mi? tekerlek de ne demek?

TELGRAF MÜVEZZİİ — Ben de bilmiyorum. Fakat telgrafta öyle yazıyor. Tekerlek karşılığı işaret işte şöyledir! Eh, haydi hayırlısı.. Allaha ısmarladık. (Kadınlar kapıya kadar çocuğa refakat ederler. «Allahasımarladık»-lar arasında kendini sıcak tutma-

nı yolunda taşıyıcılar da bulunur-lar).

SABINA — (Önlüğü de gözle-rini siler, ağlıyarak:) Mrs. Ant-robus, görüyorum da bu dünya-daki iyi erkeklerin hepsi de evli. Neden bu böyle sanki? (Çıkar)

MRS. ANTROBUS — (Düşün-celi, Hayvanlar'a) Ağustos orta-sında bu derece soğuk yaptığını hiç duydunuz mu? (Hayvanlar «Hayır» mânasına başını sallar) Hani ninnelerinizden falan.. Hiç duydunuz mu? (Yine baş sallar-lar) Bir diyeceğiniz var mı? (Yi-ne baş sallalar. Bayan Antrobus sırtına şalını alır, ön kapıya gi-der, kapıyı bir parmak kadar a-çarak çağırır:) Henry! Gladys! Çocuklar! Haydi bakalım içeri gelin de biraz ısının! Hayır Ha-yır! Anneniz size «şimdi» dedi-mi, «şimdi» demektir. Henry. Henry bırak O taşı elinden. Ge-çen defa olanı unuttun galiba? Gladys sen de indir eteğini aşa-ğıya birazıcık da hanımefendi olmaya çalış. (Çocuklar sıçraya hoplaya içeri girerler, doğru oca-ğa koşarlar. Üzerlerindeki kışık-ları çıkarıp bir küme halinde ye-re atarlar)

GLADYS — Anne karnım ağ! Anne hava neden bu kadar so-ğuk?

HENRY — Anne, neden kar yağmıyor? Anne yemek ne za-man hazır olacak? Belki kar da yağar da kar top uyaparız, hâ!

GLADYS — Anne, öylesine soğuk ki.. hani bir dakika daha dışarda dursam dayanamazdım.

MRS. ANTROBUS — Oturun şöyle İkiniz de. Size diyecekle-rim var. (Bir minder çeker ve ön plânda, orkestra yerinin or-tasına doğru muhayyel ocağı önünde oturur. Çocuklar da ye-re uzanır, annelerinin dizine yaslanırlar. Manzara Raphael'in meşhur tablosundaki gibidir. Hayvanlar da yaklaşarak mü-sellesi tamamlarlar.) İşte bu da böyle bir geçiş soğuk dalgası. Şimdi siz oturun da benim söy-liveceklerimi dinleyin.. Babanız eve döndüğü zaman bilhassa ses-siz, sakın olmanızı istiyorum. Babanız bütün gün dairede ça-lıştı. Yoruldu. Kimbilir ne halde-dir? Biraz evvel babanızdan bir telgraf aldım. Fevkalâde keyifli, heyecanlı bir telgraf. Tabii bu ne demektir, pekala bilirsiniz. Ba-banızın saati saatine uymaz! Bu-nun altından kimbilir neler çı-

kar, her halde siz beneden iyi bi-lirsiniz! (Çılgık) Henry! Henry! Neden, neden sanki şu saçırda al-nını kapamayı bir türlü aktında tutamazsın? Alındaki yarayı ört demedim mi ben sana? Ba-ban bunu gördükçe bütün asabı bozuluyor, bilmiyor musun. Deli gibi oluyor, adamecağız. «Seni bu halde görmektense ölsem daha iyi olur!» diyor. (Bir anlık ümit-sizlikten sonra Mrs. Antrobus kendini toparlar, önlüğünün ucunu ağızla ıslatır, sert hareket-lele çocuğunun alını sıvazlama-ya başlar.) Kaldır şu başını! Kıp-ır kıpır oynama! Tek dur! A-man yarabbim bazı bâzı, silindi geçti gitti sanıyorum. Sonra bir de bakıyorum ki yine orada, al-nının tâ ortasında, kıpkırmızı.. yepyeni bir yara gibi kıpkırmızı.

HENRY — Bugün okulda öğ-retmenlerden ikisi unuttular da, beni eski adımla çağırdılar. Unuttular, anne! Sen yine başöğ-retmene bir mektup yaz da be-nim adımı değiştirdiğini an-lat.. Unuttular.. Hem de sını-fın içinde.. Bütün çocukların içinde beni «Kabil» diye çağı-rdılar.

MRS. ANTROBUS — (Elini ço-cuğun ağzına kapar, fakat geç kalmıştır: boğazı tıkanık gibi) Söyleme! Bu adı ağzına alma! (Süratli süratli alını silmeye devam ederek:) İyi bir çocuk olursan bu kötü adı unuturlar Henry. Söyle bakayım bana: Bu gün kimseye vurmadin değil mi?

HENRY — Yoo.. Haayır..

MRS. ANTROBUS — (Halâ silmeye devam eder. Bakmadan Gladys'e:) Sen de Gladys! Ba-ban geldiği zaman, senin bu ak-şam hassatan iyi olmanı istiyorum. Biliyorsun değil mi? İyi ol-duğun zamanlar sana ne dediği-ni «benim küçücük meleğim, be-nim güzel yıldızım» diyor sana: eteğini de hanım hanımek aşa-ğı indirirsin.. Sonra, sesini de kibar kibar, hafif tutarsın! Gladys Antrobus! O da ne? Sura-tındaki bu kırmızılık ta ne? (To-katı aşkeder:) Pis ahlâksız, uğur-suz kız! (Muvakkat da olsa ger-çek bir tiksinti ile yerinden fır-lar) Gidin! Defolun. İkiniz de gi-din yanından. Dilerim Allahtan bir daha ne suratınızı göreyim ne de sesinizi duyayım. Ah şu so-ğuk gelip topunuzu birden don-dursa.. Artık tahammülün kal-

madı... Yapamayacağım artık (Uzlaşır.)

GLADYS — (Ağlayarak) O kuldaki bütün kızlar boyanıyorlar, anne.

MRS. ANTROBUS — (Çılgın gibi) Benim sizinle alakam yok artık iste bu kadar! Sabina!... Sabina! Bilmiyor musun ki baban seni tertemiz, mükemmel bir kız sanıyor; bilmiyor musun ki baban senin tertemiz mükemmel bir kız olmadığını öğrendiği gün artık yaşayamaz!... Sabina!

(Sabina Girer)

SABİNA — Buyurun Mrs. Antrobus!

MRS. ANTROBUS — Al şu kıızı götür mutfığa suratını tahta fırçası ile temizle!

(Mr. Antrobus dışardan gürleyerek bir şarkı tutturmıştır. Hayvanlar homurdana homurdana dans eder gibi dönerler. Sabina pencereye koşar.)

MRS. ANTROBUS — Sabina dışardaki bu gürültü ne?

SABİNA — Hiç! Sarhoş serserinin birisi dev gibi bir adam. Mrs. Antrobus... Böyleleri oldukça günün birinde yatacığımızda uyurken öldürecekler bizi. Bakın görürsünüz.

MRS. ANTROBUS — Çabuk! Yardım et bana... Haydi hepiniz ne duruyorsunuz? (Yeniden mobilyaları kapının arkasına yığarlar. Mr. Antrobus kaptırı yumruklar) Kim o? Ne istiyorsunuz?.. Sabina hazırda kaynar suyun var mı?

MR. ANTROBUS — Geçmiş kandıllilerin tenekesi kopasica soyluları, açın şu kapıyı be!

MRS. ANTROBUS — Aman yarabdim... Babanızmış! Bir dakika George, Sabina kaldır şunları kapının arkasından kaldır. Gladys sen de gel. Şu murdar suratını temizliyeyim.

MR. ANTROBUS — Keçi işkembesi suratlı, dişi kahpeler siz! Bütün kemiklerinizi teker teker kıracağım. açın şu kapıyı yoksa bütün evi kafanıza yıkacağım, şimdi!

MRS. ANTROBUS — Bir dakika George, Kapının kilidine bir şey olmuş da!

MR. ANTROBUS — Açın şu kapıyı, yoksa içinizi dışınızı çıkarırım diyorum size...

MRS. ANTROBUS — Haydi artık açılarsın, Sabina ben haberdarım.

(Kapa ardına kadar açılır. Üstte sessiz filan komikleri gibi pos

sinematek.tv başında bırakır. Mr. Antrobus korktan kalpak, sırtında battaniye olduğu halde öylece durur. Ellerinde, koltuk altlarında, arada bir de taştan göbekli bir tekerlek olduğu halde birçok paketler vardır. Ellerinden birinde ayrıca bir şimendiferci feneri görülür. Bir an sükuttan sonra, ani, keyifli ve homurtu ile:)

MR. ANTROBUS — E... Deyin bakalım: Şu benim sütü bozuklar soyum, nasılsınız? (Ferahlık. Kahkahalar. Göz yaşları.. Hoplama, sıçrama, hayvanların hareketleri. Antrobus paketleri yere atar, kalpağını, battaniyesini de onların arkasından yere fırlatır. Kahramanların harp dönüşünü andıran şekilde sarmaşmalar Sabina da dahil insanlar ve hayvanlar birbirleriyle karışırlar.) İnsan kendi evine döndüğü zaman şöyle bir azıcık olsun hararetle karşılaşmazsa çekiver o evin kuyruğunu? E... Maggie benim kuval kılıklı karıcığım. De bakalım, yolunmuş tavuk bozuntusu, ne âlemdesin? Sabina-Ya sen koca ökse. Koca levs fıçısı sen nasılsın? Ya çocuklar? Ya benim küçük şirretlerin? Onlar nasıldı bugün.

GLADYS — Baba, Baba, Baba, Baba.

MR. ANTROBUS — Onlar nasıldı bugün Maggie?

MRS. ANTROBUS — Eh, doğruyu söylemek lâzım gelirse, pirlanta-gibi idiler, babaları. Bütün gün bir kere olsun bağırarak, tekerlemek lüzumunu duymadım. Adeta insanın şaşıracağı, bir şeyleri var mı diye merak edeceği geliyor.

MR. ANTROBUS — (Gladys'in önünde diz çökerek) E, Babasının küçücük maymununu de bakalım? - Sabina paketlerde senin mutfak için yiyecek de var... De bakalım, babasının küçücük maymunu.

GLADYS — (Kolları babasının boynuna dolanmış olduğu halde) Baba, hep te bana takılırsınız.

MR. ANTROBUS — Ya Henry! İnşallah bugün haylazlık etmemişsindir. Haylazlık var mı idi bugün?

HENRY — Hayır Baba.

MR. ANTROBUS — (Gürler gibi:) Aferin.. Aferin.. Eminim Sabina bakmamış, ateş te sönmüştür.

SABİNA — Mr. Antrobus. Ben ihbarımı yaptım. Bugünden tam iki hafta sonra evinizi bırakıp gi-

diyorum. Maalesef, evinizi bırakıp gidiyorum istel

MR. ANTROBUS — (Kahkahalarla:) Herhalde şimdi, burnunu kapıdan dışarı çıkarırsan, kasakati donar geberirsin. Onun için hele sen şimdi bir boy mutfığa git de yemeği hazırlamaya bak!

SABİNA — Topu topu iki hafta daha, Kanun da öyle diyor! (Çıkar)

MR. ANTROBUS — Telgrafımı aldınız mı?

MRS. ANTROBUS — Aldım. Kuzum allah aşkına, tekerlek ne demek?

(Mr. Antrobus göz ucu ile tekerleği işaret eder. Henry tekerleği almış çember gibi oynamaktadır. Karı koca arasında süratli bir konuşma:)

MRS. ANTROBUS — Yazın ortasında bu soğuk havanın mânası ne? Sühnet sıfırın altında.

MR. ANTROBUS — Sırası değil, çocukların önünde bu bahsi açma!

MRS. ANTROBUS — Peki amma birşeyler yapmak, tedbir almak lâzım değil mi? Ne bileyim. Meselâ buradan çıkıp gitmek filân.

MR. ANTROBUS — Çocukların önünde bu bahsi kapa dedim!!!

(Henry'ye bir tokat aşkeder.)

HENRY — Baba, vurdunuz bana.. Bir şey yapmadım ki ben şimdi!

MR. ANTROBUS — Olsun! Kulağına küpe olsun da bu günü unutma. Evet unutma bugünü. Çünkü bugün alfabe tamamlandı. Sonra yine bugün yüzü gördük... Yüzü, yüzü diyorum. Yüz... Yüz... sonu yok bunun. Oh, dairede de hayli yorulduk! Maggie hele şu tekerleğe bir bak... Bunu bir yoluna koydum mu, değme gitsin. İşte sana şimdiye kadar ki bütün yürüyüşlerinin yorulduğuna giderecek bir hediye!

MRS. ANTROBUS — Ne demek, istiyorsun, kuzum?

MR. ANTROBUS — (Mindere oturmuş, ocağa bakarak, adeta huşu ile:) Dalganın zirvesine ulaştık, Maggie. Artık yapılacak pek fazla bir şey kalmadı. Gayeye ulaştık.

MRS. ANTROBUS — (Anide havayı değiştirerek) Ya peki buz?

MR. ANTROBUS — Evet, buz!

HENRY — Tekerlekle oynayarak:) Baba, bunun üstüne bir sandalye de oturtabilirsiniz!

ANTROBUS — (Adeta müte-

esni:) E... Evet... Olabilir... Bundan sonra zaten her önüne gelen bir şey uydurabilir. Bir şey ilâve edebilir... Fakat sen işin aslına bak. Tekerleği icat eden benim.

MRS. ANTROBUS — Çocuklar, haydi bakayım, siz mutfığa gidin, ben habunizla yalnız konuşmak istiyorum. (Çocuklar çıkarlar. Mr. Antrobus sandalyesini sola doğru kaydırmıştır. Kırmızı balık kavanozunu kucığına alır, kanyaya kafesini yüzü hizasına indirir, hayvanların ikisi de ön ayaklarını koltuğunun kenarına dayarlar. Mrs. Antrobus odanın öteki tarafında, bir hakim gibi, kocasının karşısında durmaktadır.)

MRS. ANTROBUS — Evet... Seni dinliyorum!

MR. ANTROBUS — (Kısaca:) Soğuk! Soğuk! -E, de bakalım nasılsın... cik... Cik... Cik- Ya. Sen Millicent?

MRS. ANTROBUS — Soğuk olduğunu ben de biliyorum.

MR. ANTROBUS — (Kanyaya-ya:) Yemini dökmemişsin, Ha! Işıklar söndükten sonra ötmek yok ha! Anlarsın ya?

MRS. ANTROBUS — Herhalde bizim soğuktan donup ölmemizi önleyecek bir tedbir alabilirsin, değil mi ya? Birşeyler yapabilirsin değil mi? Ne bileyim, mesele buradan çıkıp gidebiliriz. Yahut, hayvanların sırtına binip gidebiliriz.

MR. ANTROBUS — Hayvanların bir iyi tarafı varsa, o da çok konuşmamaları.

MAMUT — Soğuk var!

MR. ANTROBUS — Hişt!... O da nesi?... Gece yarısına varmadan kaskatı buz kesiliriz. Bütün yollar artık yerden ayaklarını bile kaldıramayacak durumdaki insanlarla lebalep dolu. Evin bahçesindeki çimen bile sanki demir kesilmiş... Demir dedim de aklıma geldi... Bak sana bir dikiş işi-nesi daha getirdim... Evet, ne diyordum: Şimaldeki ahaliye baksana... Ne oldular? Hepsi dondu... Buz altında kalıp ezildi.

MRS. ANTROBUS — Peki bizim de başımıza aynı şey mi gelecek? Söylesene? Cevap ver-sene?

MR. ANTROBUS — Bilmiyorum, hiçbir şey bilmiyorum. Kimisi buzların ilerleyişi yavaşladı diyor. Kimisi tamamiyle durdu diyor. Güneş te gittikçe soğuyor.

Ben buna ne yapabilirim ki? El-mizden ne gelir ki? Evde ne var ne yok yakmaktan, bahçedeki çit çubuklarını da, hattâ ahır da sö-küp yakmaktan başka ne yapabi-liriz... Sonra, her şeyi yakıp bi-tirdikten sonra, yakacak bir şey kalmayınca oturup ölümü bek-lemekten başka çare var mı?

MRS. ANTROBUS — Peki amma, bunu neden önce söyle-medin!

(Mrs. Antrobus tam çıkıp git-mek üzere iken arka kulis duva-rı civarında beliren iki mülteci-yi görür, sonra, bunların yanına diğerleri de gelirler.)

MÜLTECİLER — Mr. Antro-bus! Mr. Antrobus! Mis-ter An-tro-bus!

MRS. ANTROBUS — Bu da kim? Seni çağıran kim?

MR. ANTROBUS — (Suçlu bir eda ile gırtlığı temizleyerek:) Ha... Evet... Dur bakayım he-le.. (Mültecilerin ikisi pencere-ye yaklaşırlar)

1. MÜLTECİ — Bir dakikacık girip te ellerimizi ıstabilir miyiz, Mr. Antrobus? Dışarı çok so-ğuk.

2. MÜLTECİ — Mr. Antrobus, fazla bir lokma ekmeğiniz, yahut bize verebileceğiniz yiyecek bir şeyiniz var mı?

(Sükût. İkisi de boynunu bü-küp beklerler. Mrs. Antrobus, mihlanmış gibi olduğu yerde ka-lır, birden kapağa doğrulur, son-ra başka birisinin diğer bir ka-pağı vurduğu görülür.)

MRS. ANTROBUS — Bu adamlar da kim? Baksana, bah-çe doluvermiş adeta? Neden san-ki başka bir yere gitmeyip te buraya gelmiş bunlar? (Sabina girer.)

SABINA — Mrs. Antrobus, bir takım serseriler gelmiş, arka ka-pıyı çalıyorlar.

MRS. ANTROBUS — George, söyle bu adamlara gitsinler bu-radan. Söyle, yollarına devam et-sinler ben de arka kapıdakileri def edeceğim. Sabina, sen gel be-nimle. (Şiddetle çıkar)

MR. ANTROBUS — Sabina! Sen burada kal! Sana söyleyece-ğim var. (Kapağı gider bir par-mak aralar ve konuşmağa baş-lar:) Bayanlar, baylar!.. Birkaç dakikanızı daha rica etmek zo-rundayım, hiç merak etmeyin. Her şey yoluna girecek... Yalnız, beklerken her birinizi birer çit kazığı söküverin.. Ocağa atacak odun lazım... Biraz müsaade

ederseniz kahve ile sandviç te hazırlatacağım. (Sabina, efendi-sinin omuzları üzerinden dışarı-ya bakmaktadır. Birden elini uzatıp göstererek çılgıncı bastırır.)

SABİNA — Mr. Antrobus! O ne? O koca dağ gibi beyaz şey ne? Mr. Antrobus, buz! Buz ge-liyor! Buz!

ANTROBUS — Sabina, sana söylüyorum mutfığa koş kahve yap! Bol bol bir kova dolusu kah-ve yap.

SABİNA — Kova dolusu mu dediniz??!

MR. ANTROBUS — (Elleride işaret ederek:) Sandviç te hazırlar.. Bol, Bol, küme küme nah böyle...

SABİNA — Mister An....!

(Birden bire rolden çıkar, şim-di kendi adına Perihan Hanım olarak, hayret içinde!) Ha şim-di anlıyorum... Piyesin bu kı-sımında ne demek istediğini şimdi anlıyorum, öyle ya, muharrir mültecileri kast ediyor. (Şanonun ön kısmına doğru ilerler) Hayır! Hayır! Hiç hoşlanmıyorum böy-le şeylerden ben!

(Yan duvara yaslanıp ağlama-ğa başlar).

MR. ANTROBUS — Perihan Hanım.

SAHNE MÜDÜRÜNÜN SESİ — Perihan Hanım!

SABİNA — (Büyük bir enerji sarfı ile seyircilere:) Sayın ba-yanlar, baylar. Sakın bu piyesi ciddiye almayın! Kıyamet filân kopacağı yok! Bunu benim gibi pek alâ sizler de bilirsiniz. İn-sanlar bazen işte böyle mübala-gaya kaçıyorlar! Çok şükür ço-ğumuzun kâfi derecede yiyece-ğimiz de var, başımızı sokacak bir çatı altı da... Yer yüzünde sırf açlıktan ölen insan yoktur.. Daha olmazsa ot yeriz, ne bile-yim ben, bir şeyler bulup yer, karnımızı doyururuz. Şu buz ci-kâyesine gelince: o da, çok, çok uzun zaman evveldi. Hem o za-manlar yeryüzünde sadece vah-şi insanlar vardı, ve vahşilerde de aile filân diye... bizde olduğu gi-bi aile sevgisi diye bir şey yok-tu.

ANTROBUS ve SAHNE MÜ-DÜRÜ — Perihan Hanım! rica ederim, Perihan Hanım!

(Kapi yeniden tokmaktandır)

SABİNA — Pek alâ Pek alâ! repliklerimi söylerim fakat ken-dimi verip piyesi düşüneceğimi sanmayın!

(Mrs. Antrobus girer)

SABİNA — (Veda nutku gibi yine seyretilere, gider ayak:) Siz de tavsiye ederim, bu piyes üzerinde pek kafanızı yormayınız! (Sabina çıkar.)

MRS. ANTROBUS — George, bu serseriler senin kendilerini eve davet ettiğini söylüyorlar? Bu da ne demek oluyor? (Kapıya doğrulur).

MR. ANTROBUS — Şey, hiç... yolda rastladımı da, Maggie, Bir kaç arkadaştan ibaret! Gerçekten iyi insanlar, iyi ve faydalı insanlar!

MRS. ANTROBUS — (Gıdıp kapının önüne dikilir) Sakın, içeriye alayım deme! George-Antrobus, bu kapıdan içeriye geçecek kimsenin evvelâ benim cesedimi çiğnemesi lâzım. Anlıyormusun? Evvelâ cesedimi çiğnemesi lâzım!

MR. ANTROBUS — Maggie, dışardakilerin arasında bir doktor var. Eve bir doktor almışımı, zarar mı eder? Şu idi, bu idi derken bir hayli evlât kaybettik. Çocuklar ne vakit hasta olurlar? Ne bileyim ben, ne vakit meselâ boğazları tıkanır? Kestirmek mümkün mü? Çocuklar yüzünden az şey mi gördük. Az dert mi çektik seninle ben?...

(Ehile boğazını sıkarak, dişerili çocuk taklidi yapar).

MRS. ANTROBUS — Pekii... Pekii... Amma yalnız bir tanesi, yalnız doktor... Diğerleri hiç durmadan yollarına devam etsinler.

MR. ANTROBUS — Maggie, aralarında bir de ihtiyar bir adamcağız... Çok eski çok iyi bir dostum...

MRS. ANTROBUS — Hayır! Hayır! Dinlemem artık.

MR. ANTROBUS — Alfabeyle ilk defa düzenleyen aslında o idi...

MRS. ANTROBUS — Bana ne? İstersi donup gitsin. Okumadan da, yazmadan da pek alâ yaşanır amma, yiyeceksiz yaşanmaz.

MR. ANTROBUS — Pek alâ! Pek alâ! Birak. buzlar gelsin! Sen otur, rahat rahat kahveni iç! Ben kahve filân istemem. İyi insanlarla paylaşmıyacak olduktan sonra, ben kahve filân istemem!

MRS. ANTROBUS — Bağış durma!... Anladık. Söyle bakalım, bizi uçuruma doğru iten daha kim var?

MR. ANTROBUS — İşte dedim ya... İhtiyar bir adamcağız...

Bütün kanunlarımızı yapan adam, Hakim Musa!

MRS. ANTROBUS — Hakimlerin artık bize bir faydası olamaz!

MR. ANTROBUS — Düşün bir kere: Ya bu buzlar nihayet eriyiverirse?... Ya bu badiyeden de yakamızı kurtarırsak? Şanki sen de, ben de oğlumuz Henry'yi layiki veçhile yetiştirebildik mi? Kendi başımıza ne yapabildik ki?

MRS. ANTROBUS — Şu kadınlar?... Onlar kim?...

MR. ANTROBUS — (Öksürür:) Şehirden... dokuz kızkardeşler... Üç, dört tanesi de dışardakilerle beraber galiba... Musiki hocası mı nedirler... İçlerinden bir tanesi de şiir söylüyor, diğeri...

MRS. ANTROBUS — Tamam! Bir bu eksikti. Şarkıcı kadınlar turupu! Bildiğin gibi yap ve seç: Ya ölüm, ya kalım... İstersen bırak hep kendi çocukların, kendi gözlerinin önünde aklıktan ölsünler.

MR. ANTROBUS — (Müşfik:) Bu adamlar pek fazla birşey istemezler ki... Onlar açlığa idmanlıdırlar. Yerde yatmağa da razı olurlar. Hem Maggie, dinle... yok, yok, dinle: Evinizde bizden gayri, Sabina'dan başka kim var ki? Sabina da hep en kötü şeyleri yorar durur. Karanlık günlerde kim bizi teşvik edecek, teşci edecek? Sabina mı? Maggie, bu bahsettiğim insanlar yılmak nedir bilmiyorlar. Onlar ebediyen yaşayacaklarına, ve çalışacaklarına inanıyorlar.

MRS. ANTROBUS — (Ağır ağır odanın ortasına yürür:) Pek alâ. Gelsinler! Çağır da gelsinler! Evin efendisi sensin! (Yumuşak:) Fakat hiç olmazsa bu hayvanlar gitmeli! Herşeyin bir haddi var. Şimdi ne ise amma, çok geçmeden büyüyecekler, evi başımıza yıkacak boya gelecekler. Haydi, haydi götür şunları.

MR. ANTROBUS — (Müteessir:) Pek alâ. Dinozor! Mamut! — Haydi yavrum, haydi. sen de Frederick! Gelin bakalım, şöyle bir dolaşalım... Aferin... A. fe... rin...!

DİNOZOR — Amma, soğuk var!

MR. ANTROBUS — Evet, serin, açık hava, canlandırır insanı. (Kapıyı açık tutar hayvanlar çıkar. Mr. Antrobus arkadaşlarını çağırır. Mülteciler bugünün bü-

yük şehrinin, tipik yaşlı ıssızlıdır. Hakim Musanın başında bir takke vardır. Homer gitaralı kör bir dilencidir. Bu acayip kulabalık, ayaklarını sürüye sürüye içeriye girer ve boynunu büyük ümitli bekler. Mr. Antrobus bunları teker teker karısına takdim ederken, karısı da merasım perest bir eda ile, baş eğmek suretiyle selâmlamaktadır.) Buyurun... Buyurun... Maggie, işte, sana bahsettiğim doktor... Humm... kahve bir iki dakikaya kadar hazır olacak... Profesör, tanıştırayım: Karım... ve: Hakim... Maggie: Sayın hakimi tanıyorsun değil mi? (Gitarasile ihtiyar bir adam) Ya Homer'ı? Maggie, Homer'ı da tanıdın mı idi... Buyrun, buyrun, içeriye buyrun Sayın Hakim... Buyrun bayan İlham Perisi... Kız kardeşlerinizin bazıları da beraber değil mi?... Mükemmel! Mükemmel! Buyrun... Mis. E. İlhamperisi Miss. T. İlhamperisi Miss. M. İlhamperisi

MRS. ANTROBUS — Teşekkür ederim. Buyrun... Rahatınıza bakın. Yemek nerede ise hazır olur. (Süratle çıkar).

MR. ANTROBUS — Buyrun. Kendi eviniz gibi rahatınıza bakın dostlarım. Ben şimdi gelirim (Çıkar. Mülteciler huşu ile etraflarına bakınırlar. Sonra birkaç kişi birden fısıldar gibi çağırırlar: «Homer! Homer!» daha sonra bu çağırmaya hepsi iştirak eder. Homer gitarasını bir iki tınırdatır. Nihayet konuşmaya başlar.)

(Homer'in düşünceleri ve hatıraları içinde kendini kaybettiği yüzünden bellidir. Kelmeler söner, gibi kaybolur. Mülteciler de aynı şekilde, hayalet âlemine dalmış baş sallamaktadırlar. Çok geçmeden «Musa! Musa!» fısıltıları odayı dolaşır. Yaşlı bir Yahudi, sakalını sıvazlıyarak hailevi bir şekilde okumaya başlar.)

(Onun da sözleri, aynı şekilde, söner gibi kaybolur; mülteciler de aynı şekilde hayal ve hatıralar âlemine dalarlar. İşlerinden bazıları: «Evet! Evet!» diye mırıldanırlar. Bu hava, Mr. Antrobus ve Mrs. Antrobus ile Sabina'nın ellerinde tepsilerle sandoviçler, ve bir kova kahve olduğu halde girişlerle ânide dağılır. Sabina durup şaşkın şaşkın misafirlere bakar.)

MRS. ANTROBUS — Sabina, sandoviçleri dağıtsana.

SABİNA — Ben de saygı değer misafirleri olan saygı değer bir evde çalışıyorum sanıyordum, işte bakın size şimdiden haber veriyorum, Mr. Antrobus, iki hafta! Kanun iki hafta diyor.

MR. ANTROBUS — Sabina! Sandoviçleri dağıt.

SABİNA — İki hafta. Kanun böyle diyor!

MR. ANTROBUS — İşte kanunun ta kendisi. İşte Musa!

SABİNA — (Bakar.) Evamırı aşır! Füfiyyy!! (seyircilere) sahneye çıktım çıkalı söyledüğün cümlelerin en yersiz, en acacı bu!

MR. ANTROBUS — Zannedirimin en iyi usul merasime filân aldırış etmemek. Lütfen sandoviçleri söyle soldan sağa doğru birbirinize veriverin. Sayın Hakim siz de şunlardan bir tane bu yurmaz mısınız?

MRS. ANTROBUS — İşittiği-me göre yollar epiy kalabalıklımsı!

MİSAFİRLER — (Hep birden konuşarak.) Öyle hamfendi, öyle... tasavvur edemezsiniz... İnsan hani adımını atacak yer bulamıyor... Birbirlerini çiğniyorlar. (Ani sükût)

MRS. ANTROBUS — Biliyor musunuz ben ne düşünüyorum?... Ben diyorum ki bütün bunların sebebi güneşteki lekelerdir...

MİSAFİRLER — (Hafif hafif uğultular.) Mahza hakıkt. Mrs. Antrobus... Tamamiyle haklısınız... İnanırmısınız, geçen gün ben de aynı şeyi söylüyordum... (Ani Sükût.)

MR. ANTROBUS — Bana sorarsanız, bütün dünyanın bu kesileceği lâfına ben asla inanmıyorum. (Bütün gözler ona çevrilir, Herkes birşey beklemektedir) Evet, katiyen inanamıyorum, sayın hakim! Ne yani, bütün gayretlerimiz bütün çalışmalarımız boşuna mı idi? Siz söyleyin, Profesör: Başından sonuna kadar boşuna mı çalıştık? Hiç, hiç bir şey olsun başaramadık mı?

MRS. ANTROBUS — Gerçekten çok garip. Çok şükür. ailemizde, her iki tarafın da soyumuz, sopumuz çok eski... Şeceremiz malum... Evet doktor... Çocuklarımızı da göresiniz tanıyasınız isterdim... Şimdi içerde yemek yiyorlar... Tabii onların da sizi tanımalarını isterim.

MISS. E. İLHAMPERİSİ — Kaç çocuğunuz var, Mrs. Antrobus.

MRS. ANTROBUS — İki oğlum. Bir erkek, bir de kız.

MUSA — (Mulağınca) Eğer sanılmıyorsam, iki oğlunuz vardı değil mi Mrs. Antrobus?

(Mrs. Antrobus müthiş bir kızıp içinde ramp ışıklarına doğru yürür.)

MRS. ANTROBUS — Hâbil! Oğlum, Oğlum, Hâbil oğlum... Hâbil, Hâbil... oğlum.

(Mülteciler sanki teselli etmek ister gibi, Yunanca, İbranice, Almanca ilâh kelimelerle mırıldanma mırıldanma ona doğru ilerlerler. Bu sırada mutfaktan anı bir çığlık duyulur. Ses Sabinanın sesidir. Bütün başlar o tarafa çevrilir.)

MR. ANTROBUS — Bu da ne? Ne oldu? (Sabina girer, dehşet ve hiddet içindedir, telaşla eldivenini giymeğe çalışır.)

SABİNA — Mr. Antrobus... Şu oğlunuz yok mu? Şu oğlunuz olacak Henry Antrobus... Duramayacağım artık... Bir dakika daha bu evde duramayacağım. Oğlunuz olacak o çocuk... Hiç hilâfım yok, saygı değer insanlar arasında yaşamaya lâyık değildir.

MRS. ANTROBUS — Sen sus! Daha birşey söyleme, Sabina! Ben şimdi geliyorum.

(Cevap bile beklemeden Sabinanın önünden geçerek Mutfak'a geçer.)

SABİNA — Mr. Antrobus, Henry yine taş attı... Hem bu sefer komşunun oğlunu öldürmediyse benim gözlerim kör demektir. Güzel güzel yemeğini yedi, oynayacağım diye dışarıya çıktı idi. Derken müthiş bir kavga gürültüsü duyudum... Sonra... Olduğu gibi gördüm... Kendi gözlerimle gördüm... Ne gördüğümü sorarsanız düpe düz cinayet gördüm derim size. (Mrs. Antrobus Mutfak kapısında görünür. Henry arkasında gizlenmektedir. Henry'nin alnında büyük bir çürük ve «C» şeklinde bir yara görülmektedir. Mr. Antrobus ona doğru yaklaşır. Bir lâhza sükût. Henry nefes nefese!)

HENRY — Tekerleği elimden alacaktı. O başladı... Evvelâ taş atmağa o başladı.

MRS. ANTROBUS — George, bir çocukluktur etmiş işte... Unutma ki daha henüz pek küçüktür. (Daha yüksek sesle, ağlar gibi) George... daha topu dört beş yaşında olduğunu unutma!..

SABİNA — Halbuki her şey ne güzel yoluna giriyor gibi idi.

(Sükût. Mr. Antrobus ocak başına döner.)

MR. ANTROBUS — Söndürün... Ocagi söndürün... Bütün ocakları söndürün (Şiddetle) Tevekkeli değil, güneş bile söğüyor. (Muhayyel ocagi ayakları ile basarak söndürmeye çalışır)

MRS. ANTROBUS — Doktor... Hakim... siz olsun, yardım edin bana... George aklını mı kaybettim?

MR. ANTROBUS — Akıl filân yok! Yaşayamayacağız! Yaşamaya çalışamayacağız artık. (Misafirilere.) Vaz geçin bütün gayretlerinizden vazgeçin!

(Mrs. Antrobus kolundan tutar.)

SABİNA — Mr. Antrobus! Ayıp halinizden bayağı utanıyorum.

MRS. ANTROBUS — George, biraz daha kahve almaz mısın? Gladys! Gladys! Bu kız da nereye gitti? (Gladys ortaya çıkar, korku içindedir.)

GLADYS — Buradayım, anne!

MRS. ANTROBUS — Koş yukarıdan babanın terliklerini getir, bakayım! Hep, unutursun... Dairede ne kadar yorulduğunu da pek alâ biliyorsun! (Mr. Antrobus koltuğuna çöker, ellerini yüzünü kapar. Mrs. Antrobus Mültecilere döner) İçinizde şarkı söyleyen yok mu? Senin hayatta bütün işin gücün şarkı söylemek değil mi? Sabina! (Kadınlardan birkaçı, şarkı söylemekle gayretle gırtlaklarını temizlerler, korkulu yüzlerle Homer'in gitarası etrafında toplanırlar. Homer ses vermek makamında kitarasını tıngırdatır. Sonra adeta duyulmaz gibi bir sesle Sabinanın liderliğile şarkıya başlarlar: Jingle Bells ilâ... Mrs. Antrobus kocasının pabuçlarını çıkarırken devam eder). George, hatırlıyorsun değil mi? Eskiden olanları hep hatırlıyorsun değil mi? Volkanlardan fıskıran lavların ta evimizin bahçesine kadar ulaştığı zamanı... Çekirgelerin her bir yaprağı, her çim yaprağını... Kendi değizimle yetiştirdiğim taneleri, ispanağı yiyip bitirdiği zamanı hatırlıyorsun değil mi? Ya, her gece, her gece bir zelzele ile geçirdiğimiz yaz?

MR. ANTROBUS — Henry! Henry! (Elini alnına koyar.)

Ben... Hepiniz... Hepiniz kana bulandık!

MRS. ANTROBUS — Sonra... Henry den memnun olduğum zamanları, onunla iftihar ettiğin zamanları da unutmadın değil mi Henry! Henry! gel buraya. Gel de babana kerrat cetevlini ezberle bildiğini isbat et... Haydi. Haydi, göster kendini.

(Henry babasının yanında tek dizi üzerine çömelir ve fısıldar gibi kerrat cetveli söylemeye başlar.)

HENRY — (Nihayet sesi yükselir) İki kere altı on iki; üç kere altı on sekiz... altıları pek iyi bilemiyorum anne! (Gladys elinde terliklerle girer. Bayan Antrobus «Haydi, git babana da göster kendini!» der gibi bir işaret yapar. Misafirler şu sırada «Tentingtonight» şarkısını söylemektedirler.)

GLADYS — (Terlikleri babasının ayağına geçirecek) Baba... Baba... Bugün okulda pek iyi idim. Baba Conover bütün sınıfın önünde «eğer siz kızlar, hepiniz Gladys Antrobus gibi iyi bir kız olsaydınız, dünyamız bambaşka bir âlem olurdu», dedi.

MRS. ANTROBUS — Toplantıda bir şiir okumuştun, hani? okusana... Okusana babana!

GLADYS — Baba, sınıfta okuduğum şiiri dinlemek ister misiniz? (Annesi hiddetle: «benim dediğimi yap!» manasına bakar) Okuyorum: «Henry Wadsworth Longfellow'un «Yıldızlar».

MRS. ANTROBUS — Dur!! Dur! Ocak sönmüyor... Odun kalmamış!.. Henry koş yukarı, sandalyeleri getir... Karyolaları da kırmağa başla!

(Henry çıkar, şarkıcılar tekrar Jingle Bells şarkısına dönerler, gayet hafif ve tatlı devam ederler.)

GLADYS — Bakın baba, bakın. Karnem. Gördünüz mü? Baba? Henry Wadsworth Longfellow'un yıldızlar şiirini dinlemek ister misiniz? Babaaa... Bana da kızgın değilsiniz değil mi? Ben de biliyorum: Havalara gelse ısınacak? Çok geçmeden yine ortalık bahar olacak! O zaman, hep yaptığımız gibi kır gezisine gideriz değil mi baba... Hatırlıyorsunuz değil mi, Baba... Babaaa... Ne olur, bir kerecik de bana bakmanıza.

(Henry kucığında kırık sandalye parçaları taşıyarak gelir.)

MR. ANTROBUS — Demek sen toplantıda şiir okudun, öyle mi? (Gladys şevkle tasdik makamında başını sallar) Şaşırmadın mı? Mısraları unutmadın mı?

GLADYS — Yoo... Fevkalâde idim baba (Sükût. Sonra Mr. Antrobus kalkar, ön kapıya gider, açar mülteciler uzgün mahcup, şaşkın biraz geri çekilirler. Şarkı dinler. Antrobus dışarıya bakar sonra kapıyı kapar.)

MR. ANTROBUS — (Kararını vermiştir, anı!) Yaksanıza! Ocağı yaksanıza! hava soğuk! Bütün Ocakları yakın... nidelim? Elimizden geleni yapacağız işte, Sabina, git, koş, çabuk odun bul! Gelin! Hepiniz ocağın yanına gelin! Böylece, hiç olmazsa gençler kurtulmanın yolunu bulurlar. Henry, bir şeyler yedin mi sen?

HENRY — Yedim, baba.

MR. ANTROBUS — Gladys, akşam yemeğini yedin mi sen?

GLADYS — Mutfakta yedim baba!

MR. ANTROBUS — Bu badireden sizler olsun kurtulabilerseniz bile... Ne yapabilirsiniz ki; ne biliyorsunuz ki; Henry, tekerleğe iyice bir baktın mı?

HENRY — Baktım, baba.

MR. ANTROBUS — (Koltuğuna oturarak:) Altı kere iki?

HENRY — ...oniki. Altı kere üç on sekiz; altı kere dört... baba... Kâh sıcak oluyor, kâh soğuk. Kafam karmakarışık oluyor... Uykum geliyor.

MR. ANTROBUS — (Hafif bir şamar indirir) Uyan! Uykun gelmiş beni alâkadar etmez. Altı kere dört yirmidört. Altı kere beş?

HENRY — Otuz... Baba!

MR. ANTROBUS — Gladys'ın kafasına da birşeyler sokmağa bak. Belki günün birinde bildiklerini kullanmanın yolunu bulur...

MRS. ANTROBUS — Ne diyorsun, kuzum George?

MR. ANTROBUS — Altı kere altı otuz altı. Sen de ona Tanrı Kitabını öğret diyorum.

GLADYS — Ama anne, soğuk var...

(Henry hemen hemen uyumaktadır. Babası bir tokat atkeder, derse devam.)

MRS. ANTROBUS — Allah ıptıda da semavat ile zemini halkeyledi ve zemin tehi ve hali idi, üzerinde zulmet olup sular üzerinde dahi Ruh-ullah hareket eder idi.

(Şarkı daha yüksek sesle başlar. Sabina kucığında odun olduğu halde dönmüştür.)

SABİNA — (Odunu ocağın önüne bıraktıktan sonra ramp ışıklarına doğru ilerler, seyircilere:) Lütfen sizler de sandalyelerinizi verir misiniz? Bu ocağa odun yetiştirebilmek için her şeye ihtiyacımız var. Malûm ya beşeriyeti kurtaracağız!.. Programcılar verilen sandalyeleri lütfen bana uzatırmısınız... Mersi.

HENRY — Altı kere dokuz eli dört, altı kere on altmış. (Salonun arka tarafından koltukların söküldüğü duyulur. Programcılar ellerinde sandalyelerle sahneye doğru koşmaktadır.)

GLADYS — Allah nura gündüz ve zulmete gece tesmiye eyledi.

SABİNA — Sandalyeler... Hepsinizden rica ediyorum: Sandalyelerinizi... Malûm ya... Beşeriyeti kurtarmak lâzım...

II. Perde

Perde arası devresinin sonuna doğru, henüz salonda ışıkların yanık bulunduğu bir sırada, perde üzerinde projeksiyonlar görünmeğe başlanır. Evvelâ Pennsylvania istasyonundan Atlantic City'ye hareket eden trenlerin tarifeleri görülür, bunu Atlantic City otellerinin, Eczahanelerinin, kiliselerinin hahı tüccarlarının ve Falcıların, tombala oynatan yerlerin ilânları takip eder. Salon ışıkları söndüğü zaman SPIKER'in sesi duyulur.)

SPIKER — Tiyatro idaresi sizlere dünya havadislerini takdim eder. Atlantic City, New Jersey: (Deniz kıyısını gösteren üzerinde: «Plaj eğlenceleri yazılı renkli cam projeksiyonu») Bu büyük kongreler şehri, bu hafta da büyük

yük bir kardeşlik cemiyetinin. — «Kadim ve Şerefli Memeli Hayvanlar Sınıfı, İnsanlar Kolu» nun senelik kongresine sahne olmaktadır. Bu büyük cenkçi ve mezarıcı kardeşler cemiyeti, plajda... Sayın Bayanlar ve Baylar, tam

altıyüz bininci yıllık kongresi teşkil etmektedir. Cemiyet, müteakkip devre için başkanlığa... (Mr. ve MRS. ANTROBUS'u biraz sonra gözükecekleri pozda gösteren cam projeksiyonu) New Jersey eyaletinin Excelsior şehrinde Mr. George Antrobus'u seçmiştir. Projeksiyonda tepeden tırnağa gerçek bir memeli olan başkan Antrobus ile, zarif, sevimli eşini görmektesiniz. Mr. Antrobus iyi günleri yanında kötü günleri de eksik olmayan uzun ve tecrübeli bir hayat sürmüştür. Manivelânin, tekerleğin icadı, bir a imalâtı gibi diğer bir çok faildeli başarıların da şerefi kendisine aittir.

Diğer taraftan, başkan Antrobus'un zarif ve sevimli eşi de elbisede kenar fitili gibi, beş ve üç köşebey gibi ciddi faildeli ve ameli buluşların, hakikaten bu yılın modası olan yağda kızartma yapma usulünün mucidi olmak itibariyle ayrıca minnet ve şükranlarımıza layiktir. Sizlere Sayın Mr. Antrobus'un başkanlık adaylığını kabul merasimini göstermezden evvel diğer mühim bir haberi ulaştırmak durumundayım. Bildiğiniz gibi, Memeliler sınıfının bu büyük şenliklerine diğer rakip sınıflardan yahut isterseniz diğer muteber ve muasır sınıflardan... Kanatlılar, yüzgeçliler, kabuklular ilâh... gibi sınıflardan da delegeler gönderilmiştir. Tabiatile, bu sınıflar da, dünyanın muhtelif bölgelelerinde kendi kongrelerini akdetmekte olduklarından bizim kongremize, biri dişi biri erkek olmak üzere, ikişer memesiz göndermişlerdir.

Bu vesile ile bugün, başkan Mr. Antrobus'un bütün tabiat âleminin seçkin mümessillerini toplu olarak selâmlayıp tebrik ediş hitabesini de ayrıca takdim edeceğiz.

Sayın Bayanlar ve Baylar, şimdide size bizzat başkan Mr. Antrobus'u takdim ediyoruz.

(Perde seffaflanır. M. Antrobus bir yarım sütun yanında, ayakta durmaktadır. Mrs. Antrobus te göğsünde orkide demeti olduğu halde, bir koltukta oturmaktadır. Mr. Antrobus'un üzerinde pek iyi oturmuş «Prens Albert» elbisesi ve ayaklarında beyaz getirler vardır; Göğsündeki şeref rozetinden uzun, mor bir kurdele sarmaktadır. Başında da - Amerika masonlarının giy-

dikleri çeşit- Fe'le eski muharip kaptan arsu bir başlık vardır.)

ANTROBUS — Sayın memeli hem-cinslerim, omurgalı hem-cinslerim, insan hem-cinslerim: Hepinize ayrı ayrı teşekkür ederim. Emin olabilirsiniz ki ebeveynim, artık kendi başına dünyaya atılmama nişanına ettikleri zaman, benim günün birinde bu yüksek mertebeye ulaşacağımı asla akıllarımdan geçirmemişlerdir.

Evet aziz dostlarım; hâyli uzun bir yol aşmış bulunuyorum.

Bu mesut kutlulama haftasında, vaktile karşılaşmış olduğumuz müşkül durumlardan söz açmak belki de yersiz olacaktır. Bununla beraber, hatırlatmak isterim ki artık Dinozorların nesli kurumuştur... (Alkışlar) Cümu-diyeler geri çekilmiş bulunmaktadırlar. Ve alelade nezleye karşı mücadele, elimizde olan bütün imkânların kullanılması suretiyle devam edelmektedir. (Mrs. Antrobus aksırır, zarif bir tebesümle gülünseyerek: «Affedersiniz» der.) Dünkü anma töreninde, soğuklar, hareketi arzlar, salgınlar ve... (Öksürük) Fikir ayrılıkları yüzünden ebediyen aramızdan göçmüş olan dost ve akrabalarımızın istirahatı ruhu için dua ettik kendilerini tâziz ve hatıralarını tebci ettik...

Muhterem rahibimizin de büyük bir isabetle belirtmiş olduğu gibi... E... Büyük bir isabetle belirtmiş olduğu gibi...

MRS. ANTROBUS — (Dişleri arasında «sıfle» eder) Göçmüş fakat unutulmamış!...

MR. ANTROBUS — Evet: «Bunlar göçmüş fakat unutulmamışlardır.» Diyebilirim ki... Şimdiden tam bir... Ee... tam bir ee...

MRS. ANTROBUS — Emniyet.

MR. ANTROBUS — Teşekkür ederim, azizem... Evet, artık tam bir emniyetsizlikle ifade edebilirim ki yeni bir güvenlilik günü doğmak üzeredir. Geçmiş senenin parolası: «Çalışmak» dı. Ben şimdi size istikbalin parolasını veriyorum; «Keyfinize bakın!»

MRS. ANTROBUS — George otur artık.

MR. ANTROBUS — Sözlerimi bitirmezden evvel, geçen seçim kampanyası esnasında bana tevcih edilmiş olan haksız, haksız olduğu derecede kötü niyetli ve bozguncu isnatlardan birine, yalnız birine cevap vermeme mü-

lahahenizi rica edeceğim. Evet! Evet, sayın bayanlar ve baylar, bu mufritle benim hayatımın muhtelif devrelerinde defaatle rakip bir sınıfa mütasap etmeğe meyil göstermiş olduğumu iddia etmişlerdir. Bu iddialar tamamen mesnetsizdir, yalandır. Atlantic City Herald gazetesinin muhabirine vermiş olduğum beyanatta da belirtmiş olduğum gibi, yeryüzüne gelişimden bir kaç ay evvel tıpkı buradakilerin pek çoğunun yapmış oldukları gibi - ben de tüylüler sınıfı ile galsama ile teneffüs edenler sınıfı arasında hayli tereddüt ettim... fakat şu son bir milyon senedir sadece ve sadece yavru-luyanlar, kılırlar ve hicabı haciziler sınıfından olmakla iftihar ederim. (Alkışlar, «hey Koca Antrobus!» «Prens gibi adam!» «Varol Georgie!» Nidaları)

SPIKER — Teşekkür ederim. Çok çok teşekkür ederiz. Mr. Antrobus.

MR. ANTROBUS — Şimdi de aziz misafirlerimizin, eşlik ve annelik nümunesi, zarif ve sevimli bir memeliden, Sayın Mrs. Antrobus'ten bir kaç söz dinlemeyi arzu ettiklerinden eminim... Mi-sis.. An-tro-bus!

(Mrs. Antrobus kalkar, programını koltuğu üzerine bırakır ve söze başlar:)

MRS. ANTROBUS — Sevgili dostlarım, benim de birşeyler söylememe, hiç lüzum yok gibi geliyor, bana! En nihayet seçimi kazanmış olan ben değilim, kocamdır. Bununla beraber, yatak ve Pansiyon Cemiyeti Başkanı sıfatile... şuracıkta birkaç notum vardı... Evet buldum... Evet, kadınlar kolunun Başkanı sıfatile sizlere, bu güzel şehirde toplanmakta olan komitelerimizin bazılarının faaliyeti hakkında kısa bir rapor vermek faydalı olur, zannedirim... Uzun çalışmalarından sonra nihayet domatesin yenilebilir bir nesne olduğuna karar verildiğini öğrenmek, zannedirim sizleri de hayli alâkadar edecektir. Hepiniz duyabildiniz değil mi? Domates yenilebilir bir nesnedir... Deniz aşırı bir ülkeden gelen delegelerden birisi ipek böceğinin ördüğü iplikten bir nevi kumaş yapmanın mümkün olduğunu bildirmektedir... İşte burada, elimde bir de nümunesi var... Görebiliyor musunuz? Yumuşak, elâstiki bir kumaş... Bana sorar-

sanız hâyli cazip bir kumaş... Fakat ben şahsen, yüzü daha az parlak olsaydı, tercih ederdim... Yatak odalarının pencereleri açık mı olmalı? Kapalı mı! Bütün annelerin, bu mevzudaki münazaraları büyük bir alâka ile takip etmekte olduklarından eminim. En büyük mütehasssılarımızın dahi bu bahiste henüz bir neticeye varamamış olduklarını üzülerek belirtmek zorundayım. Bana öyle geliyor ki, gece havası çocuklarımızın sıhhati için epey zararlı olacaktır. Bununla beraber, aksi iddiayı müdafaa edenler arasında da hâyli şöhretli, mümtaz mütehasssılar var... Evet, sayın dinleyicilerim, görüyorsunuz ya, daha bir hayli konuşabilecek durumdayım. Malum ya Shakespeare'nin de dediği gibi: bir kadının işinin sonu gelmez! Fakat, en doğrusu sizlere teşekkür ederek yerime oturmaktır. Teşekkür ederim. (Oturur.)

SPİKER — Fakat Mrs. Antrobus!

MRS. ANTROBUS — Efendim?

SPİKER — Öğrendiğimize göre izdivaç yıldönümünüzü kutlamak üzere imişsiniz, Sayın dinleyicilerimizin sizlere tebriklerini sunmak ve sizlerden de bu mevzuda bir kaç söz dinlemek istediklerinden eminim.

MRS. ANTROBUS — Bu kibar bayın istediğini yerine getireyim... Evet sevgili dostlarım önümüzdeki ilkbaharda Mr. Antrobus'la ben beş bininci izdivaç yıldönümümüzü kutlayacağız. Kocam da bu fikrime iştirak eder mi? Bilmiyorum ama, ben kendi hesabıma bu beş bin yılın her anını teessürle yadediyorum... (Şaşkın kahkahalar.) Affedersiniz, ters söyledim, her anını... Hayır demek istiyorum ki bu beş bin yıl içinde teessürle yadettüğüm bir lâhza dahi yoktur. Sizler için temennim de benim gibi mü'ic bir nezleyle tutulmamanızdır. Bize gelince... İki çocuğumuz var... Bizim zaten her zaman iki çocuğumuz vardır. Tabii her zaman aynı iki çocuk değildi ama... Her ne ise, dediğim gibi, halen iki yavrumuz var, ve bundan dolayı da şükretmekteyiz. Evet, dediğim gibi, Mr. Antrobus'la ben beş bin senedir evliyiz. Bu beş bin senenin her yıldönümünde, yeryüzünde evlenmenin mevcut olmadığı günleri hatırlarım. Evlenme müesses-

sesini kurmak uğrunda nasıl bir mücadeleye girişmiş olduğumuz her halde unutulmamıştır. Uzaklara gitmeğe ne hacet? Şu sözlerimi duyanlar arasında bile bu muazzam mücadeleyi bu muazzam mücadelede çekmiş olduğumuz zorlukları hatırlayan kadınlar pek çoktur. Nasıl? adeta savaşmıştık değil mi? Kimimiz protesto mahiyetinde elektrik feneri direklerine bağlanmış, grev yapmıştık. Sonra hep beraber gidip senatoda epey gürültü çıkarmıştık... Her ne hal ise, sonunda, bız kadınlar, nikâh yüzüğüne kavuşabildik... Tabii, bu mücadelemizde bizlere yardım eden erkekler de olmadı değil. Fakat erkeklerin çoğu hemen her adımda önümüze birer mâni diktilerdi. Bu tarzda mücadelenin kadınlara yakışmadığını söyledilerdi... Bu acı hatıraları anmamın sebebi, şu son zamanlarda, kazanmış olduğumuz muazzam zaferi gölgeleyen ric'at hareketlerinin göze çarpmakta oluşudur... Rica ederim, çok rica ederim, benim memeli hemcinslerim. Büyük zorluklarla kazanmış olduğumuz, büyük zafere elden bırakmıyalım... Biraz evvel kocam önümüzdeki yılın parolası olarak: «keyfinize bakın!» demişti. Bana sorarsanız bu parola birçok yanlış tefsirlere müsaittir. Bana sorarsanız önümüzdeki yılın parolası «Aileyi Koruyun!» olmalıdır. Aile, tam beş bin sene boyunca yıkılmadan, kuvvetli bağlarla merbut kalmıştır... Şu halde bu müesseseyi koruyunuz! Teşekkür ederim.

SPİKER — Biz de size teşekkür ederiz, Mrs. Antrobus! (Şeffaflık kaybolur) Sizlere bugün burada yapılmış olan Güzellik Müsabakasından da sahneler gösterebileceğimizi ümit etmiştik... Genç kızlarımızın güzelliklerini takdir hususunda da büyük bir tecrübe-ye sahip olan sayın başkan Mr. Antrobus, Kralçelik tacını 1953 yılı Atlantic City kraliçesi ve Plâj yolu Tombala Salonunun sevimli sahibesi Miss. Lily-Sabina Fairweather'e giydirmişti... Fakat, maalesef vaktimiz doldu. Şimdi, programa göre, sizlere Kongre şehrini ve... keyfetmekte olan delegeleri göstermek sırası geldi... (Bando mızıkâ, Perde açılır. Plâj yolu. Seyirciler O'yanusun olmasın gereken taraftadır. Kızıl, kalın bir ip, parmaklık gibi

sahnenin önünü bir taraftan bir tarafa katetmektedir. Yine kızıl ipten korkuluklu bir rampa orkestra mahallenin sağ tarafına inmektedir. Burada kızıl bezden, büyük bir plâj şemsiyesi, yahut bir bezden kabine vardır. Ön plânda ve sağda -sahnenin solundan- bakar vaziyette sıralar vardır bu sıraların her birinde birer sokak feneri yükselmektedir. Yegâne dekor ikinci plânda dipte dükkân cephelerini temsilen ikiye metre yükseklikte iki panodan ibarettir. Bunların tabelalarında, soldan itibaren: FALCI; TUZLU SU GÜLÜ; Boş aralık. TOMBALA SALONU. ALA-TURKA HAMAM cümleleri okunmaktadır. bu dükkân cephelerinde kolaylıkla girip çıkmaya müsait kapılar vardır. Falcının kapısı rengârenk çingene bayrağı gibi bir perdeden ibarettir. Solda, sahne eteğinde, orkestra mahallinden yükselir vaziyette hava işareti yükselmektedir. Bu, üstünde serenleri olan gemi direği gibi bir direktir. Zaman zaman fırtına veya kasırgu alâmeti olarak, direğe siyah diskler yükselmektedir. Üç, tekerlekli koltuk, mağmum siyahiler tarafından itile itile sahneyi bir taraftan diğer tarafa katederler. Perde boyunca bunlar, ikide birde, bir taraftan bir tarafa geçeceklerdir. Zaman zaman delegeler sahneyi katederler. Bunlar da Mr. Antrobus gibi giyinmişlerdir. Bazıları efendi efendi geçerler, bazıları ise durup birbirleriyle kaba kaba el sakası yaparlar. İhtiyar, çingene falci dükkânının kapısı önünde oturmakta. Mısır koçanından yapılmış bir pipo tütürmektedir. Tombala salonundan tombalacının sesi duyulur.)

TOMBALACI — A — dokuz; C — yirmi altı; C — Yirmi altı, A — Dört; A — dört. B — on iki,

KORO — (Kulisten) Tombala!!! (Tombala salonunun cephe panosu titrer, bir kaç kadem havaya yükselir, sonra, yine titrek titrek yerine döner.)

FALCI — (Mihaniki bir şekilde, önünden geçmiş olan birisinin arkasından, piposu ile kendinden bahis edildiğini farketmeyen adamcağızı işaret ederek:) Böbreklerin hasta senin! Kansas City işinde de ortağın seni aldatıyor! Tam altı tane torunun olacak! Sakın yüksek-

lere çıkayım deme. (Bir diğeri-
nin arkasından, ayağa kalkarak.)
Sende de Siroz var, Siroz! (Sa-
bina tombala salonunun kapısını
du görülür. Kırmızı mayosunu
hemen hemen gizleyen mavi bir
yağmurluğa sarılmıştır. Falcinin
dikkatini çekmeğe çalışır.)

SABİNA — Hişşşt! Esmeralda!
Hişşşt!

FALCI — Kık! (Bu gülmek
gibi bir sestir.)

SABİNA — Başkan Mr. An-
trobus daha görülmedi mi?

FALCI — Hayır! Hayır!! Ha-
yır! Sen gir içeriye. Saklan.

SABİNA — Kaçıracağım diye
korkuyorum. Oh Esmeralda, bu
defa da beceremezseni, ölürüm.
İnan ki ölürüm!! Düşün bir kere
Başkan Mr. Antrobus!!! ben de
onun karısı olacağım! Ne yapıp
yapacağım!!! Ben Mrs. George
Antrobus olacağım... Esmeralda
istikbalimi okusana benim...

FALCI — Kık!

SABİNA — Pekâlâ öyle ise.
İstikbalini sana ben söyleyeyim!
(Şen kahkahalarla, avucun için-
deki çizgilere bakıp okur gibi.)
Atlantic City'de Güzellik Müsa-
bakasını kazandım. Yakında...
hütnü dünyanın güzellik müs-
bakasını kazanacağım. Sonra baş-
kan Mr. Antrobus'u o karısı ola-
cak kadının elinden alacağım...
Daha sonra, bütün erkekleri ka-
dınlarının elinden alacağım...
Dünyanın altını üstüne getirece-
ğim.

FALCI — Kık!

SABİNA — Bütün o koca ola-
cak erkekler beni akıllarına ge-
tirdikçe başları dönecek, so-
kak ortalarında kendilerinden
geçerek ayakları birbirine dola-
nacak düşüp bayılmamak için fe-
ner direklerine yaslanmak zorun-
da kalacaklar... Kuzum Esmeral-
da... Söylesene: Truvalı Helen
kimdir?

FALCI — (Hiddetle:) Deli de-
li söylenme! Hele bir Mr. An-
trobus gelsin o zaman ne yapıp ne
yapamayacağını görürsün... O za-
manlara kadar da buralardan git
bakalım. (Sabina güler, tombala
salonunun kapısına dönerken de-
legelerden bir kısmı etrafını sa-
rarlar: «Miss Lily! Miss Lily be-
ni unuttunuz mu?» «Mis Lily se-
nelerdir tanışırız değil mi?» gi-
bi sözler duyulur.)

SABİNA — Gidin! Başımдан
gidin, çocuklar! Benim gözüm
daha yukarıda, sizlerden çok da-

ha hayuk balıklar peşindeyim...
Vay Mr. Simpson! Bu ne cür'et!!
Anladık, sizler gibi sarı çizme-
lilerin de gönüllerini eğlendire-
cek birer hatun kişi bulmaları lâ-
zım... Lâzım ama, onu nereden
bulursunuz? Nasıl bulursunuz?
Buldunuz mu ne yaparsınız, her-
halde beni ulâkadar etmez! (Çı-
kar. Delegeler de keyifli keyifli
kıkırdarlar, arkasından, küme ha-
linde içeri girerler. Falcı kalkar,
piposunu sandalye üzerine bira-
kır, geniş eteklerini açar, keme-
rini şöyle bir sıkır ve seyircile-
re doğru genç bir kadın gibi kal-
çalarını çalkalaya çalkalaya iler-
ler.)

FALCI — Ben istikbalinizi
okurum. Kık! Kolay iş değildir,
bu! Herkesin istikbalini suratın-
da yazılıdır. Pek kolay iş değil.
Fakat... Fakat... Asıl mesele ma-
ziyi bilmekte. Mazimizi okuyacak
birisi var mı? Yok değil mi?
Gençliğiniz ne oldu? Söyleyin:
Ne oldu bilen var mı? Gözleriniz
başka taraflarda iken ellerinizden
sıyrıldı, gitti değil mi? Kimbilir?
Belki uykuya dalmıştınız? Belki
de sarhoştunuz! Pöh! Hepin z Mr.
Mrs. Antrobus dostlarımız gi-
bisiniz. Her gece mazinizi öğre-
nebilmek kaygusu ile uyularınızı
zı kaçıyorsunuz... Öyle ya: Bu
mâzinin manâsı ne idi? Sizlerin
mâziden edineceğiniz ibret dersi
ne idi? Düşünün! Düşünün: Ka-
fanız çatlayınca kadar düşü-
nün! Benden size hayır yok. Ben
size mâzimizi söyleyemem.
Amma, siz de öğrenemezsiniz?
Karşınıza biri çıkar da: «Ben si-
ze mâzinizi okurum!» derse, ina-
nın bana ki, böylesi düpe düz
şarlatanın biridir. arlatan diyo-
rum size, Amma ben! İstikbalini-
zi okuyabilirim. (Birdenbire ö-
nünden geçen bir tekerlekli kol-
tuk sürücüsünün arkasından ba-
ğırır!) Nüzûlün ta kendisi! (Se-
yircilere hitaben:) Kimsenin din-
lediği yok! Kık! İcinizde birinin
suratı gözüme çarpıyor! Hayır!
Utandırmamak için kim olduğunu
işaret etmiyeceğim. Amma siz yi-
ne hepiniz can kulağı ile dinle-
yin. Çünkü, kimbilir belki sizden
bahis ediyordum: Evet: Şimdi,
bu gözüme çarpan suratın sahi-
bine hitap ediyorum: Bu adam-
cağızın içindeki zemberek gele-
cek sene birdenbire boşanıvere-
cek. Sonrası; sonrası ölüm. Piş-
manlıktan ötürü ölüm... Bunun
adına Y - tipi diyorlar. Bu adam-
cağız keyif uğruna, zevk uğruna

ömür sürmesi lâzım geldiği fakat
bunu bir türlü beceremediği ne-
ticesine varacak ve pişmanlığın-
dan ötürü ölecek. Evet: Y tipi
ölüm... Sakın aynaya bakmayın!
Kızmaya hevesleneceksiniz... Fa-
kat hayır! hayır! Kızmak yok!
(Daha ileri. Sır verir gibi.) Şim-
di gelelim dostlarımızın Antro-
bus'lerin yakın âtilerine. Tabii,
şu baş dönmesini, benim gibi siz-
lerde fark ettiniz. Kık!.. Hey gi-
di baş dönmesi, hey Büyük Adam
olmanın baş dönmesi! Biranın ve
Barutun inucidi olmanın baş dön-
mesi... Sonra, ani hiddetler, şid-
detler... Sonra yine uzun bir ata-
let devresi: «Sultan benim!
Haremdeki cariyeler yelpazele-
sinler beni!» değil mi?... Amma,
başımıza ne geleceğini benim gibi
sizler de biliyorsunuz. Yağmur,
yağmur... Sel gibi yağmur. Tü-
fan! Fakat evvelâ utanç verici
yüz kızartıcı şeyler göreceksiniz!
Utanç verici şeyler... İcinizden
bazıları: «bırak boğulsun! kur-
tarmaya değmez. Boşuna gayret!
Vazgeçin! Toptan herşeyden vaz-
geçin!» diyecekler. Evet görü-
yorum. Bunu diyeceğinizi su-
ratinizden okuyorum. Fakat ya-
nıyorsunuz diyorum, size, şüp-
helerinizi, ümitsizliklerinizi ken-
dinize saklayın! Yine ucu ucuna,
Zar zor bir kurtuluş göreceğiz.
Bir avuç insanın kurtuluşu. Mah-
volmaktan, köküne kibrit suyu,
topyekûn mahvolmaktan kur-
tuluş... (Elile bütün sahneyi ta-
rayan bir işaret yaparak) Hattâ
hayvanlar bile... Hayvanların da
bir kısmı kurtulacak. Her cinsten
iki tane: Biri erkek bir dişi, her
cinsten iki tane... (Delegelerin
başları gözüktür. Kimi sahne ke-
narından, kimi orkestra mahallin-
den, falcıya dil çıkarmakta, ta-
kılmaktadırlar.)

DELEGELER — Şarlatan! Ke-
yif kaçırın Kocakarı! şom ağızlı
şarlatan!

FALCI — Ya sizler? İş işten
geçmeden cevap verin bana: Ya
sizler ne olacaksınız? Farkında-
mısınız?

DELEGELER — Kerih sesli
karga. Toz toprak, kül! Paçavra!
Şişe! Çuval!

FALCI — Haydi, haydi. Siz di-
linizi çıkarın bakalım. Amma,
yırınsanız, yine de dilinizi alnı-
nızı kaplayan ölüm terlerini ya-
layıp silecek kadar uzatamazsı-
nız. İş işten geçti artık. Haydi ba-
kalm, tufan suyunu çorba kaşı-

ğınla kaşıklayıp kaşıklayıp boşaltmaya çalışın. Bakın bakalım bir fayda edecek mı? Elinizde fırsat vardı fakat bu fırsatı kullanmasını bilemediniz!

DELEGELER — Boş ver!!!

(Kaybolurlar. Falci sola doğru bakar ve «sus!» işareti yaparak parmağını dudaklarına götürür.)

FALCI — Geliyorlar!.. Kık! Kık! Antrobüs'lar geliyorlar. İşte bütün ümidiniz. Yahut ümitsizlikleriniz... Kısacası ta kendiniz! Geliyorlar.

(Soldan Mr. ve Mrs. Antrobüs ile Gladys girerler.)

MRS. ANTROBUS — Gladys Antrobüs! Sana söylüyorum: Karnını içeriye çek!

GLADY — Amma anneciğim; böylesi daha kolay.

MRS. ANTROBUS — Pek alâ! Pek alâ! «Yeni başkanın kıızı da sakarın birisi imiş» desinler, ne yapalım? Ne olurdu sanki, birazcık gayret etsen de hanım efendi olmağa çalışsan!

FALCI — Ay-vay! Bu lâf en az yüz milyar defa tekrarlanmıştı.

MRS. ANTROBUS — Aman yarabbim! Henry de nerede? Biraz evvel burada idi; Henn-rry!... (Ani kargaşalık. Soldan bir tekerlekli koltuk görülür. Koltuğun etrafında Henry ile siyahi Koltuk sürücüsü helecanlı helecanlı birbirleriyle kovalamaca oynamaktadırlar.)

HENRY — (Sapanı elindedir.) Gözünü çıkartacağım, senin! Bögürte bögürte bağırıacağım seni!

SIYAHİ — (Aynı zamanda:) Dikkat et! Dikkat! Kafamı kızdırırsan canının yandığı gündür.

MR ANTROBUS — Henry! Ne oluyorsun kuzum. Sok cebine şu sapanı.

MRS. ANTROBUS — (Aynı zamanda:) Henry! Henry! Kendine gel!

FALCI — Ha bravvo delikanlı. Ha bravvo. Zaten şu dünya da lüzumundan fazla kalabalık değil mi? Herkes kendinden başka herkese engel değil mi ya?

HENRY — Ben bir şey yapmadım ki... Ben bir şey yapmadım ki... Birazcık eğleneyim diyordum...

SIYAHİ — Kimse benim koltuğuma el süremez! Ben olmaz dedikçe kimse benim koltuğuma el süremez... Haydi bakalım! Sen de bas buradan, rahat bırak be-

nim başını! (Homurdana homurdana koltuğunu sürer.)

MR. ANTROBUS — Ne oldu? Yine ne yaptın Henry?

HENRY — Herkes hemencecik kızıyor Herkes, her önüne geleni itip kakıyor. Gösteririm ben ona!.. Bu yaptığın bundan getiririm ben onun!

MR. ANTROBUS — Hele şu sapanı bana ver bakayım!

HENRY — Vermiyecğim. Ne ettim de geldim buraya. Keşke hiç burada olmayaydım. Keşke hiçbir yerde olmayaydım ben!!

MRS. ANTROBUS — Henry, kendine gel. Boş yere ne kurulu duruyorsun? Doğrusu seni ne yapacağın? ne edeceğiz? Bir türlü kestiremiyoruz. Haydi, haydi, sok şu sapanını cebine! Bir daha da sana ait olmayan şeylere el süreyim deme!

MR. ANTROBUS — Bundan sonra, böyle yerlere gideceğimiz zamanlar sen evde kal. Benim bundan sonra seninle alâkam yok!.

MRS. ANTROBUS — Uzatma canım, George! Olan olmuş, unut unut artık. Haydi, bak, şuracıkta hep beraber tertemiz deniz havası ile ciğerlerimizi, dolduralım, sükûnet bulalım! (Önlerinden geçen bir delege eğilerek Mr. Antrobüs'ü selâmlar, o da onu başı ile mukabele eder.) Kimdi bu selâm verdiği George?

MR. ANTROBUS — Kimse değil, Maggie. Seçimde bana karşı namzetliğini koymuş olan adam.

MRS. ANTROBUS — Ne dedin? Ne dedin? Seçimde sana karşı namzetliğini koymuş olan adam mı? (Döner, öte tarafta kaybolma üzere olan delegenin arkasından şemsiyesini sallayarak:) Sakın kocamın size selâm vermiş olduğunu sanmayın. Kocamın ömrü boyunca size selâm filân vereceği yoktur, anladınız mı?

MR. ANTROBUS — Maggie! Maggie!

MRS. ANTROBUS — Ne o? nutkunda da söylediğin bütün yalanlarından, ıftıralarından sonra, daha üstelik bir de selâm mı verecektin; yalan... Baştan aşağı yalan!

GLADYS ve HENRY — Anne, herkes size bakıyor. Herkes sizinle alay ediyor.

MRS. ANTROBUS — Eğer bil-

miyorsanız öğrenin: Benim kocam bir Azizdir, kelimenin tam mânâsile: Aziz! Sizin sokak ortasında kocama selâm vermeğe, onunla konuşmağa hakkınız yok! Anladınız mı?

MR. ANTROBUS — Maggie, kendine gel canım! Yeter artık.

MRS. ANTROBUS — George Antrobüs! İşin doğrusunu istersen pısrığın alâsın! Kendi hakkını kendin korumazsan, ben korurum.

GLADYS — Anne, elâlem içinde hiç te yakışık almıyor!

MRS. ANTROBUS — (Gülerek:) Oldu, bitti işte. İçimi düktüm, rahatladım. Keşke adamcağızın karısı da burada olsaydı, dediklerimi duysaydı. Ne ise söyleyin bakalım çocuklar: Ne yapmak istiyorsunuz?

GLADYS — Baba! Hani şu tekerlekli koltuklar var ya... Onlara... Onlara binebilir miyiz? Anneciğim ben tekerlekli koltuğa binmek istiyorum...

MRS. ANTROBUS — Bu da ne demek? Eğer yoruldunsa, otur şuracıkta, dinlen. Hayır efendim, hayır. Saçma sapan şeylere sarf edecek paramız yok bizim.

MR. ANTROBUS — Canım, o kadar da zügürtlemedik. Her halde tekerlekli koltuk gezintisine verecek üç beş kuruş buluruz, artık. Bu koltuklara kurulup gemek Atlantic City'nin şanından!

MRS. ANTROBUS — Öyle miii? Demek keyif için sokağa atacak paramız var? Halbuki ben çocuklarımızın ayağına kiydirecek ayakkabı bulmayı mucize sayıyordum. Çocukların ayakkabı masrafı mesele olurken, onların tekerlekli koltuğa kurulup keyif ettiklerini göreceğimi aklımdan köşesinden geçirmemiştim, doğrusu?

MR. ANTROBUS — Canım, buraya ne için geldik? Tatile... Eğlenmeğe değil mi? Ufak tefek keyfi masraflıklar da hakkımızdır, sanırım, Hani Maggie böyle devam edersen günün birinde beni de deli çıkaracaksın, hani!..

MRS. ANTROBUS — Pekalâ! Pek alâ! Gidin, binin! Ben şuracıkta oturur halinize kahkahalarla gülerim. Hele sen benim koltuk para mı, dolarım ibana ver bakayım... Yalnız, söylemedindi demeyin!. Önümüzde fırtınalı günler var. Evet önümüzde fırtınalı kara günler var! Bunu ben

biliyorum, iliklerime kadar seziyorum. Ama sizler orali değilsiniz, gidin, rüzgâra savurun parçıklarınızı... Aç kalmışsınız, ne umurunuzda? Bana gelince ben, daha evvel de aç kaldım. Açlığa idmanlıyım, ben.

(Delegelerden biri alaturka hamamın penceresinden başını çıkarır, kaşlarını kaldırmış olararak:)

DELEGE — Merhaba, George! Ne var, ne yok? O görüyorum, bütün aileyi beraber getirmişsin!

MRS. ANTROBUS — Yani siz de ne demek istiyorsunuz? (Delege başını içeriye çeker ve pencereyi kapatır).

MR. ANTROBUS — Maggie, bak sana söylüyorum. Benim de tahammülümün hududu vardır. Dinin, allahın aşkına söyle: Kâfi miktarda çalışmadım mı? Birazıcık olsun tatil yapmak benim de hakkım değil mi? Çocuklarıma bir koltuk gezintisi olsun yaptırılmaz mıyım?

MRS. ANTROBUS — (Yağmur yağıyor mu? Diye anlamak için avucunu açar) Her halde, bak yağmur balşadı... Zaten çok geçmeden radyoda konuşacaksınız.

MR. ANTROBUS — Sana söylüyorum, ihtar ediyorum Maggie: Benim de tahammülümün hududu vardır. Aile, maile burama geldi artık. İhtar ediyorum Sana! (Tombala salonundan Sabina gelir. Üzerinde 1905 modeli farbelalı, kırmızı bir mayo vardır. Kırmızı çorap, deniz pabucu ve şemsiye tuvaleti tamamlamaktadır. Sahte bir vekarla bel kırarak Mr. Antrobus'u selâmlar ve rampadan aşağı doğru inmeğe başlar. Mr. Antrobus'un da çocukların da gözleri üzerinde kalmıştır. Mr. Antrobus zarif bir eğilişle selâma mukabele eder.)

MRS. ANTROBUS — George Antrobus bu da ne biçim söz böyle. Aile, maile diye hakir gördüğün şu dünyanın en iyi ailesidir.

MR. ANTROBUS — Günaydın, Miss Fairweather.

(Sabina nihayet plaj kabinesinin veya plaj şemsiyesinin arkasından gözden kaybolur.)

MRS. ANTROBUS — Bu konuştüğün da kim kuzum, George?

MR. ANTROBUS — (Yarı mağrur, yarı sahte mütevazî:) Hın... Şey... (Çabuk çabuk) Solambakaherey. (Uydurma bir kelimedir)

MRS. ANTROBUS — Ne dedin? Ne dedin?

GLADYS — Amma, anne güzel kadındı değil mi?

HENRY — Baba beni de tanıştırsana.

MRS. ANTROBUS — Çocuklar, görüyorsunuz, işte babanızdan çok basit bir şey soruyorum. Siz sussanız. Evet George! Kim dedindi.

MR. ANTROBUS — Ha... Şey... Bir tanıdık, gayet iyi, ince bir kız.

MRS. ANTROBUS — Bekliyorum, George.

MR. ANTROBUS — Tanımadın mı canım, Maggie? Güzellik müsabakasında Kraliçelik tacını giydirdiğim kız işte, 1953 yılının Atlantic City güzelliği Kraliçesi...

MRS. ANTROBUS — Öyle mi? Bana Sabinaya benziyor gibi geldi de...

HENRY — (Korkuluktan bakarak) Plâj muhafızı da tanıyor onu... Uyyy... anne, hem de çok iyi tanıyor.

MR. ANTROBUS — Henry! Sen gel buraya bakayım. Miss Fairweather her bakımdan çok iyi bir kızdır dedim size. İhtiyar anaçığının yegâne mesnedi odur.

MRS. ANTROBUS — Sabina da öyle idi. Sabina da öyle idi. Amma Sabinanın iç yüzünü anlamamız için, buz dağlarının gelip evimizi yıkmasını beklememiz icap etti. Henry sana söylüyorum, şu sıraya otur bakayım.

MR. ANTROBUS — Bu kızcağızın, Sabina ile alakası yok. Bambaşka bir kızcağız bu. Bilmiyorsan öğren: Bayan Fairweather üniversite mezunudur. Hem de iftihar levhasına adı geçen bir üniversite mezunu.

MRS. ANTROBUS — Henry sen burada benim yanında otur! Gladys...

MR. ANTROBUS — (Oturarak:) Son zamanlarda biraz vaziyetleri bozulmuş ta, çalışmak, şu tombala salonunu işletmek zorunda kalmış. Ayıp mı? Her halde bütün memlekette fenerle arasanız daha afif bir genç kız bulamazsınız.

MRS. ANTROBUS — Pek alâ! Pek alâ. Daha fazla konuşulmağa değmez - Henry, biliyor musun ben daha halâ balinaları göremedim.

MR. ANTROBUS — Tam yedi dil konuşuyor. Hani onun serçe parmağında senin bütün ömründe edindiğinden daha fazla bilgi vardır.

MRS. ANTROBUS — (Sahte bir takdırde) Feykâlâde! Feykâlâde, George! Tombala salonlarında bu derece yüksek genç kızlar bulunduğuna cidden memnun oldum - Henry bu da ne kuzum? (Üzerine bir siyah disk çekilmiş olan hava işaret direği. ni gösterir)

HENRY — Nedir bu baba?

MR. ANTROBUS — Ne? Ha bu mu? Hava işaret. Bu siyah disklerden bir tane çekildi mi kötü hava var demektir. İki disk fırtına, üç disk kasırga demektir. Dört disk ise kıyamete alâmet-tir.

(Hepsi birden merakla bakarlar larken direğe ikinci bir disk daha çekilir.)

MRS. ANTROBUS — Eyvah. Ben hemen gideyim de hepimiz için birer yağmurluk satın alayım bari.

GLADYS — (Yanağını babasının omuzuna dayayarak.) Anne, daha gitme sen! Böyle oturmak hoşuma gidiyor. Bak, deniz de geliyor, gidiyor; geliyor gidiyor. Baba, siz de hoşlanmıyor musunuz?

MRS. ANTROBUS — Benim tam manâsiyle mesut, hayatından memnun bir kadın olabilmem için bir tek eksiğim var: Daha balına göremedim.

HENRY — Biz bir değil iki tane bile gördük. Nah şuracıkta. Kongreye delege gelmişler. Biraz bekleyin bulur size de göstereyim.

GLADYS — Babacığım bana birşeyler sorsana... Bana bir şeyler sorsanız.

MR. ANTROBUS — Peki. Peki kızım. Söyle bakayım Okyanuslar ne kadar büyüktür.

GLADYS — Oh Baba, benimle alay ediyorsunuz. Bunu bilmeyecek ne var: (Çabuk çabuk ezberle) Okyanusların yüzü 930.000.000 Km² dir. Ve küre yüzünün dörtte üçünü kaplarlar. Ve Okyanusların en derin noktası 8800 Metre ve Okyanusların vassati derinliği 3600 metredir. Aman babacığım bu da sual mi? Bana zor bir şey, gerçekten zor bir şey sorun?

MRS. ANTROBUS — (Kalkarak) Ben de artık gideyim de şu yağmurlukları alayım. Bana sorarsanız hava gitgide daha kötüleşecek. İnşallah fırtına senin radyo konuşmandan evvel kopmaz. Daha bir saat kadar vaktin var değil mi?

HENRY — Keşke fırtına kopsa... Keşke kopsada herşeyi Vız-zıt alıp götürse... Keşke..

MRS. ANTROBUS — Henry! George, bana öyle geliyor ki bu fırtına denizlerde de, karada da aynı şiddetle seziLEN cinsten bir fırtına olacak... Hani bana öyle geliyor ki, İnsan şöyle sağlam yapılı bir gemide olsa karadakin-den daha emniyetli olacak.

HENRY — İskelenin ucunda bağlı bir gemi var!

MRS. ANTROBUS — Öyle ise sen o gemiyi gözden kaçırayım deme, George, sen de kapa gözlerini radyo konuşmaktan evvel şöyle bir güzelce dinlen.

MR. ANTROBUS — Dinin, imanın hakkı için... Artık gözle-rimi ne vakit açıp ne vakit kapa-yacağım da emre mi tâbi? Hay-dı, haydı sen git de, yağmurluk mu alacaksın, ne alacaksın onu al!

MRS. ANTROBUS — Çocuk-lar! Size de gezip dolaşmak için on dakika izin. Tam on dakika fazla değil. Henry sen sakın si-nirini bozayım, hiddete kapıla-yım deme, Gladys, sen de ağa-beyinin yanından ayrılmı, kay-bolma. (Çocuklar koşarak çı-karlar.)

MRS. ANTROBUS — Burada rahat edebilecek misin George? (Birden bire delegeler tombala salonundan ve Tuzlu Su Güllü Kahvesinden başlarını çıkarırlar, orkestra mahallinden sesler yük-selir.)

DELEGELER — George! Geo-ge! George! Şu senin kuluç-ka tavuğunu kümeşte bıraksay-dın a. George! Kı-lı-bık Georgi-gi!

MRS. ANTROBUS — (Tehdit makamında şemsiyesini sallaya-rak:) Sütü bozuk serseriler! Ser-seriligin bundan alâsı olmaz! İn-sanın karısını Kongreye getirme-ye de hakkı yok zahir! (Dışarı çıkarken) Sakin bir aile sahibi olmanın ne ayıbı varmış, bir an-lamak. Ailenin yerine koyacak daha iyi bir şey bildikleri var mı, sanki? (Çıkar. Mr. Antrobus gözlerini kapamıştır. Falci kadın dükkânından çıkar, sol taraftaki sahneye eteğine ilerler. Öne doğru ilerleyerek müstehzi Sabina'yı seyretmeye koyulur.)

FALCI — Nah! İşte: geliyor!

SABİNA — (Yüksek sesle fı-şıldar gibi) Ne yapıyor?

FALCI — Hazır! Seni bekli-yor. Dudaklarını ısır, güzelim de

kızıllaşıp, sonra uzun-uzun da nefesini tut, yanaklarına renk gelsin!

SABİNA — Helecan içinde-yim. Bütün istikbalim buna bağı-lı. Helecan içindeyim.

FALCI — Deliliği bırak. Da-ha ne isteyebilirsin ki: Yaşı kırk-beş. Baş hafifte dönmüş vaziyet-te. Biraz evvel başkan seçilmiş... Ömrü boyunca karısından başka kadın tanımamış. Karısına da baksana: hayatında zevk diye, keyif diye, zıplılık diye, ne yapı-tıysa karısının malûmu şeyler-den ibaret!

SABİNA — (Halâ fısıldıya-rak:) Neden? Bilmiyorum amma, ne zaman böyle bir şeye niyet-lensem hep helecanlanıyorum. (Falci sahnenin ortasında durur, müteakip sahneyi seyrederek:)

FALCI — Kafamı şişiriyorsun. Artık sen!

SABİNA — Ne olur? Evvelâ falımı söyleyeydin. (Falci alaylı bir kahkaha atar, manâsız bir su-alı berteraf eder gibi bir jest ya-par, Sabina öksürür:) Oo... Mr. Antrobus... Sizinle bir dakikacık konuşmağa cüret edebilir miyim?

MR. ANTROBUS — Efendim; ha... tabi, tabi... Miss Fairweat-her.

SABİNA — Mr. Antrobus. Çok talihsizim... Çok çektim... Yok-sa, bilmenizi isterim ki, ben gü-zellik müsabakalarına filân katıl-lacak çeşit kızlardan degildim..

FALCI — Aferin... Aferin... Aferin... Tam usulünü buldun iş-te.

MR. ANTROBUS — Tabii efendim.. Tabii. Anlıyorum. Mükem-melen anlıyorum.

FALCI — Göreyim seni: İşle.. İyice işle...

SABİNA — Teşekkür ederim. Anlayacağınızdan emindim. Zaten annem de bu sabah söylemişti: «Lily, biliyormusun neden Sayın Mr. Antrobus Kraliçelik tacım sana giydirdi?» demişti. «Çünkü senin böyle müsabakalara girmeyi iş edinlen bir kız olmadığını derhal anladı da ondan.» demişti. Cidden, Mr. Antrobus, şu ka-hırlı dünyada genç bir kızcağız ne yapacağını, neye başvuracağını, bir türlü kestiremiyor... Cidden...

FALCI — İpin ucunu kaçırıyo-rsun!

MR. ANTROBUS — Fakat Miss Fairweather...

SABİNA — Yok... Yok... Cid-den bizim karşılaştığımız güçlük-

leri kolay kolay anıyamazsınız... Siz tabii sevimli eşiniz ve güzel kızınızın yanında... Biliyormusunuz Mrs. Antrobus gördüğün ka-dınların cidden en iyisidir... Ne olurdu; keşke ben de onun gibi olsaydım.

MR. ANTROBUS — Rica ede-rim... Rica ederim.. Üzülmeyiniz, canım... Dünyada her çeşit insa-na bol bol ihtiyaç vardır. Miss Fairweather.

SABİNA — Ah, ne kadar iyisi-niz de böyle söylüyorsunuz. Ne kadar iyi kalplisiniz! Kuzum Mr. Antrobus bir dakikacık boş vakti-niz var mı? Ben buralarda biraz fazla göze batardım da... Acaba bir dakikacık benimle aşağıya, plâj kabineme gelemez miydiniz?

MR. ANTROBUS — Eeee! Ta-bii... Memnuniyetle amma bir da-kika fazla değil, bir dakikacık de-ğil mi?

SABİNA — Güzel bir şeşlon-gun var; Aşağıda! Hani aklınıza bir şey gelmesin: Sizi çok, pek çok yorgun gördüm de... Daha bu sabah annem de söylemişti: Ah bari Mr. Antrobus iyice bir dinlenebilseydi, demişti. İnce, za-rif yüzünü yorgunluktan derin derin çizikler kaplamış, demişti. Siz söyleyin annemin hakkı yok mu, Mr. Antrobus? Biraz fazla çalışmıyor musunuz?

FALCI — Tombalaa! (Dükka-nına girer.)

SABİNA — Söyle güzelce uza-nıverirsiniz... Hayır... Ben ağ-zımı bile açmam, bir kelime bile söylemem.. Öylece yanbaşınızda otururum... İmtiyazlı birisi gibi... Evet, Evet: İmtiyazlı birisi gibi yanbaşınızda otururum...

MR. ANTROBUS — (Elini avuçları içine alarak:) Miss. Fairweather... Beni şımartacak-sınız..

SABİNA — Bir dakika! Seyir-cilere söyleyeceğim var: Sayın Bayanlar, baylar; Bu akşam bu sahneyi oynamayacağım. Zaten kısacık bir sahne. atlayıveririz. Olur gider. Şimdi ben size bu sahnede ne olup ne bittiğini bir hülâsa edivereyim, sonra oradan devam ederiz:

MR. ANTROBUS — (Dişlerini gıcırdatarak:) Perihan hanım!

SABİNA — Özür dilerim. Cid-den özür dilerim. Fakat bu ak-şam bu sahneyi atlamam lâzım. Evet, efendim dedigin gibi. Bu sahnede Mr. Antrobus la konuş-uyoruz, konuşuyoruz, sonunda da Mr. Antrobus karısını bırakıp

Renodan boşanma ilânını aldıktan sonra benimle evlenmeğe karar veriyor. Bütün olan biten bundan ibaret.

MR. ANTROBUS — Necdet Bey. Necdet Mahfi Bey!

SABİNA — Olanı biteni duyduunuz ya? Şimdi doğruca sahnenin sonuna geçebiliriz. Hani Mr. Antrobus sizin sözleriniz var ya... Hani bana...

(Sahne müdürü Necdet Mahfi hiddetle içeriye girer.)

NECDET MAHFİ — Perihan Hanım bu sahneyi başından sonuna kadar oynamamız lâzım.

SABİNA — Özür dilerim, Necdet Bey fakat yapamıyacağım, ve yapmıyacağım! Zaten seyircilere sahnede ne olup ne bittiğini anlattım. Piyesin devamı için ne bilmeleri lâzımsa öğrendiler. Pekalâ mütekip meclisle devam edebiliriz.

NECDET MAHFİ — Peki amma, bu sahneyi oynamamakta neden bu kadar ısrar ettiğimizin sebebini de lütfen bağışlarmısınız?

SABİNA — Gayet basit: Çünkü bu sahneden bazı kimseğin hissiyatına dokunabilecek mahiyette bazı replikler var da ondan! Herhalde Tiyatro insanların hissiyatının didikleneceği bir yer değildir!

NECDET MAHFİ — Öyle ise Perihan Hanım, lütfen pılınızı pirtınızı toplayıp eveğinizize gidin. Rolü Dublörünüze vermekten başka çare yok. Yalnız, hâdiseyi Tiyatro idaresine rapor edeceğimden de emin olabilirsiniz.

SABİNA — Dublörümü arasanız da bulamazsınız. Ben onu çoktan evine gönderdim. Hem şimdiden söyleyeyim: İdare Heyeti bana ceza vermeğe kalkarsa bende gider Valiye şikâyet ederim. Ne oluyorsunuz sanki? Ortada bu kadar heyecanlanacak bir şey yok ki.

NECDET ve MR. ANTROBUS — Peki amma, neden oynamak istemiyorsunuz? Bu sahne o kadar kötü mü?

SABİNA — Madem ısrar ediyorsunuz, Pekalâ. Söyleyeyim: Bu akşam seyirciler arasında benim de bir dâvetlim var. Kadıncağın ömrü pek mesut geçti demez. Bedbaht bir arkadaşımı tiyatroya kendim davet ettikten sonra, taş çatlasa, ona bile bile bu sahnedeki replikleri kendi ağzımdan dinletmem Muhterem muharrir beyefendi, Hayatta da

bazı kadınların tıpkı bu sahnede olduğu gibi, kocalarını ellerinden kaçırmış olabileceklerini, aklından bile geçirmemiş, galiba... Yok, yok... kerpetenle çekmeğe çalışsanız ağzımdan söz alamazsınız... Zavallı arkadaşımın hususi hayatını burada anlatacak değilim... Fakat kadıncağız tam 20 senedir evli idi... Hem de kocası zengin olmazdan evvel çamaşırı da buluşığı da hep talihsiz arkadaşım yıkamış, saçını süpürge etmişti.

NECDET MAHFİ — Perihan Hanım, Herhalde arkadaşınız sizi mazur görür. Fakat bizim bu sahneyi oynamamız lâzım.

SABİNA — Olamaz... Olamaz... Taş çatlasa ben bu akşam bu replikleri söyleyemem. Baksanıza ikide birde: «Erkekler her yedi senede bir karılarını değiştirmek isterler» gibi lâflar sonra... sonra: «bu mevzuu kökünden halletmeği bilmiş olan yegâne kimseler müslümanlardır» gibi sözler... Hayır... Hayır... Ben öyle şeyler söyleyemem!

NECDET MAHFİ — Perihan Hanım. Öyle ise siz odanıza çekilin! Anlaşılan iş başa kaldı. Sizin repliklerinizi ben süflör defterinden okuyacağım.

SABİNA — Bir bu eksikti. Görüyorum, hepimiz pusulayı şaşırmışsınız!

MR. ANTROBUS — Pek alâ. Atlayıverelim bu sahneyi.

(Necdet Mahfi ve merakla sahneye çıkmış olan diğer Aktörler)

SABİNA — Teşekkür ederim. Sizin olsun anlayış göstermenizi belkiyordum, doğrusu. Şu halde, dediğim gibi yaparız. Evet Mr. Antrobus karısından ayrılıp benimle evlenmeğe karar vermiştir. Sonra siz Mr. Antrobus olarak bana: «Yalnız bütün bunları olduğu gibi karıma anlatmak pek kolay olmayacak!» diyorsunuz... Hatırladınız mı? (Aktörler çekilirler. Mr. Antrobus eli altında mırıldana mırıldana dolaşır:)

MR. ANTROBUS — Bir dakika... Bir dakika canım... Bütün bir sahneyi atlayıp da sözün sırasını şaşırmamak kolay şey değil... Evet... Bir ara ben: «Amma karım çok inatçı bir kadındır!» diyorum. Himm... Sonra siz Himm. Tamam Miss. Fairweither... Şey Lily diyecektim... Bütün bunları olduğu gibi karıma

anlatmak pek kolay olmayacaktır. Hissiyatı kırılacak kadıncağızın!

SABİNA — Dinle, George: Başkalarının hissiyatı filân yoktur, bizim gibi... Bir başkan olan senin, bir güzellik kraliçesi olan benim gibi hissiyatı yoktur onların... Sen beni dinle, başkalarının hissiyatı filân yoktur diyorum sana. Onlara kendilerinde hissiyat olduğunu sanırlar amma boştur. Aradan iki hafta bile geçmeden yine biric partilerine, sinema sefalarına kaptırırlar kendilerini. Dinle sevgilim: Şu dünyada, senin benim gibi bir kaç kişi müstesna herkesin içi saman doludur. Hatta çoğunun içinde saman bile yoktur, boştur. Başkan seçildikten sonra bunu artık sen kendin de göreceksin ya... Şimdi sen beni dinle, Sevgilim... Şu dünyanın ta tepesinde oturan, senin, benim gibi bunu bilenlerden müteşekkil gizli bir cemiyet gibi bir avuç insan vardır. Şu dünya işte bu insanlar için yani bizler için kurulmuştur. Zaten hayat dediğin de nedir ki? İki şeyden: Keyif ve iktidardan gayri hayat nedir ki; bir yığın iç sıkıntısı, bir yığın zıplılık değil mi? Bunun böyle olduğunu sen de bilmiyor musun? Bu iki şey dışında hayat mide bulandırıcı bir nesne değil mi? Öyle ise; haydi... Gel bana gell... (Yaklaşır... Öpüşürler) İşte!.. Şimdi, karın geldiği zaman... İş gayet basit... Düpe düz olanı söyleyiverirsin.

MR. ANTROBUS — Lily!.. Lily!.. Yaman kadınsın!

SABİNA — Tabii ya... Tabii ya... (Kabineye girerler, gözden kaybolurlar. Uzaktan gök gürültüsü duyulur. Hava işareti direği üzerinde üçüncü bir siyah disk belirir. Yeniden uzaktan gök gürültüsü duyulur. Mrs. Antrobus elinde paketler olduğu halde gözükür. Etrafına bakınır, sahnenin sonundaki sıra üzerine oturur. Ve mendiliyle kendini yelpazelemeye başlar. Gladys sağdan girer. Peşinde iki delege vardır. Bacaklarında kıpkırmızı çoraplar görülmektedir.)

MRS. ANTROBUS — Gladys! GLADYS — Buradayım işte, anne!

MRS. ANTROBUS — Gladys Antrobus!!!. Nerede buldun bu müstekreh şeyleri?

GLADYS — Nereden mi? Rengini babam beğendi idi.

MRS. ANTROBUS — Hemen şimdi, şu dakika. Otele gidip o rezil şeyleri ayağından çıkaracaksın anladın mı?

GLADYS — Gitmiyeceğim işte. Rengini babam beğendi idi. diyorum.

MRS. ANTROBUS — Pek ala! Pek ala! Kal burada kal da baban seni bu halde görsün. Daha iyi olur, kal!

GLADYS — Yani babam... Şey. Babam kızacak diyorsanız gideyim isterseniz..

MRS. ANTROBUS — Yoo.. Bence hava hoş. Benim aldırışım yok! Dünyanın en müthiş kasırgası kopsa da benim aldırışım yok. Bunu da gördükten sonra ne kopsa kopsun, artık!. (Ellerini kavuşturur) Ağabeyin nerede?

GLADYS — (Hafif, çekingen bir sesle:) Gelir şimdi!

MRS. ANTROBUS — Öyle mi? Geleceği varsa onun da göreceği vardır herhalde! Benim aldırışım yok artık. Zaten babanız nerede? Onu da bildiğin yok! (Kabineden kahkahalar duyulur.)

GLADYS — (Parmaklık üzerinden eğilip baktıktan sonra) Galiba.. Anne mayolu kadınla konuşuyor galiba...

MRS. ANTROBUS — Yaa... (Sükut.) Öyle ise, konuşmasını bitirinceye kadar bekleriz. Haydi otur sen de şuraya... Yanıma.. kıpırdaşma... Ne o? Ne var? Şimdi de ağlayacak ne var? (Uzaktan uzağa gök gürültüleri. Mrs. Antrobus yağmurluğu ile Gladys'in kırmızı çoraplarını örter)

GLADYS — Çoraplarımı beğenmediniz! (Delegelerden ikisi, ellerinde mikrofon ve diğer kıvrır zımr olduğu halde girerler. Falcı dükkânının kapısında belirir, yavaş yavaş diğer eşhasta toplanır.)

RADYO SPIKERİ — Mrs. Antrobus! Çok şükür sizi olsun görebildim. Mr. Antrobus nerede ki? Her tarafta arıyoruz. bir türlü bulamadık!. Halbuki dünya Kongrelerine Radyodan hitap edecek! Vakit te gelmek üzere.

MRS. ANTROBUS — (Gayet sakın.) Birazdan gelir herhalde!

RADYO SPIKERİ — Mr. Antrobus vaktinde gelmezse, acaba onun yerine siz lütfen bir şeyler söylemez miydiniz? Mâlum ya: Senenin en mühim Radyo yayını olacak bu!

MRS. ANTROBUS — Hayır. Söylemem! Benim söyleyecek hiç birşeyim yok!

RADYO SPIKERİ — Şu halde bari sayın eşinizi bulmamıza yardım etmezmissiniz. Mrs. Antrobus? Nerede ise Fırtına kopacak... Kasırga... Tufan!

II. DELEGE — (Parmaklıktan bakarken Mr. Antrobus'ü görmüştür) Joe! Joe! Geliyor işte... Burada.

RADYO SPIKERİ — Nerede kaldınız, allahınızı severseniz, Mr. Antrobus? Beş dakikaya kadar yayına başlıyoruz. Lütfen mikrofonla bir deneme yapmanızı rica edecektik. Bütün ricamızı bir denemeden ibaret. Siz şöyle lütfen yavaş yavaş alfabeyi okuyverseniz...

(Mr. Antrobus, yüzünün hatları gergin, heybetile rampayı çıkmaktadır. Belinin sahne seviyesine ulaştığı zaman durur ve amirane bir eda ile memurlara hitabeder:)

MR. ANTROBUS — Vakti geldiği zaman ben de hazır olmasını bilirim. O vakte kadar beni rahat bırakın. Gidin başımdan. Karıma hususi söyleyeceklerim var.

RADYO SPIKERİ — (Şikâyetçi:) Mr. Antrobus! Siz de biliyorsunuz ki bu, senenin en mühim radyo yayınıdır.

(Memurlar sahnenin kenarına doğru çekilirler. Mr. Antrobus'un arkasından Sabina da rampayı turmanır.)

SABİNA — (Fısıldıyarak:) Sakın münakaşa kapısı açayım deme! Unutma ki bu işin münakaşa ile halledilir tarafı yoktur!

MR. ANTROBUS — Maggie, Ben otelden çıkıyorum. İşin gerçeğini istersen, ben senin hayatından da sıyrılıp çıkıyorum. Hem de ebediyen. Yakında Miss. Fairweather'le evleneceğiz. Tabi gerek senin için, gerek çocuklar için cömertçe nafaka bağlayacağım. Aradan bir kaç sene geçince böylesinin en doğru yol olduğunu sen de takdir edeceksin. Şimdilik söyleyeceklerim bundan ibaret.

RADYO SPIKERİ — Mr. Antrobus! İnşallah vakti gelince hazır olursunuz. Biliyorsunuz ya senenin en mühim radyo yayınıdır bu.

GLADYS — Anne: Babam ne dedi? Babamın ne dediğini duymadım ben.

RADYO SPIKERİ — Mr. An-

trobus. Bütün ricamız siz alfabe-yi okurken sesinizi denemek-ten ibaret.

TOMBALACI — A - Dokuz; A - dokuz.

D - kırkiki; D - kırkiki. C - otuz; C - otuz.

B - onyedi; B - onyedi. C - kırk; C - kırk.

KORO — Tombalaaaa.

MR. ANTROBUS — Gidin! Hep-niz gidin, diyorum size!

MRS. ANTROBUS — (Kendine hakim, gözleri önüne iğik) George suratındaki o münasebetsiz kırmızı boyaları silmeden herhalde seninle konuşamam.

MR. ANTROBUS — Bana so-rarsan ortada konuşulacak bir mevzu yok! Ben söyleyecekleri-mi hepsini söyledim.

SABİNA — Fevkalâde! Mükemmel!

MR. ANTROBUS — Sen pek ala, iyi bir kadınsın Maggie... Fakat takdir etmelisin ki şu dünyada bir erkeğin de kendi hayatını kendi sevmesi hakkıdır.

MRS. ANTROBUS — Herhalde, beşbin senemi seninle beraber yaşayarak geçirdikten sonra, benim de söyleyecek bir çift sözüm olacaktır, zannedirim.

MR. ANTROBUS — (Sabina-ya:) Öyle ya... Buna verilecek cevap var mı?

SABİNA — Fazla konuşmak hissiyatını rencide etmekten başka bir netice vermez, de! (Çabuk çabuk) eninde sonunda ne kadar kısa kesersen o kadar iyi olur, de.

MR. ANTROBUS — Hissiyatı-na hürmet ediyorum ve mümkün mertebe hissiyatını kırmamağa çalışıyorum, Maggie!

RADYO SPIKERİ — Mr. Antrobus! Direğe kasırga işareti de çekildi. Hemen şimdi başlayev-rirseniz.

MRS. ANTROBUS — (Sakin, adeta bir rüya âleminde imiş gibi:) Ben seninle evlenirken, dünyanın en mükemmel erkeği sen-sin diye düşünmediydim. Hatta seninle, seni sevdiğim için de evlenmedim. Seninle sadece sen bana bir vaatte bulundum diye evlendim. (Parmağından yüzüğünü çıkarır, içine bakar:) Senin bu vaadin, bütün kusurlarını karşılı-yordu. Tabi benim de sana olan vaadim, benim kusurlarımı örtü-yordu. İşte böylece, mükemmel

olmaktan çok uzak iki kişi evlenmişler ve birbirlerine vermiş oldukları karşılıklı vaadler, aile yuvasının temelini teşkil etmiştir.

MR. ANTROBUS — Maggie... O zamanlar ben henüz ondokuz yaşında toy bir delikanlı idim.

MRS. ANTROBUS — (Yüzü-günü tekrar parmağına geçirir.) Çocuklarınızı büyütürken de, onları koruyan başları üzerinde ki çatı değildi. Onları koruyan bizim sevgimiz de değildi. Sadece bu karşılıklı vaad idi. Ve... Bu vaad bozulduğu zaman işte... Olacak bundan ibarettir. (Elinin ani bir hareketile Gladys'in bacaklarını örten yağmurluğu çeker.)

MR. ANTROBUS — (Ani bir darbe yemiş, felce uğramış gibi kolunu uzatır, öylece kalır, sonra:) Gladys!... Aklını mı oynattın sen? Ne oldu? Topunuz birden aklınızı mı kaçırdınız siz? (Sabinaya döner) Bu senin işin! Bunları ona sen verdin!

SABİNA — Ben ağzımı açık bir kelime bile söylemedim.

MR. ANTROBUS — (Gladys'e:) Şimdi derhal otele git... Çıkar ayağından o mülevves şeyleri.

GLADYS — (İsyankâr:) Gitmezden evvel unutmadan söylemem lazım gelen bir şey var. Henry'ye dair...

MRS. ANTROBUS — (Anide kızın eline şaplatır) Haydi bakayım, mızırımı bırak şimdi... George ben onu otele götürürüm. Yalnız gitmezden evvel bir mektubum var... Okyanusta tevdi edeceğim bir mektup... Bir mesaj! (Çantasında aranır.) Bu musibet de nereye gitti? Hah... İşte! (Gördüğümüz bir şey alır, seyircilerin başları üzerinden salonun ta arkalarına doğru fırlatır.) Bir şişe! İçinde mektup olan bir şişe... Bu mektupta ise bir kadının bütün bildikleri... her şey, her şey yazılı. Bunlar şimdiye kadar hiçbir erkeğe söylenmiş şeyler değildir. Şimdiye kadar hiçbir kadına da söylenmiş şeyler değildir bunlar. Fakat bu şişe günün birinde hedefine ulaşırsa, yeryüzünde yepyeni bir devir doğacaktır. Bizler kitapların, piyeslerin anlattığı çeşit mahlûklar değiliz. Bizler ilânlarda, afişlerde görülen çeşit mahlûklar değiliz... Bizleri sinemada, radyoda da bulamazsınız... Bizler ne

sizce anlatılan esit, ne de sizin zannettiğiniz çeşit mahlûklar değiliz. Bizler, sadece ve sadece bizleriz. Eğer günün birinde bir erkek içimizden birini gerçek benliğiyle bulabilirse, işte o zaman... ancak o zaman, bütün kâinatın neden hareket halinde olduğunu anlayabilecektir. Fakat zınhar, herhangi bir erkek, herhangi birimizi inceleyecek olursa, o erkeğin ruhu-bu dünyada, ötesi dünyada sahip olduğu yegâne ruh-nah şu Okyanusun ta dibine bat-sa yeridir. Anlaşıldı mı? İşte ben diyeceğimi dedim. Haydi Bakalım Gladys gel buraya! Biz otele dönelim!

(Gladys'i elinden sıkı sıkı tutarak çeker gibi götürmek ister, fakat Gladys bir ara, kurtularak babasının yanına gelir.)

SABİNA — Görülüş şey değil bu! Sakın aldım edeyim deme!

GLADYS — Herhalde bilseniz daha iyi olur. Henry yine taşla bir adam vurdu. Tekerlekli koltukları süren siyah renkli adamlar var ya... İşte onlardan birini. Adam kan revan içinde Henry de kaçı, bir tarafa saklandı. Amma polis peşinde... Sıkı sıkıya arıyorlar. İşte ben de söyleyeceğimi söyledim. Bundan sonra annemle de benimle de bir alakamız olmayacaktır. Vız gelir bana! Çünkü bundan sonra ben artık sizi sevmem... Ederim alıştıktan bundan sonra sizi hiç kimse sevmesin diye! anladınız mı! (Koşarak çıkar Mr. Antrobus'ta arkasından.)

MR. ANTROBUS — Ben... Ben... bakayım hele... Benim yapabileceğim bir şey var mı? Bakayım hele!...

SABİNA — Sen gitme! Asa-bın bozuk iken bir yere gideyimi deme! Ne çıkar bundan? Aradan yüz sene geçince bütün bunlar unutulur, gider. Aldırma! Bak, birazdan radyo yayını başlayacak... Söyle, bir şeyler söyle! Ne olursa olsun birşeyler söyle... Ehemmiyeti yok... Dinliyenlerde bir sürü kuş balık filân... Sen birşey söylemeğe bak!...

RADYO SİKERİ — Teşekkür ederiz Miss Fairweather size minnettarız. Hazırmısınız, Mr. Antrobus!

MR. ANTROBUS — (Mikrofonu dokunarak) Bu da ne? Bu da ne? Kime hitap edecek misim ben?

RADYO SİKERİ — Unuttunuz mu Mr. Antrobus? Hemen bizimle ve topluca bütün mahlûkat sahiline hitap edeceksiniz!

MR. ANTROBUS — (Bağını kaldırarak) Bu kuşlar ne arıyor burada?

RADYO SİKERİ — Bunlar burada toplanan kuşların sadece bir kısmı! Kongremize gelen delegeler bunlar... Her cinsten, bir çift biri erkek, biri dişi.

MR. ANTROBUS — (Seyircileri göstererek) Denize bakın! Denize bakın! Şu seçaşıp duran balıklara bakın... Çocuklar burada olmalıydılar da görmeliydiler... Bak Bak... Maggie'nin Balinaları da burada... Maggie... Maggie... Koş gel senin balınar burada işte...

RADYO MEMURU — Hazırsınız değil mi, Mr. Antrobus?

MR. ANTROBUS — Ya şu sahildekilere bakın... Bütün bunların burada toplanacaklarını bana söylemediydiniz!

SABİNA — Evet, George! Bütün hayvanlar burada.

RADYO SİKERİ — (Mikrofonu filân tertiplemeyle meşguldür.) Evet Mr. Antrobus sahilde gördükleriniz omurgalıların sınıfı. Hitabenizi bitirdikten sonra aslından da birkaç kelime dinliyeceğimizi ümit ediyoruz. Lütfen şöyle buyurun. Mr. Antrobus. Biz hazırız! Fırtına başlamazdan evvel ancak bir kaç dakikalık vaktimiz kaldı. (Sükût. Endişeli bir fısıltı ile:) Haydi efendim, sizi bekliyorlar. (Ortalık adamakıllı karararmıştır. Memur sözünü bitirir bitirmez tiz bir ıslık sesi duyulur, garip zıkszıklar yapan ışıklar, sahnede, sağda solda çakar. Sahneden kalabalık kaybolur.)

MR. ANTROBUS — Dostlarım. Hayvanat âlemindeki yakın ve uzak akrabalarım... Dört kere yirmi ve on milyar sene evvel dedeleriniz şu seyyare üzerine de hayat ışığını getirdiler. (Gök gürültüleri sesini boğar. Gök gürültüleri kesilince, Mr. Antrobus'un yanında Falci görülmektedir.)

FALCI — Antrobus, kaybedilecek tek bir dakikan yok. Görmüyor musun? Direğe dördüncü diski de çekmişler... Bütün aileni toparla, iskelenin ucunda bağlı olan gemiye koş... Koş!

MR. ANTROBUS — Bütün aileni mi? Bende aile filân kal-

madı ki! Maggie! Maggie! Bak, gelmiyorlar.

FALCI — Gelirler... Antrobus! Bu hayvanları da beraber gemiye al -hepsini, her cinsten bir çift!

SABİNA — Dur. birdenbire sana ne oldu kuzum? Ne var sanki? Alelade bir fırtına işte!

MR. ANTROBUS — Maggie!

SABİNA — Burada kal!.. Ge-rekirse, bearber gideriz. (Yavaş, yavaş o da endişelenmektedir.) Alelade fırtına işte! Değil mi? söylese: Değil mi?

MR. ANTROBUS — Maggie!!! (Mrs. Antrobus gözüdür. Gladys yanındadır.)

MRS. ANTROBUS — (Hiçbir şey yokmuş gibi:) Buradayım işte... Gladys de yanımda.

MR. ANTROBUS — Nerede kaldın? Nerede kaldınız? Çabuk iskeledeki gemiye gideceğiz.

MRS. ANTROBUS — Biliyorum. Biliyorum amma daha Henry'i bulamadım. («Henry» diye çağıra çağıra karanlıkta kaybolur.)

SABİNA — (Alçak sesle, asabi, kendi kendine mırıldanır, arada sesi yükselir.) Hayır... Hayır... Heyecanlanacak bir şey yok, hiçbir şey yok... Olamaz... Olamaz... Fırtınanın böyle yüz-löresini gördüm ben!

FALCI — Kaybedecek vakit yok! Haydi, çabuk. hayvanları da, önden gemiye sür. Sonra, yepyeni bir dünya kurarsınız. Her şeye yeni baştan başlarsınız.

SABİNA — Esmeralda! George! Kuzum söyleyin bana: ciddi bir şey mi bu?

MR. ANTROBUS — (Ani bir ciddiyetle:) Haydi bakahım! Fil-ler önden... Dikkat! Yavaş yavaş. Hahh böyle.. Dikkat: Önü-nüze bakın!

GLADYS — (Rampaya doğru eğilir. Hayali bir hayvanın sırtına vurur:) Uslu uslu, dedik size... Yoksa karışmam!

MR. ANTROBUS — Kanguru-ları gördün mü; Hahh burada imişler. Haydi bakayım siz de kaplumbagalari karnunuzdaki ce-be sokun. (Diğer bir çift hayva-na; omuzuna işaret ederek:) Siz de sıçrayın bakayım şuraya... A-yak altında ezileceksiziniz.

GLADYS — (Aşağıya işaret ederek:) Baba, bak, yılanlar da gelmiş!

MRS. ANTROBUS — Henry'yi bir türlü bulamıyorum... Hen-ry!

MR. ANTROBUS — Çabuk... Çabuk olun diyorum size. Sıçra-yın sırtlarına... Sizler de Çakal mısınız? Kurt musunuz? Her ne iseniz: Kendi işinizi kendiniz gör-senize?

GLADYS — (Şefkatle göstere-rek) Baba, bak... Şuncağızlara bak.

SABİNA — Mrs. Antrobus.. Ne olur beni de beraber alsanıza... Ne olur bırakmayın beni burada.. Çalışırım. Size yardım ederim... Her işinizi görürüm. (Üç dele-ge ellerinde üstü yazılı cinsten bir bayrak taşıyarak sahneyi ka-tederler.)

DELEGELER — Ne o, George! Korku dağları bekliyor, Haa? Ge-orgie! Yetişin dostlar yağmur geliyor. Maggie semsiyem nere-de? Bakın, bakın George Amar kardeşlere ortak olmağa niyetli galiba.

MR. ANTROBUS — (Karısı-nın ellerinden tutar.) Haydi Mag-gie... Haydi, artık iskele nerede ise gökecek.

MRS. ANTROBUS — Henry'yi bulmadan şursdan şuraya git-mem. Henry! Henry!

GLADYS — Anne. Anne. Ba-ba... Çabuk olun. İskele çatır-dıyor. Anne, kopup parçalanacak şimdi.

MRS. ANTROBUS — Henry! Kabil! Ka-bil! (Henry koşarak gelir. Anaesinin yanında:)

HENRY — Buradayım anne! MRS. ANTROBUS — Ohh, çok şükür... Haydi, Yürü.

HENRY — Beni de götürere-ğinizi sanmamıştım.

MRS. ANTROBUS — Yürü di-yorum sana.

(Oğlunu önünden aşağıya, se-yirciler arasından orta yolluğa doğru iter.)

SABİNA — (Antrobus ailesi şimdi hep beraber salonun orta yolluğundadırlar. Sabina Rampan-ın üst başındadır) Mrs. Antro-

bus! Beni de götürün. Unuttunuz mu beni? Çalışır hep işinize yar-dım ederim. Bırakmayın beni bu-ralarda.

MRS. ANTROBUS — (Sabır-sız, fakat hiçbir ehemmiyeti yok-muş gibi) Tabi. Tabi. Yapacak çok işimiz var. Amma sen de çabuk ol sana.

FALCI — (Şimdi tek başına, sahneye hakimdir: Sabinaya acı bir tebessümle: Tabi sen de... Sen de: Mutbağa!

SABİNA — (Rampayı yarı et-miştir. Falcıya:) Neden? Bir tür-lü anlıyamıyorum... Benim haya-tım hep kesik kesik. Tam her şey yolunda giderken...

(Koşarak yollukta diğerlerine yetişir, şimdi delegeler sahnede belirirler. Ortada yılankavi bir dans yapmakta ve dil çıkararak jestlerle falcıya takılmaktadırlar:)

DELEGELER — Bir kayık bu-lun. Kaybedecek bir dakikamız yok... Ne olur, benim de falımı söyley misiniz Mrs. «Şomağızlı»

FALCI — Haydi bakalım siz-ler akıntıya kürek çekin, key-finize bakın...

TOMBALA SALONUNDAN — A - dokuz; a - dokuz. C - yirmi dört; c - yirmidört.

DELEGELER — Paçavra... Şi-şe... Çuval...

FALCI — Canınız istiyorsa, sizler de evinizin damına çıkın... Kapılarınızın altındaki aralıkla-rı paçavralarla tıkayayım: Baka-lım tufanı durdurabilecek misi-niz? Size fırsatın âlâsı verildi. Si-zin de gününüz geldi... Fakat geçti. Elinizdeki fırsatı kullanma-dınız. Parsayı kaybettiniz!

TOMBALA SALONDAN — B - onbeş; b - onbeş.

FALCI — (Gözlerini kasarak denize bakar:) Kurtuldular Ge-orge Antrobus: Unutma: Yepyeni bir dünya kuracaksınız... Unutma! PERDE

III. Perde

(Perde açılmazdan hemen braz evvel çatlak bir boru sesi du-yulur: İki not. Perde açıldığı zaman hemen her taraf tam ka-ranlık içindedir. Birinci perdedeki Antrobus'lerin evinin bütün panoları hemen dikilidir, fakat bunlar karmakarışık bir vaziyet-te birbirlerinin üzerine abanmış, aralarında gayri muntazam aralıklar kalmıştır. Eksik panolar arasında fon duvarının iki par-çası vardır. Böylelikle kapıyla pencere çerçevesi açıkta kalmış gibidir. Sahne, dışında dipte sağda bir kamp ateşi yanmaktadır.

Yanpırı kapıdan Sabina girer. Napoleon devrinde ordugâhtan ordugâha asker peşinde dolaşan «Fille du Régiment» kılığında, kırmızı ve mavi kurdelelerle süsüdür.)

SABİNA — Mrs. Antrobus! Gladys! Neredesiniz? Harp bitti. Harp bitti diyorum aze. Çıkın artık ortaya... Sulh andlaşması imzalandı. Neredeler acaba? Hıh... Sakın onlarda mı öldü? Misis Ann-trooo-bus! Glaaaadys. Mr. Antrobus öğleden sonra eve dönmüş olacak. Biraz evvel kendisini şehirde gördüm. Çabuk olun.. Çabuk olun da şurayı bir tertibe sokalım. Artık Harp bitti, şimdi herkes yerli yerine dönüp, mükemmel bir insan olmağa bakmalı diyor.

(Necdet Mahfi -Sahne Müdürü - girer. Bütün aktörler onu takip ederek sahnenin kenarlarında yer alırlar. Necdet Mahfi Sabinayı susturmağa çalışır.)

NECDET MAHFİ — Perihan Hanım... Bir dakika, Bir dakika!

SABİNA — Belki de evin arka tarafına saklanmışlardır.

NECDET MAHFİ — Perihan Hanım. Temsilî durdurmamız lâzım.

SABİNA — Yine ne oldu?

NECDET MAHFİ — Beklenmedik bir vaziyetle karşılaştıkta... O hususta sayın seyircilerimize izahat vermemiz lâzım...

İşıkları lütfen...

(Mr. Antrobus rolünü oynayan Aktöre) Sayın seyircilerimize vaziyeti lütfen siz izah eder misiniz?

(İşıklar yanar. Şimdi, sahnenin arkasında, Antrobus'lerin evinin fon duvarının da gerisinde yüksekçe bir Balkon, yahut bir yol inşa edilmiş olduğu görülür. Bunun sağ ve sol iki ucundan merdiven gibi basamaklar sahne seviyesine inmektedir.)

MR. ANTROBUS — Sayın Bayanlar, Baylar! Sahne arkasında maalesef talihsizce bir kaza ile karşılaştık. Evet, sayın seyircilerimiz yine bir kaza ile karşılaştık desek yerinde olacak.

SABİNA — Vah! Vah! Vah! Vah!

MR. ANTROBUS — Bu durum karşısında, Tiyatromuz idaresi sizlerden özür dilemek lüzumunu hissediyor. Tabi buna hepimizin katıldığını da ilâveye ihtiyaç görmüyorum. Şu anda, sayın seyircilerimiz, Bu piyes boyunca başımıza gelen vartaların en mü-

himmi karşısında, sizlerin biraz müsamahanızı rica edeceğim. Piyesimizde rol alan aktörlerden yedisini... Maalesef birdenbire hastalanıverdiler. Anlaşılan, yedikleri bir şey dokunmuş. Fakat ne olduğunu ben de pek iyi bilmiyorum. (Bütün aktörler, hep birden konuşmağa başlarlar. Mr. Antrobus susturmak maksadıyla ellerini kaldırır.) Rica ederim, Rica ederim! Necdet Bey, işin esasını siz biliyorsunuz, değil mi?

NECDET MAHFİ — Tabii, canım! Hâdisiye gayet sarih. Bu yedi kişi hep bir arada, aynı yemeklerden yemişler. Anlaşılan bu yedikleri arasında midelerine dokunan bir şey varmış.

SABİNA — Midelerine «dokunan» bir şey mi? Lâkırdının küfü, zavallılar düpedüz zehirlendiler. Sanki bilmiyor gibi konuşuyorsunuz. Şu sırada hepsi de Cerrahpaşa Hastahanesinde kıvrım kıvrım kıvranıp duruyorlar. Şu anda midelerini çamaşır yıkar gibi yıkıyorlar. Hepsi de sancılar içinde zavallıların...

MR. ANTROBUS — İzam etmeğe lüzum yok canım. Biraz evvel telefon aldım. Elhamdülillah hepsi de tehlikeyi atlattılar...

SABİNA — Eğer söylediğiniz doğru ise mucize demeli... Düpedüz mucize. Ne dokunduğunu pek âla biliyorum. Yumurtalı pastırma idi...

AKTÖRLER — Hayır! Hayır! Bayat balıktı.. Konserve salça diyorlar... Yok. Yok balıktı, Balık!

SABİNA — Siz benim dediğime bakın. Yumurtalı pastırma idi diyorum size! Kendi gözlerimle gördüm. İşte o müsibeti pişirdikleri kabı gördüm. Dibi baştan, aşağı küf dolu idi.

MR. ANTROBUS — Her ne hal ise... Muhakkak olan şu ki, Bu yedi aktörün bu akşamki temsilinde rollerini oynamalarına maddi imkân yok, Piyes zaten hayli kalabalık... Bu rollerin hepsi için Dublür hazırlanmamış! Mamafih, çok şükür Tiyatromuzda, bir temsilin yarıda kalamıyacağını takdir eden tiyatro-severler var! Bu arkadaşlar gönüllü olarak bu vartayı atlama hususunda

bizlere yardım etmeğe talip oldular. Esasen bu arkadaşların hepsi de tiyatromuza bağlı olan kimseler olduğundan, provalarımızı dikkatle seyretmişler. Hepsi de gerek replikleri, gerekse jestleri mükemmelen, ezbere biliyorlar... Müsaade ederseniz, bu arkadaşları sizlere de takdim edeyim: Tiyatromuzun muhaberi-si Nejad bey. Nejad beyi hep tanırırsınız, Tiyatroda handi ise bizden eskidir. Aramızdaki toplantılarda, Shakespeare'in piyeslerinden roller okumak suretile aktörlük kabiliyetini de bilfiil isbat etmiştir. İkinci yardımcımız da Tiyatromuzun değerli suflörü Altan Hanımdır. Kendisi, bu gibi vaziyetlerin mütehassısı sayılır. Gedik doldurma rekoru ondadır. Sonra, bizleri bile şaşırtmış derecede kabiliyetli iki yardımcımız daha var: Perihan Hanımın şahsi hizmetçisi Fatma ile programcı başı Kemal Ergüvenç. (Bu şahıslar, isimleri geçtikçe ilerliyerek mahviyetli bir eda ile halkı selâmlarlar.)

Şimdi, Efendim, bu arkadaşların rol alacakları sahne, hemen perdenin sonuna doğrudur. Tabii, ne de olsa, şöyle kısa bir prova yapmamız lüzumunu takdir edersiniz. Bu sahnede piyes icabı salonun da bir kısmından istifade etmemiz lâzım geldiğinden, prova esnasında, perdeyi açık tutmamız icap ediyor. İçinizde canı sıkılacaklar varsa, serbesttirler. Hole gidip sigaralarını, kahvelerini içebilirler. Tabii, salonda kalmayı tercih edenler de, canları nasıl isterse, ya bizim provamızı seyredeler, yahut ta aralarında konuşarak keyiflerine bakarlar. Yalnız konuşmaların biraz yavaş sesle olmasını rica edeceğim. Vaziyetimizi takdir ederek müsamaha göstereceğinizden eminim. Sizlere hepimiz adına teşekkür ederim: Haydi bakalım, söz sizin Necdet Bey.

NECDET MAHFİ — Teşekkür ederim... Salonda kalıp bizi seyretmek isteyenler olduğuna göre, evvelâ bu sahnenin mahiyetini anlatayım... Efendim, arkadaşımızın da belirttiği gibi, bu sahne, perdenin sonlarındadır. Erkekler harpten dönmüşler. Aile, ocakları yeniden kurulmuş, Herkes yerli yerine yerleşmiştir. Şimdi... Bu sahnede muharrir satatlerin insanların başları üzerinden geçişini, seyyarelerin... Gök-

lerde Eee... İnsanların başları üzerinden seyrini göstermek istiyor... Demek istiyor ki... Ne demek istediğini anlatmak biraz güç ama... İşte sembolik olarak demek istiyor ki, gecenin her saati bir filozof, büyük bir mütefekkidir. Meselâ saat onbiri Aristo temsil ediyor. Saat dokuz Spinoza'dır. İlâh... Tabii, bana sorarsanız bunda pek derin bir manâ aramamak lâzım ama... ne ise, Buna piyes içinde muharririn teşâürü deyip geçivermeli

SABİNA — Manâsı yokda ne demek? Bîlâkis, pek alâ manâsı var. Saat onikinin söylediği o güzelim sözleri dinlemediniz mi! Bana sorarsanız bunun manâsı şudur: İnsanlar uyurken, kafalarından uyanık oldukları zaman dakilerden, çok daha güzel, çok daha cazip fikirler geçer...

FATMA — Affedersiniz, amma... Bana sorarsanız... O... O... Affedersiniz Necdet Bey!

SABİNA — Ne diyecektin. Fatma? Söyle bakalım, çekinme!

FATMA — Necdet Bey, hatırlıyorsunuz değil mi... Hani birgün babamın da provaları seyretmesine izin vermiştiniz... Bilirsiniz ya, babam imamdır... Babam provaları seyrettikten sonra, bana bu sahnenin manâsını anlattıydı. Muharririn demek istediği şudur, dedi idi, tıpkı, satatların, yıldızların başımızın üstünden gelip, geçip, gitmeleri gibi, büyük adamların fikirleri, düşünceleri de, her zaman, hep etrafımızdaki havadadır. Bu fikirler, bu düşünceler, her zaman bize tesir eder... Biz farkında olmasak bile bu tesir mevcuttur...

NECDET MAHFİ — Yaaa... Öyle mi? Pek alâ, Fatma, teşekkür ederim. Her ne ise... Kısacası gecenin saatleri birer filozofu temsil etmektedir. Şimdi... Hazırmıyız arkadaşlar... Fatma sen saat on biri yapabilir misin? Hani: «Şuurun mevzuuna enerji ile tesahup ettiği bu iyi halini «ilâhi olarak vasıflandırırız» falan... Aristonun lâfları.

FATMA — Tabii efendim. Saat onikiyi de, saat dokuzu da ezber biliyorum.

NECDET BEY — Saat on ikiyi mi? Nejat Bey... İncil!

NEJAT BEY — Emredersiniz efendim

NECDET MAHFİ — Saat on?... Altan Hanım... Eflâton. (Altan Hanım, emre amade ol-

duğunu belirtir mahiyette başını sallar.)

Saat dokuz: Spinozadır. Kemal?

KEMAL — Baş üstüne, efendim!

(Kemal Ergüvenç üzerinde roman rakkamlarla IX yazılı, büyük yaldızlı bir levha alır. Ve plâtfonun basamaklarını çıkmaya başlar. Bu sırada Necdet Bey bir şey hatırlamıştır. Elini alana çarparak:)

NECDET MAHFİ — Eyvah... Seyyareler? Seyyareleri unuttuk!

SABİNA — Seyyareler mi? Hayrola? Onlar da mı zehirlendi idi? (Aktörler başları ile tasdik ederler.)

NECDET MAHFİ — Sayın seyyircilerimiz. Seyyarelerin ses sanatçıları olmaları lâzım. Tabi onların yerine, aktörler için olduğu gibi gönüllüler koyamayız. Artık, onların geçişlerini, şarkılarını filân hayalinizde tasavvur etmeniz lâzım. Piyesin aslında, Zuhâl, şuracıkta orkestra mahallinden şarkısını söyler. Ay taâa yukarılardadır. Merih, elinde kırmızı bir fener olduğu halde, orada, yollukta durur. Çık! Çık! Çık Yalık oldu şarkılarla filân bu sahne epey tesirli idi... Eh ne yapalım. Olanla iktifa etmemiz lâzım! Hazırmıyız, Saat dokuz: Spinoza!

KEMAL — (Ağır, ağır, balkon üzerinde soldan sağa doğru yürüyerek) «Tecrübem bana gündelik hayatın alelâde vakalarının beyhude ve manâsız olduğunu öğrettikten...»

NECDET MAHFİ — Biraz daha yüksek sesle Kemal: «Ve arzularımın, veya endişelerimin...»

KEMAL — «Ve arzularımın veya endişelerimin âmillerinin, fikir üzerinde icra ettikleri tesir müstesna, kendi başlarına ne iyi, ne de kötü olduklarını gördükten sonra...»

NECDET MAHFİ — Alt tarafını da biliyor musun? Mükemmel! Saat on: Altan Hanım; Eflâton.

ALTAN HANIM — «Şu halde. O Critias, söyle bana bir kimse kendine hükmedecek olan hükümdarı nasıl seçmeli?»

NECDET MAHFİ — İyi... İyi. Sonuna geçiverin Altan Hanım.

ALTAN HANIM — Evvelâ kendi şahsında bir nizam tesis etmiş olan bir kimseyi seçmeli değil mi?»

NECDET MAHFİ — Teşekkür ederim, Aristo... Fatma...

FATMA — «Şuurun mevzuuna enerji ile tesahup ettiği bu halini ilâhi olarak vasıflandırız. Bu, biz fanilere zaman zaman nasip olur. En zevkli, en iyi olan şey de, bu enerjidir. Fakat Tanrı buna her zaman sahiptir. Bu hal bizler için fevkalâdedir. Fakat onda çok daha fevkalâdedir...»

NECDET MAHFİ — Gece yarısı? Gece yarısı: Nejat Bey. Haa öyle ya, daha evvel de okumuştunuz. Pek alâ. Şu halde hepiniz ne yapacağınızı biliyorsunuz, değil mi? Öyle ise, şimdi perdeyi kapatın... Salon ışıkları da vansın. Her şeye rağmen piyesin üçüncü perdesi başlıyor. (Perde ağır ağır kapanırken Necdet Mahfi'nin sözleri duyulur) Sız gönüllülerin artık bu akşam kıyafet değiştirmenize lüzum yok. Kendi üzerinizdeki elbiselerle oynarsınız!

(Salon ışıkları tekrar söner. Perde yeni baştan başlar. Çatlak borazan sesi. Perde açılır Sabina girer:)

SABİNA — Mrs. Antrobus! Gladys! Neredesiniz? Harp bitti... Buraları daha evvel de duydu-nuz... (Repliğinin ana hatlarını çabuk çabuk tekrarlar.) Neredeler acaba? Sakın onlar da mı öldü!... Biraz evvel Mr. Antrobusu şehirde gördüm ilâh... (Yavaşlar:) «Artık harp bitti şimdi herkes yerli yerine dönüp mükemmel bir insan olmağa bakmalı «diyor...» Belki de evin arkasındaki saklanmışlardır. Misis Ann-tro-bus!

(Çıkar. Sahne biraz daha aydınlanmıştır. Sahnenin ortasında zeminden ihtiyatlı bir hareketle, ağır ağır, bir kapak kalkar, Mrs. Antrobus yarı beline kadar görünür, durur etrafını dinler. Saçı başı karmakarışık, edası hayli yorgun, ve yıpranmıştır. Üstünde yırtık pırtık bir elbise vardır. Bir şal başını yarıya kadar örter. Aşağıdaki birisine hitap ederek:)

MRS. ANTROBUS — Ortalık biraz daha aydınlanıyor. Karşıda, New-YoYrk veya Jersey City taraflarında halâ birşeyler yanıyor. Ne dedin? Evet ben de yukarıda birisinin gezindiğini duydum diye yemin edebilirim amma, işte bak; hiç kimsecikler yok. «Kim-se-cik-ler yok» dedim. (Sahnede dolaşmağa başlar. Kapaktan Gladys'in de başı görülür. Kucağında bir çocuk vardır.)

GLADYS — Aman anneciğim, dikkatli ol!

MRS. ANTROBUS — Gladys! Senin burada ne işin var?

GLADYS — Ne olur? Bir dakıkacık ben de bakayım. Çocuk ta biraz olsun şu temiz havayı teneffüs etsin!

MRS. ANTROBUS — Pek alâ! Pek alâ! Amına gözünü dört aç haa! Ben de bakayım bir şeyler bulabilecek miyim. Sen gözünü açıp kapayınca kadar ben sizlere sıcak bir kap çorba hazırlarım. Gladys! Gladys! Biliyor musun ne görüyorum? Hanı bizim Mr. Hawkins yok mu? İşte o, bakkaliye dükkânının önündeki kaldırımı süpürüyor. Hem de halis muhlis bir süpürge ile. Heralde zalvallık aklını kaçırmış olacak. Hem bak! Aklını kaçıran sadece bizim Hawkins değil daha başkaları da var. Daha başkaları da pervasız pervasız dışarı çıkmışlar. Doluşuyorlar.

GLADYS — Anne... Sen gitme! Anne gel Sen!

MRS. ANTROBUS — Gladys, havada bir acaiplik var baksana herkes meydanlarda... Rahat rahat gezinip duruyorlar. Bak, bak, taa sokağın ortasında kadınlar bile var.

SABİNANIN SESİ — Mrs. Antrobus!

MRS. ANTROBUS ve GLADYS — O da ne?

SABİNANIN SESİ — Gladys! Mrs. Antrobus! (Sabina girer)

MRS. ANTROBUS — Gladys bu Sabinanın sesi değilse, ben de ben değilim! Nahn işte.. Ta kendisi. Sabina! Sabina! Yaşıyorsun demek?

SABİNA — Tabii yaşıyorum işte! Ya sizler? Sizler ne alem-desiniz? Yok.. Yok sakın beni öpmeğe kalkmayın. Ben ömrüm oldukça bir daha bir insan öpmemeğe yeminliyim. Hışşt! Hele cana kapılmanın yeri değil canım toparlayınız kendinizi. Artık harp bitti. Şöyle rahat bir nefes alın. Artık harp bitti!

MRS. ANTROBUS — Harp bitmiş! İnanmam İnanmam! İnanmam!

GLADYS — Anne!

SABİNA — Bu da kim?

MRS. ANTROBUS — Gladys'le çocuğu! Yok.. Yok inanmam. Gladys bak Sabina harp bitti diyor! Oh Sabina!

SABİNA — Aman yarabbim. Yeryüzünde canlı bebek kaldı

mı? Görebilir misin? Bayağı hayağı bildiğimiz çocuk, haa? ağlayan, bağırان cinsten, canlı bir çocuk öyle mi?

GLADYS — Tabii ya.. Ağlıyor da.. Bağırıyor da.. Her şeyi mükemmelen anlıyor bacaksız!

SABİNA — Peki amına. Bunu da nereden peydahladın? Afedersin! Bu da sorulacak şey değil ya. Fakat tanı da biliyor. Şu yedi sene boyunca ordugâhtan ordugâha doluşa doluşa neyin sorulup neyin sorulmayacağını unutmuşum ben! Her ne ise, şimdi yuvasına dönecek olan evin erkeğini düşünmemiz lâzım.. Mrs. Antrobus! Haydi bakayım: gidin yüzünüzü gözünüzü yıkayın. Bu ne hal? Utandım doğrusu bu halinizden. Hem üzerinize de en güzel elbiselerinizi giyin: Mr. Antrobus öğleden sonra evine dönmüş olacak. Kendisini biraz evvel şehirden gördüm.

MRS. ANTROBUS ve GLADYS — Yaşıyor!! Dönmüş demek!! Sabina şaka etmiyorsun değil mi?

MRS. ANTROBUS — Ya Henry?

SABİNA — O da.. Söylediklerine göre o da kurtulmuş. Haydi, siz şimdi konuşmakla vakit kaybetmeyin! Kendinize bir çeki düzen verin. Gladys beslemeye dönmüşsün sen. Üzerine giyecek doğru dürüst bir şeyiniz kalmadı mı? (Sabina kadınları kapağa doğru itelemiştir)

MRS. ANTROBUS — Tabii var.. Hem de, tam bugün giymek için sakladığım, bayramlık gibi yepyeni elbiselerimiz var. Kuzum Sabina söylesene: Harbi kim kazandı?

Sabina — Konuşmakla vakit kaybetmeyin dedim ya size.. Hele siz gidip yüzünüzü gözünüzü yıkayın! (Uzaktan bir düdük sesi duyulur.) Aman yarabbim. Bu acaip ses de nereden geliyor?

MRS. ANTROBUS — Gerçekten acaip.. Tıpkı şu pabuç boyası fabrikasının öğle düdüğüne benziyor, değil mi? (Çıkıyor.)

SABİNA — Tastamam. iyi bilirsiniz. Nazar değmesin: Sulh de ne çabuk kendini gösterebiliyor. Pabuç boyası!

GLADYS — (Yarı inmiş vaziyette) Sabina sulhtan ne kadar

sonra sütcü kapımıza gelmeye başlar?

SABİNA — Elne bir inek geçirir geçirmez! Hele sen adamcağıza fırsat ver de evvelâ bir inek yakalasın! (Gladys çıkar. Sabina kısa bir an düşünerek doluşır.) Pabuç boyası! Bakındı bu iş.. Eski sulh günlerinde dünyada neler varmış? Unuttu bile! (Bağını sallar, sonra kapağın ağzına oturur, dehşetle aşağıdakilerle konuşmağa başlar.) Mrs. Antrobus! Biliyor musunuz bu sabah kendisini gördüğümde Mr. Antrobus ne yapıyordu? Belediye dairesinin kapısına bir tebliğ yapıştırıyordu. Tehliğe ne olduğunu görseniz, şaşar da kalırsınız: Ot çorbası tarifnamesi.. Evet, Evet insana ishal vermeyen yeni bir çeşit Ot çorbası tarifnamesi.. Görseniz, Mr. Antrobus hâlâ yenilikler düşünüp duruyor. Size sevgilerini ulaştırmamı söyledi. Sulh devri için bir sürü yeni fikirlerim var, diyor. Artık tembelliğin, ahmaklığın yeri yok diyor.. Ha, unuttuyordum. Mr. Antrobus'un kitapları nerede kuzum? Ne dediniz? Öyle ise, bana uzatı uzatıverin de, ortaya çıkaralım. Çünkü ilk görmek istediğim şey kitaplarım, dedi. Eğer kitaplarımı yakmışlarsa, yahut farelere yedirmişlerse, yeni bir dünya kurmanın mânası kalmaz, dedi. Dediklerini bir duysanız.. Herkes güzel olacak.. Herkes çalışacak.. Akıllı başında, zeki insanlar olacak diyor.

(Kapağın bir el iki kitap uzatır)

Bu da ne biçim dil böyle? Püü - fuüfuh! Püf! Sonra Mrs. Antrobus, sizin için de düşündükleri var. Artık tarih öğreneneksiniz, Cebir öğreneneksiniz. Gladys de, ben de öğreneneğiz.. Felsefe falan.. Dedim ya: Söylediklerini bir duysanız.. (Uzatılan iki cildi daha alır.) Hah, işte bunlar bizim dilimizden.. Dediklerini bir duysanız.. Anlaşılan, sizin bir azize, bir üniversite profesörü ile bir bar kızı karışığı yepyeni bir kadın olmanızı istiyor. Bilmem, ne demek istediğini anlatabildim mi? (İki cilt daha uzatılır.)

Ö - öö: Rusça!

(Şimdi yere uzanmıştır. Dirseği yere dayalı, yüzü avucunda, düşünceli bir eda ile:)

Evet, evet. Farkına bile varmadan sulh devri kuruluvorecek. Bir iki haftaya kalmaz, komşumuz Perkins'leri Kanasta'ya davet edeceğiz. Radyoyu açiverince hayatta muvaffak olmanın sıralarının falanca dış macununu kullanmakta olduğunu öğreneceğiz, şehre, sinemaya ineceğiz ve balmunnu suratlı kızların nasıl yaşadıklarını seyredeceğiz. Evet. Evet... Bütün bunlar yeni baştan başlayacak. Oh Mrs. Antrobus, affedersiniz amma, ben harpten bayağı hoşlandıyım. Çünkü; harpte herkes varını yoğunu ortaya koyuyor. Harp bitti diye adeta üzülüyorum. Ha!.. Az kaldı unuttuyordum Mr. Antrobus bir haber daha gönderdiydi... Duyuyor musunuz? (Henry girer. Yüzü gözü kır pas içinde, suratı asıktır. Üzerinde yırtık pırtık bir tulum vardır. Fakat, sağ omuzundan, ha koptu ha kopacak gibi, iplikle bağlı satafatlı bir amiral apoleti sarkmakta, pantolonunun sol bacağına da altın ve kızıl renkli bir zırh bakiyesi göze çarpmaktadır. Durur, dinler) Duyuyorsunuz değil mi? Henry bir daha bu eve ayak basmayacak, dedi. Gözüne gözüdürse, Henry'yi öldürecekmiş. Henry ne mi yaptı? Bilmiyor sunuz, demek? Siz de nerede idiniz a kuzum? Ne?... Dinlesenize, Henry ta tepeye yükseldi. Nenin tepesine mi, dediniz? Dinlesenize canım, anlatıyorum işte: Henry Onbaşılıktan, Yüzbaşılığa, binbaşılığa, derken Generallığe yükselmiş... Şimdi de Mareşallik taslıyormuş.. Nasıl anlatayım bilmem ki: Asıl düşman Henry... Henry düşmanımızdır. Bunu herkes böyle biliyor.

HENRY — Demek beni öldürecekmiş, öyle mi?

SABİNA — Sen de kim oluyorsun? Korkum yok senden benim. Artık harp bitti

HENRY — Asıl ben onu öldüreceğim. Hem de Öylesine çabuk ki, gözünü açmağa vakit bulamayacak. Tam yedi sene her tarafta onu aradım... Arada öldürdüklerim hep onun yerine kurban gittiler.

SABİNA — Aman yarabbim... Henry imiş! (Henry haddethi bir jest yapar)

Yok... Yok... Senden korkum yok benim. Harp bitti Henry

Antrobus! Artık senin de köşebaşındaki işsizden bir farkın yok... Onun için sen git hele bir saklanmaya bak da biz de babanı teskin edelim.

HENRY — Benim ilk isim, asıl şu menhus kitapları yakmak olacak... Bu abuk sabuk kitapların aşılacağı fikirlerdir ki dünyayı.. insana zindan ediyor. (Öne doğru tökezleye tökezleye ilerler, Kitapları tekmelemeğe başlar. Fakat, birdenbire ayağı takılır kıç üstü düşer.)

SABİNA — Sakın kitaplara dokanayım deme! Mr. Antrobus hassatan kitaplarına kavuşmayı umutluyor. Amanın Henry, öylesine yorulmuşsun ki, ayakta duracak halin yok. Otur oturduğun yerde. Nerede ise annenle kız kardeşin de gelecekler. O zaman seni ne yapacağımızı düşünüyoruz.

HENRY — Sanki onların beni düşündükleri var mı?

SABİNA — Öyle ya... Hep aynı terane... Şikâyet, şikâyet! Sizin gibilerin aklınız fikriniz hep kâfi derecede sevilmemekten, kimsenin sizi sevmediğinden şikâyet etmektedir. Madem ki sevilmeyi kadar bu kadar dert ediniyorsunuz, evvelâ biraz sevimli olmaya çalışın da. ondan sonra sevilmeyi düşünün!

HENRY — (Gazap içinde:) Kimsenin beni sevmesini falan istediğim yok benim!

SABİNA — Öyle ise, ikide birde bu bahsi açma!

HENRY — Ben ömrümde bu bahsi açmadım. Şu dünyada en istemediğim şey bir kimsenin benimle meşgul olması.

SABİNA — Aynı şeyi söyluyorsun gene. Söylediğin her söz hep aynı bahis

HENRY — Benim istediğim sevilmek değil, Herkes benden nefret etsin!

SABİNA — Öyle ya: Birincisi olmayınca, ikincisi... Fakat hepsi aynı kapıya çıkar... Mrs. Antrobus, Henry geldi. Öylesine yorgun ki ayakta duracak hali yok.

(Mrs. Antrobus ve kucağında çocuğu olduğu halde Gladys kapaktan görünürler. Birinci perdedeki gibi giyinmişlerdir. Bayan Antrobus iki ucundan eliyle tuttuğu önlüğün içinde birşey taşımaktadır. Gladys'inde omuzunda bir battaniye vardır.)

MRS. ANTROBUS ve GLADYS — Henry! Henry gelmiş! Henry!

HENRY — (Dik dik bakarak:) Yiyecek bir şeyiniz var mı?

MRS. ANTROBUS — Var tabii Henry! Hassaten bugün için sakladım idim.. Bak: En iyisinden, fırında pısmış iki patetes... Yoo! Henry birisi Babanın. Henry!!! sana söylüyorum Patateslerin birini geri ver.. Babanın diyorum sana!

(Sabina arkadan süzülerek, ikinci patetesi Henry'in elinden kapar.)

SABİNA — Diyorum size: Öylesine yorulmuş ki, ne yaptığıнын farkında değil!

MRS. ANTROBUS — Şişşt! Şu paltoyu da üstüne örteyim Odan hemen olduğu gibi duruyor... Futbolda kazandığın maddiyalar filan biraz kararmış ama, onları da yarın Sabina ile birlikte temizler, parlatırız.

HENRY — Ne dediğimi duymadınız galiba! Ben burada sizinle beraber yaşayacak değilim. Yerim, yurdum yok benim!

MRS. ANTROBUS — Bu da nasıl lâf Henry? Tabii yerin de var, yurdun da... Evin de var, ailen de... Buradan başka nereye gidebilirsin ki? Dur bakayım, alnın biraz sıcak gibi... Ateşin var galiba, Henry! Hem şu tabancanı da ver bana... Artık sana lüzumu yok!

GLADYS — (Fısıldıyarak:) Bakın! Bakın! Uyumuş bile... Lokmasını bile yutmadan uyumuş.

SABİNA — Pöh! Bütün dünyayı dehşete vermiş olan adama bakındı!

MRS. ANTROBUS — Haydi Sabina, sen işinin başına git bakayım... Şu odaları filân bir toparla, temizle...

(Henry yüzünü kanepenin arkasına doğru çevirmiştir..) Mrs. Antrobus telâşla Tabancayı çekip önlüğünün cebine koyar, sonra Sabinaya yardım eder. Sabina tavandan sarkan bir ip bulmuştur. Homurdana, homurdana bütün kuvvetile ipe asılır. O asıldıkça duvar panoları esas yerlerine doğru kayarlar. Mrs. Antrobus'ta devrilmiş masaları, sandalyeleri, yastıkları düzelterek birinci perdedeki eski yerlerine koyar)

SABİNA — İşimiz gücümüz hep yeni baştan başlamak. Yeni

baştan.. Yeni baştan.. Hep çalıp, çabalayıp yeni baştan başlıyoruz. (İpe asılır. Bir duvar panosu daha yerine yerleşir. Sabina durur, düşünceli.) Peki amma, bu yeninin eskisinden daha iyi olacağını biliyormuyuz, sanki? iddiamız neye sanki? Nasıl olsa, günün birinde, dünya baştan başa buz kesilecek.. O zamana kadar da bütün bu hadiseler hep bir daha.. Bir daha.. Bir daha.. Aynen tekrerrür edecek. Yine tu fanlar, zelzeleler...

MRS. ANTROBUS — Sabina!! Gevezeliği bırak ta, işine bak!

SABİNA — Pek alâ! Hani yaptığımı alışkanlık yapıyorum. Yoksa inandığımdan değil!

MRS. ANTROBUS — (Damarına basılmıştır.) Yetti artık, Sabina! Şimdiye kadar, bıraktım, dilediğin gibi konuştun. Fakat yetti artık! Artık bu saçma sözleri dinlemek istemiyorum. Herkesin.. Bir ev çeviren herkesin bildiği şeyleri sana ben mi anlatacağım? Herkesin birbirinin gözlerinden okuyabileceği şeyleri, söylemeğe lüzum olmayacak derecede aşikâr şeyleri sana ben mi anlatacağım? Madem öyle dinle:

(Mrs. Antrobus ipi yakalar.) Ben, yedi değil yetmiş sene bodrumda yaşadım, ottan, ağaç kabuğundan çorba yapıp içirim de, yine de bu dünyada yapılacak benim de bir işim olduğundan, hayatın bir gayesi olduğundan bir an bile şüphe etmem.. Üzerime düşen vazifeyi yaparım.. Anladın mı?

SABİNA — (Korkmuştur) Anladım, efendim.

MRS. ANTROBUS — Sabina, şu evi görüyor musun?... «Cedar Street'de 216 Numaralı şu evi görüyor musun?

SABİNA — Görüyorum, efendim.

MRS. ANTROBUS — İşte sadece şu evin bile mevcudiyetini bilmek demek, aklımızı başımıza topladığımız zaman, şu dünyada neler yapabileceğimiz hakkında bir fikir edinmek demektir. Çocuklarımızın, bizlerin, artık varlığımızı inkâr edebileceğimiz, isyân edebileceğimiz devir çoktan geçti. Anlıyor musun? Bize varlığımızı sağlayabilmek uğrunda nice kişiler ıstırap çektiler can ver-

diler. Bizim ağız açacak habermiz yok artık! Anlıyor musun? Şu halde, kolumuzu sıvayıp bizim de evi bir düzene sokmamız lâzım. Haydi sen geç mutfaka yiyecek birşeyler hazırlamağa bak!

SABİNA — Yine mutfak: hep mutfak... Neden sanki nereye gidersem gideyim, ne kadar uzağa gidersem gideyim, dönüp dolaşıp, hep mutfakta buluyorum kendimi? (Çıkar.)

MRS. ANTROBUS — (Halâ son sözlerini hatırlamaktadır... Yavaş yavaş sükûnet bulur. Ve hülyalı bir gülümseyişle:) Hih! Rahip kızı olduğum nasıl da belli? Zavallı babacığım, öleli beşbin sene oluyor. Amma sanki içimde onun sesini duyuyorum gibi geldi bana... O... O... daldırılmışım.. Az kalsın Henry'i uyandıracaktım

HENRY — (Uykusunda yarı anlaşılır şekilde sayıklar:) Arkadaşlar.. Ne yaptılar bize? Bize ne yaptılar? Adım başında yolumuza set çektiler.. Herşeyi herşeyi, gasp ettiler.. Sizler de hep tahammül ettiniz!. Uyanmıyacak mısınız? Gözlerinizi açmıyacak mısınız?

MRS. ANTROBUS — Hişşt, Henry! Uyu yavrum, uyu! Uyu! A - f - rin!.. Haydi bakalım, şimdi de gidip Sabinaya yardım etmeli.

GLADYS — Anne! Ben çocuğu arka bahçeye çıkarıp havalara kaldıracam. Çocuğuma da göstereceğim. Artık korkacak hiçbir şey kalmadığını ona da göstereceğim.

(Gladys Mutfak tarafından çıkar. Mrs. Antrobus bir kere daha Henry'e bakar, sonra mutfak tarafından çıkar. Henry uykusunda depresir. Mr. Antrobus girer. Elleri paket doludur, bir havuç kemirmektedir. Hafifçe topallıyarak yürür. Birinci perdedeki elbisesi üzerine, boynuna göre çok uzun, etekleri yeri süpüren bir kaput geçirmiştir. Paketleri bırakır, yere düşürür ve durup etrafına bakınır. Birden gözleri Henry'e takılır. Onun da sözleri daha fasthleşmiştir.)

HENRY — Size söylüyorum! Kaybedecek bir şeyiniz kaldı mı ki? Ne çekiniyor sunuz? Sorarım sizlere: Sizin için ne yaptılar, sanki? Tabii ya: Hiç! Hiç! Öyle ise, siz de herşeyi yakın,

Herşeyi! Vurun, kırın. Önünüzü ne gelirse yakın! Sonra biz yeni baştan başlarız. Gösteririz onlara! Bu iş nasıl yapılır, gösteririz onlara. (Antrobus tabancasını çıkarır, namluyu yere doğru tutar. Arkası seyircilere dönük olduğu halde, geri geri rampa doğru çekilir. Henry'in sesi bütün bütün yükselmiştir. Kendi gürültüsünden kendisi, bir sıçrama ile uyanır. Bir an Baba oğul birbirlerini müzerler. Sonra Henry bir ânî hareketle doğrularak oturur. Müteakip sahnede Henry bir türlü anlaşılmamış, yahut yolunu sapmış bir genç gibi değil fakat şiddetli, bir türlü yola getirilmeyen kötülüğün timsali olarak oynanacaktır.)

— Haydi yap yapacağını! (Sükût) Sakın senden korkuyorum, sanmayın! Haydi diyorum. Niyet ettiğin işi yap. Haydi (Hiddetle:)

Vursana.. Ne duruyorsun, vursana beni! Senin kanından olduğumu düşünmene lüzum yok! Zaten benim babam, annem, kardeşlerim falan yok. İstemiyorum, hiçbirini istemiyorum. Benim üstümde bana hükmedecek birini de istemiyorum. Kendi başıma buyruk, yapa yalnızım ben.. Bütün istediğim bu: Yalnız olmak. Anladın mı? Yalnız olmak! O halde ne duruyorsun, vursana beni!

ANTROBUS — Şu dünyada, görmek istemediğim birisi varsa, o da sendin. Seni görmek bile bütün tasavvurlarımı, bütün ümitlerimi kurutuyor. Keşke hâlâ harpte olaydık. Çünkü seninle savaşmak, seninle beraber yaşamaktan çok daha kolay. Seninle beraber yaşamağa kıyasen harp bir zevktir. Duyuyor musun? Ta orta yerinde sen olacak olduktan sonra, bir sulh ve sükûn devri kurmak için boşuna didinmek, tense, harbetmek zevktir. (Antrobus pencerenin yanına gider.)

HENRY — Benim senin kuraçağın sulh ve sükûn âlemine katışacağım yok. Ben buralardan uzaklara, çok uzaklara gideceğim. Kendi âlemimi kendim kuracağım.. Bir insan oğlunun yaşamasına elverişli bir âlem. Hür insan oğlunun yaşayabilmek imkânının, fırsatının, bulabileceği, istediğini istediği gibi yapabileceği bir âlem.

ANTROBUS — (Birdenbire duralar. Duyduklarından ümide kapılarak bir an düşünür. Sonra elindeki tabancayı pencereden atar, ümitle oğluna döner.) Henry... İster misin? İster misin bir kere daha deneyelim?

HENRÜ — Deneyelim mi? Neyi deneyelim? Burada yaşamayı mı? Şehre indikçe, senin gibilerini görüp de yaşlıdır diye hürmet etmeyi mi? Köşe başlarında, koyunlar gibi durup kırmızı ışığın değişmesini, yeşil olmasını beklemeyi mi? Efendiden ses çıkmaz, nazik bir genç olmayı mı? Yâni düpe düz koyun olmayı mı? Kokmuş kitaplarından çıkardığın kokmuş bayat şeylere inanmayı mı? İstemem! İstemem! Senin olsun. Ben kendi âlemimi kendim kuracağım ve dünyanın nasıl olması lazım geldiğini sana göstereceğim!

ANTROBUS — (Hiddetli:) Daha kendi kendini nizama, zaptı rapta sokmadan, içinde başkalarının da yaşayacağı bir âlem kurmayı nasıl düşünebiliyorsun? Sakın aklından çıkarayım deme: Kafandaki acııp hürriyet mefhumunu, her şeyi kendine yontmak, her şeyi gasbetmek fikri ile karıştırmakta sen devam ettikçe, ben de, son nefesimi verinceye kadar seninle uğraşacağım, seninle savaşacağım. Bir an için sana merhamet duymıyacağım. Seni dünyanın dört bucağında kovalıyacağım. Sen de ben de aynı şeyi istiyoruz. Fakat benim gibi senin de istediğin, senin gibi benim de istediğim bu aynı şey üzerinde, senin gibi başkalarının da hakkı olduğunu sen kabul etmedikçe, sen benim can düşmanımsın! Karşıma çıkmıya gör; mahfederim seni... Ne o? Annen mutfakta galiba, sesi var. Anneni gördün mü?

HENRY — Annem filân yok benim. Sok şunu kafana ki benim yerim, yurdum yok. Benim burada şim yok! Ailem, evim yok benim!

ANTROBUS — O halde?.. O halde, söyle bana: Neden buraya geldin. Koskoca dünyada seçe seçe neden burayı seçtin... Koskoca dünyada bula bula neden New Jersey Eyaletinin Excelsior Şehrinde, Cedar Street'deki bu 216 numaralı eve döndün... Söyle-sen!

HENRY — Geldimse, ne çıkar?

Geliş şöyle bir bakmak istedim-se ne çıkar, acaba?

ANTROBUS — Haydi, haydi... Boş lâfı bırak. Evin de var, yuvan da... Annen geldiği zaman, terbiyeni, edebini bozmamalısin, anlıyor musun?

HENRY — (Vahşi bir eda ile) Ne dedin? Ne dedin? «Terbiyeni edebini bozmamalısin» dedin öyle mi? Bir daha bana böyle lâf etme «mamalısin» falan diye konuşma benimle!

ANTROBUS — Sus dedim sana! (Mrs. Antrobus ile Sabina girerler)

HENRY — Bana kimse emir veremez. Kimse bana «malısin... mamalısin» diyemez. Bütün ömrümde herkes bana karşı koydu... Herkes... Herşey... Hepiniz... Ben artık hür olacağım. Anladın mı... İcap ederse bütün dünyayı yakıp yıkacağım, önüme geleni öldüreceğim, fakat hür olacağım... Önüme geleni... Bana karşı koyanı diyorum sana... Anlamıyor musun... Seni de... Seni de... Görürsün, seni de... (Antrobus'a doğru ilerler âni-de Sabina aralarına girer. Kendi adına konuşmaktadır)

SABİNA — Durun, durun, diyorum size! Vaz geçin bu sahneden... Dün akşamki temsilde olanları unuttun mu? Durun... O-yunu durdurun! (İki adam solu-ya solu-ya birbirlerinden ayrılırlar. Henry ellerile yüzünü kapatır.)

Unuttun mu? Dün akşam az kalsın boğacaktın! Düpe düz katil olacaktın. Kendinden geçmiş, adeta vahşileştin... Durun diyorum size!

HENRY — Haklısınız! Afedersiniz. Ne oluyorum? Ben de anlıyamıyorum. Aramızda geçmiş birşey yok. Garez filân değilim ona.. Bilâkis sayarım... Takdir ederim onu... Fakat ne yapayım... Birşeyler oluyor, kendimi kaybediyorum... Piyeste olduğumu unutuyor, ta eski günler... çocukluğum... on beş yaşında olduğum günler geliyor gözümün önüne.. Sanki.. Sanki.. Dinleyin, bakın: Öz babam kırbaçla döverdi beni. Cumartesi akşamları, dışarı çıkmıyayım diye odama kilitlerdi beni. Hiç bir zaman doyasıya yemek yemedim. Hiçbir zaman bana yetecek kadar harçlık vermedi, doğru dürüst giyecek birşey almadı. Şehre inmekten, arkadaşlarım arasına katılmaktan u-

tanıdım hep! Danstı, partiydi nedir? bilmedim. Babam da, anıcam da, ne yapmak istedimse, hep karşıma bir sürü usul, bir sürü kaide çıkardılar. Doğru dürüst, insan gibi yaşamama mâni olmak istediler... Affedersiniz... Öür dilerim.

MRS. ANTROBUS — (çabuk çabuk:) Bilâkis... Bilâkis... söyle içini dök!

HENRY — İşte bu sahnede de... Sanki lisede talebe olduğum günler gibi... İçimde bir boşluk var. Nefret edilmenin, her adımda bir mâniya ile karşılaşmanın boşluğu... Ve insanın içindeki bu boşluk, insana vurmak, savaşmak, öldürmek fikrini aşıyor. Sanki... kendi kendini öldürmek için bir başkasını öldürmek lazımımış gibi geliyor insana.

SABİNA — Hakkın yok! Hakkın yok! Ben babanı da amcanı da anneni de tanırdım... Bütün bu söylediklerin kendi kuruntundan ibaret. Hepsi... Hepsi senin için ellerinden geleni eksik etmediler. Nasıl olur da böyle konuşabilirsin. Seni odana kilitledikleri masalını da nereden uydurdun?

HENRY — Kilitlediler! Kilitlediler, diyorum size! Boyuna yüzüme karşı; «Keşke dogmaz olaydın!» derlerdi.

SABİNA — Kuruntu!

ANTROBUS — (O da kendi adına konuşmaktadır. O da kendi kendini ittiham etmektedir. Fakat soğuk ve mütehirler:)

Bir dakika! Bir dakika!... Benim de söyleyeceklerim var. Bu Sahnede beni gerçekten boğmak istemesi, sadece onun hatası değil. Benim de kabahatim var. Bende, benim şahsımda ona geçmişteki bütün ıstıraplarını hatırlatan birşey görmemiş olsaydı, tabiatile kendini kaybetmez. hislerine kapılmazdı. Duymadınız mı? İçinde bir boşluk olduğundan bahsetti. Benim de içimde bir boşluk var. Evet, benim de var. Çalış... Çalış... Durmadan, dinlenmeden habire çalış... Benim de bütün yaptığımı bundan ibaret. Doğru dürüst yaşamak nedir? Unuttum ben artık. Tevekkeli değil çocukcağız kendini kaybediyor.

MRS. ANTROBUS — Hahh şöyle... Sen de içini döktün!

SABİNA — Topumuz aynı malın soyundanız... Topumuzun içi dolu!

MRS ANTROBUS — (Baş salur, Sonra derler. Müşfik.)

Haydi, Gel benimle... Gel de başını soguk suya tutulun.

SABİNA — (Fısıldıyarak:) Siz bana bırakın... Ben onu idare ederim. Eskiden beri, ailecek tanışırız biz. Sizin piyese devam etmeniz lazım. Haydi, gel.., biz gidelim. (Henry, Sabina ile çıkmak üzeredir. Fakat kapıda birden döner Antrobüs'a)

HENRY — Sağ olun! Söylediklerinize teşekkür ederim. Merak etmeyin, Yarın akşam hadise çıkarmam, artık. Artık bu sahnede kendimi kaybetmiyeceğim... Söz size! (Henry ile Sabina çıkarlar. Antrobüs ön kapıya doğru giderek sandalyeyi masaya yaklaştırır.)

MRS. ANTROBUS — Ne o, George? topallıyor musun?

ANTROBUS — Biraz... Geçen harpte aldığım eski yara tepti de... Mamafih pek zarar etmiyor.

MRS. ANTROBUS — (Pencereden bakarak:) Tek tük ışıklar görünüyor... yedi seneden beri, ilk ışıklar... Sokakta ahali aşağı yukarı dolaşıp ışıklara bakıyor. Hawkins'in dükkânın arkasındaki otomobil park yerinde ateş yakmışlar, sulhu kutluyorlar. Tıpkı bostan korkuluğu gibi, ateş etrafında sığıraşp ,dans ediyorlar.

ANTROBUS — Demek ateş yakmışlar... Demek yedi senedir yakılanlar yetişmemiş... Maggie Köpek öldü mü?

MRS ANTROBUS — Ohoooo! Çoktaaan... Excelsior'da köpek filân kalmadı... Her neyse, sen geri döndün ya... Dile kolay: Yedi sene bu! Artık mektup filân beklediğim yoktu. Tek tük aldıklarım da zaten altı ay.. Hattâ bir sene gecikiyordu.

ANTROBUS — Öyle... Okyanuslar mektup dolu... Batan gemilerde, yerine ulaşmayan mektuplar da var...

MRS ANTROBUS — George otursana... Yorgunsundur...

ANTROBUS — Yok... Yok. Ben oturmıyacağım... Sen oturmana bak. Evet yorgunum... Yorgunum ama, duramıyorum... İçim rahat değil. (Karısı kendine doğru gelirken: Birdenbire:)

Kaybettim!.. Maggie, kaybettim artık!

MRS ANTROBUS — Ne söylüyorsun, George? Neyi kaybettin, Allah aşkına?

ANTROBUS — En mühim şeyi: Yeni baştan başlamak arzusu... Yeni bir dünya kurmak arzusunu kaybettim.

MRS ANTROBUS — (Masanın sağındaki iskemleye oturarak:)

Aldırma, Yine gelir.

ANTROBUS — (Pencerededir.) Kaybettim, diyorum sana!. Şu anda, yegâne hissettiğim şey tıpkı şu ateş etrafında dans edenler gibi, sadece bir ferahlıktan ibaret... Yegâne arzum kendimi salıverip şöyle bir rahata kavuşmak... Kendimi eski teraneye kaptırıp koyuvermek... Komşuların bahçemdeki çimenleri çiğnemelerini önlemekten başka bir şeyi kaygı edinmemek... Himm... Halbuki harp içindeyken... Kan, toz, toprak ortasında, soguk sıcağ demeden, gece gündüz... Gece, gündüz, Maggie gözlerim hep hayallerle doluydu... Harp bir kere sona erdikten sonra yapacağımız şeylerin hayalleri... İnsan harbederken hep daha iyi günlerle, daha iyi bir hayata kavuşacağını düşünüyor. Fakat sulh gelip çatınca, insan rahatından başka bir şeyi umursamıyor. Evet: Arzumu kaybettim... Hasta gibiyim... Yorgunum.

MRS. ANTROBUS — Dinle, bak: Çocuk ağlıyor! Duyuyor musun? Gladys de birsiyle konuşuyor. Belki yine Henry'yi teskin etmeğe çalışıyordur... Biliyor musun George? Gladys'le ben burada kötebekler, fareler gibi yer altında yaşamağa çalışırken... Şu yavrucağı yaşatalım diye aklımızı kaçırmak derecesine geldiğimiz günlerde... bizle hayata bağlayan yegâne şey, bütün bu ıztıraplar içinden senin iyi birşeyler bulup çıkarıp, bizlere getireceğin ümidiydi. Geceleleri.. karanlıklarda hep birbirimize bunu fısıldaşırdık. Aklığımızı unuttur, hep bunu söyleşirdik... Ohh George bu arzuyu kaybetmemen... Tekrar bulman lazım... Düşün bir kere bizelri bunca yıldır hayata bağlayan başka bir şey var mıydı diye düşün! Şimdi bile rahatımızı aradığımız yok! İcabederse gene de ıztıraba, acıya katlanırız. Fakat, yeter ki sen bize vaadini tekrarla!..

(Elinde yanmış bir lâmba olduğu halde Sabina girer. Birinci perdedeki kıyafetindedir.)

SABİNA — Mrs. Antrobüs!

MRS. ANTROBUS — Ne var,

Sabina?

SABİNA — Bana ihtiyacınız var mı?

MRS. ANTROBUS — Hayır yok. Yatabırsın.

SABİNA — Mrs. Antrobüs... Eğer müsade ederseniz ben de şu ateş yakılan yeri görmek, harbin sona erdiğini kutlamak istiyorum. Hem sonra, Gem Sinemasını da açmışlar, Mrs. Antrobüs reklâmı olsun diye, her kadın müşteriye elde boyanmış, aklı bir çorba kasesi hediye edeceklermiş... Birimizden birimiz gitssek diyorum...

ANTROBUS — İyi amma Sabina, bilet parası nerede? Ne zamandır para yüzü görmedim ben!

SABİNA — Paraya lüzum yok ki... Ne götürürseniz alıyorlar... Bende. Bende fazladan... Kuzum Mrs. Antrobüs kimseyle söylemezsiniz değil mi? B.raz kanuna aykırı da... Amma, size de veririm.

ANTROBUS — Vereceğin ne ki?

SABİNA — Size de veririm... Dün birçok verdilerdi de bana... Sığır eti komprimesi... (Mrs. Antrobüs döner, sükûnetle)

MRS. ANTROBUS — Bilmiyor musun Sabina? Bunları işe merkezine iade etmek lazım. Dağıtmayı onlar yapacaklar... Kimin ihtiyacı olduğunu onlar daha iyi biliyorlar...

SABİNA — (Parlıyarak:) Mrs. Antrobüs! Bu harbi ben çıkarmadım. Benim harp marp düşündüğüm yoktu. Hem bana sorsanız, bizim çektiklerimizi çekmiş olan herkesin, eline geçeni kapmak hakkıdır. Siz çok iyi bir insansınız Mr. Antrobüs. Fakat, daha başlangıçtan beri, herkesin evvelâ kendi çıkarını düşünmesi lazım geldiğini idrak etse idiniz, şu ölümlü dünyada çok daha rahat ederdiniz. Esas kaide bu... Bu ötedenberi böyle idi; her zaman da böyle olacak... Hele şimdi... (Ağlıyarak:) Çok kötü bir dünya bu... Siz de biliyorsunuz ya, çok kötü... Bir vakitler düzelir, birşeyler yaparlar da düzelir diye düşünüyordum... Fakat nafile... Nefret ediyorum... Nefret ediyorum... (Yavaş yavaş ilerler, çantasından altı tane sığır eti komprimesi çıkarır.) Pek alâ! Pek alâ! Alınız işte!

ANTROBUS — Teşekkür eder-

rim, Sabina.

SABİNA — Ne olur? Bir tanecek bana bırakmaz mısınız? Sinemaya gidecektim. (*Antrobus sessizce bir tane verir.*) Teşekkür ederim.

ANTROBUS — Allah rahatlık versin, Sabina.

SABİNA — Mr. Antrobus. Siz benim dediklerime bakmayın! Ben alelade bir kızcağızım... Anlıyorsunuz değil mi? Alelade, basit bir kızcağızım... Fakat siz zeki... Hem de çok zeki bir adamsınız... Alfabe... Tekerleği falan hep siz icat ettiniz... Daha başka şeyler de icat etmege niyetiniz varsa, bana aldırmayın... İşinize bakın... Yalnız arada bir, benim de bir sinemaya gitmek hakkım... Başka türlü, asabım tahammül etmiyor... Amma dedim ya, şu acalıp dünyayı, şu çılgın âlemleri bir düzene sokmağa niyetiniz varsa, ben de sizinle beraberim. Emin olun ben de sizinle beraberim. Çünkü... Çünkü... Allah rahatlık versin. (*Çıkar. Antrobus neşe ile hafif gülümseye başlar.*)

ANTROBUS — Şimdi düşünüyorum da hatırlıyorum... Harp boyunda kafam düzgün işleyip de, her şeyi... doğru dürüst her şeyi ihata ettikçe kafamda hep üç şey vardı... Hep üç şey... (*Sabinanın çıktığı tarafı işaret eder.*)

İnsanların şaşkınlıklarını ve ihtiyaçlarını ifade eden sesleri... Senin, çocuklarımızın ve yuvamızın hayali... ve... ve... Maggie. bir türlü sormağa cesaret edemedim... Kitaplarım, Maggie... Kitaplarım... Bir şey olmadı ya?

MRS. ANTROBUS — Hayır... İşte bir kısmı burada... Biraz daha eskidiler. O kadar.

ANTROBUS — Evet... Hatırlıyorum musun, Maggie?... Daha evvel de, bir kere daha az kalsın kitaplarımı kaybedecektik. Nihayet, mahzenlerden, bodrumlardan, köşeden, bucaktan birkaç yıpranmış cildi kurtarabildiğimiz zaman bu birkaç kitabın içindeki fikirler dahi humma ateşi gibi herkesi sarıvermişti. Hemen hemen sırf onların sayesinde dünyayı yeni baştan kurmuştu... (*Durur, elinde kitap, yazılara bakarak.*)

Hiç bir zaman hayatın mücadele demek olduğunu uzun boylu hatırımdan çıkarmış değilim. Şu dünyada, iyi ve güzel olan her şeyin anbean, tıpkı sırat köp-

rusünden geçer gibi, tehlikeye maruz olduğunu... Bunları muhafaza için savaşmak... İster bir tarla... İster bir aile ocağı, ister ana vatan uğruna olsun savaşmak lâzımı geldiğini biliyorum. Benim bütün istediğim yeni yeni dünyalar kurabilmek fırsatı... Ve ulu Tanrı da hiç bir zaman bu fırsatı bizlerden esirgemedi... Bizlere... (*Kitabını açar.*) Yolgösterici sesler vahyeyledi; hafızamıza, ihtar mahiyetinde, geçmiş hatalarımızın hatırasını işledi! Maggie, seninle ben, sulh devrinde de, harp günlerinde kurmuş olduğumuz hayalleri, vermiş olduğumuz kararları hatırlıyacağız. Beraberce epiy uzun yol aldık... Çok şeyler öğrendik. Daha da çok şeyler öğreneceğiz... Bu uzun yolculuğumuzun her adımını işte, burada kayıtlı... (*Masa başında durur, elindeki kitabın sayfalarını ağır ağır çevirir.*) Harpte iken bazı bazı - meselâ bir tepede bütün gece nöbet tutarken bu kitaplarda yazılı kelimeleri, cümleleri hatırlamıya çalışırdım. Bazı bazı, parça parça cümleler hatırıma gelirdi. Sonraları, artık gecenin saatlerine isimler vermeğe başladım idim. (*Oturur, kitaptan bir sahife arayarak.*)

Saat dokuza Spinoza ismini vermiştim... Dur bakayım, neredeydi: «Tecrübem bana gündelik hayatın alelade... (*Arka duvar panosukalkmış, plâtfon meydanı çıkmıştır, Kemal Ergüvenç, elinde rakkam levhası olduğu halde, soldan sağa doğru yürüyüşe başlamıştır.*)

KEMAL — «Tecrübem bana gündelik hayatın alelade vakalarının beyhude ve mânasız şeyler olduğunu öğrettikten ve ben, arzularımın veya endişelerimin âmillerinin, fikir üzerinde icra ettikleri tesir müstesna, kendi başlarına ne iyi ne de kötü şeyler olmadıklarını gördükten sonra, nihayet insandan insana intikal edebilecek gerçekten iyi bir şeyin mevcut olup olmadığını araştırmaya karar verdim.» (*Hemen araya fasıla koymadan Altan Hanım, elinde roman rakkamı ile on yazılı bir levha olduğu halde plâtfonu katetmeye başlar. Gladys de mutfak kapısında görünür. Ve sessizce annesinin sandalyesine doğru ilerler.*)

ALTAN HANIM — «Şu halde, O Critias, söyle bana: Bir

kimse, kendine hükmedecek hükmü nasıl seçmeli? Kaynağı hiddette veya tefahürde veya gururda olan herhangi bir kararın, vatandaşlar üzerindeki tesiri bakımından, binlerce defa darbedileceğini bilerek, evvelâ kendi şahsında bir nizam tesis etmiş olan kimseyi seçmeli değil mi?» (*Altan Hanım kaybolur. Saat on bir sıfatile Fatma konuşmağa başlar.*)

FATMA — «Şuurun mevzuuna enerji ile tesahüp ettiği bu iyi halini ilâhi» olarak vasıflandırırız. Bu, biz fânilere zaman zaman nasi polur. En zevkli, en iyi olan şey de bu enerjidir. Fakat Tanrı, buna her zaman sahiptir. Bu hâl bizler için fevkalâdedir. Fakat onda çok daha fevkalâdedir» (*Nejat bey konuşmağa başlarken Henry de sahnenin kenarında belirir, El'an somurtmaktadır, el'an yatışmamıştır, fakat o da mevcuttur.*)

NEJAT BEY — Allah iptidada semavat ve zemini halkeyledi. Ve zemin tehi ve hali ve üzerinde zulmet olup sular üzerinde dahi Ruh-Ullarh hareket ederdi. Ve Alah nur olsun dedi ve nur oldu.

(*Anide her taraf karanlık olur, saat onikinin son darbelerinden başka hiçbir ses duyulmaz... Ve sonra yine birden bire ışıklar yanar. Sabina, piyesin başlangıcında olduğu gibi pencerede durmaktadır.*)

SABİNA — Ooo... Ooo... Saat dokuz olmuş. Daha efendi eve dönmedi. İnşallah, Hudson nehri geçenken başına bir kaza gelmemiştir. Amma pek hayret de etmem. Bütün dünya arap saçı gibi, karmakarışık. Şu ev, nasıl olup da, başımızın üstüne yıkılmıyor? Mucize doğrusu.

(*Ramp ışıklarına doğru ilerler.*)

Evet efendim, sizlerin geldiğiniz yer burası idi... Bizler ise hep böyle... İlelebet devam edeceğiz.

Sizler evlerinize gidebilirsiniz artık. Bu piyesin sonu daha henüz yazılmadı. Mr. ve Mrs. Antrobus'mü? Onların kafaları yeni yeni tasavvurlar, yeni yeni plânlarla dolu. Hem de daha ilk başlangıçta oldukları gibi, kendilerine tam bir itimat içindeler... Sizlere de... Allah rahatlık versin! Diyorlar,

— S O N P E R D E —

Hamiyet Yüceses' e göre....

**"Yeni
Bataryalı
SIEMENS**

**Türk
Köylüsünün
hasretini
çektiği
radyodur...."**

421 modeli - Bataryalı
4 lambalı - 3 dalgalı
Ağır mobilya

- Günün her saatinde, her türlü hava şartları altında ve yurdumuzun her tarafında, İstanbul ve Ankara istasyonlarını fevkalâde dinletir.
- Pili ve bataryalar içeri konulduğundan son derece kullanışlıdır.
- Sağlam, dayanıklı ve büyük bir radyo cesametindedir.
- Büyük ses sanatkarlarının konserlerini en net ve tabii şekilde dinleten bataryalı radyodur.

TÜRKELİ TİC. A. Ş.

Galata, Bankalar Cad., Tel 44624

GÜZELLİĞİNİZİ MUHAFAZADA
ISRAR EDİNİZ

KREM *Pertev*

DENİZCİLİK BANKASI T. A. O.

DENİZYOLLARI

SÜR'AT - KONFOR - EĞLENCE

İspanya - Fransa - İtalya - Yunanistan - Mısır - İsrail - Lübnan - Kıbrıs

Limanları arasında muhtazam yolcu ve yük seferleri

CUMHURİYET
MATBAACILIK ve GAZİETÇİLİK T. A. Ş.

18. Şubat 1954

0,282/

ARYO